TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER

ANABİLİM DALI

(HUKUK BİLİM DALI)

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRK HUKUKUNDA TEK KİŞİLİK ŞİRKET

Yüksek Lisans Tezi

Ali İhsan YARAR

Ankara – 2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER

ANABİLİM DALI

(HUKUK BİLİM DALI)

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRK HUKUKUNDA TEK KİŞİLİK ŞİRKET

Yüksek Lisans Tezi

Ali İhsan YARAR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Sanem Baykal

Ankara – 2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER

ANABİLİM DALI

(HUKUK BİLİM DALI)

Ali İhsan YARAR

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRK HUKUKUNDA TEK KİŞİLİK ŞİRKET

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Sanem Baykal

Tez Jürisi Üyeleri

Adı Soyadı	**İmzası**
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Tez Sınavı Tarihi.....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (……/……/20……)

Ali İhsan YARAR

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında yardım ve desteğini esirgemeyen kıymetli hocam sayın Prof. Dr. Sanem Baykal'a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR 5
İÇİNDEKİLER 6
KISALTMALAR 9
GİRİŞ 12
BİRİNCİ BÖLÜM 1
TEK KİŞİLİK ŞİRKET KURUMUNUN ÖZELLİKLERİ 1
I. KAVRAM OLARAK TEK KİŞİLİK ŞİRKET 1
1.Tek Kişilik Şirketin Tanımı 1
2. Türk Hukukunda Şirketin Unsurları Açısından Tek Kişilik Şirket 4
2.1. Kişi Birliği 4
2.2. Sözleşme 5
2.3. Sermaye 7
2.4. Ortak Amaç 7
2.5. Affectio Societatis 8
II. TEK KİŞİLİK ŞİRKETİN TARİHİ GELİŞİMİ VE KANUN KOYUCULAR TARAFINDAN YASAL OLARAK GÜVENCEYE KAVUŞTURULMASI SÜRECİ 9
1. Tek Kişilik Şirketin Tarihi Gelişim Süreci 9
2. Tek Kişilik Şirketin Kanun Koyucular Tarafından Yasal Güvenceye Kavuşturulması Süreci 12
2.1. Ortak Sayısının Bire Düşmesi Sonucu Oluşan Tek Kişilik Şirketlere Kanun Koyucular Tarafından İzin Verilmesi 12
2.2. Baştan İtibaren Tek Kişi Tarafından Kurulabilen Tek Kişilik Şirketlere Kanun Koyucular Tarafından İzin Verilmesi 17
III. TEK KİŞİLİK ŞİRKETİN KANUN KOYUCULAR TARAFINDAN YASALAŞTIRILMASININ GEREKÇELERİ, KİŞİLER TARAFINDAN TERCİH EDİLMESİNİN NEDENLERİ VE YARATTIĞI RİSKLER 19
1. Tek Kişilik Şirketin Kanun Koyucular Tarafından Yasalaştırılmasının Gerekçeleri 19
1.1. Şirketleşmenin Sağlanması 19
1.2. Tek Kişilik Şirketlerin Fiilen Var Olmaları 22
1.3. Yabancı Sermaye Yatırımı Açısından Tek Kişilik Şirket 23

2. Tek Kişilik Şirketin Kişiler Tarafından Tercih Edilmesinin Nedenleri 24
2.1. Sınırlı Sorumluluk Prensibinden Yararlanma 24
2.2. Şirket Yapısının Avantajlarından Yararlanma 24
2.3. İhtilafların Önlenmesi 26
2.4. İşletmenin Devamlılığının Sağlanması 27
2.5. Ekonomik (Merkezi) Yoğunlaşmanın Sağlanması 28
3. Tek Kişilik Şirkete Yöneltilen Eleştiriler ve Alınan Önlemler 29
3.1. Teorik Eleştiriler 29
3.2. Şirket Ünvanının Üçüncü Kişileri Yanıltabileceği Eleştirisi ve Açıklık İlkesi 30
3.3.Şirket Yapısının Alacaklıların Aleyhine Kullanılacağı Eleştirisi ve Ayrılık ilkesi ile Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması 30
İKİNCİ BÖLÜM 35
AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA TEK KİŞİLİK ŞİRKET 35
I. On İkinci Direktif Hükümleri ile Alman ve İngiliz Hukukları Çerçevesinde Tek Kişilik Şirket 35
1. On İkinci Direktif Hükümleri Çerçevesinde Tek Kişilik Şirket 35
1.1.On İkinci Direktif İle Tek Kişilik Şirkete İlişkin Getirilen Düzenlemenin Amacı 36
1.2. On İkinci Direktif Hükümleri 39
1.2.1. Tek Kişilik Şirket Türleri 39
1.2.2. Tek Kişilik Şirketin Kuruluşu ve Tek Ortak Sıfatı 40
1.2.3. Tek Kişilik Şirketin Kamuya Açıklanması 42
1.2.4. Tek Ortağın Karar Alması 43
1.2.5. Tek Ortak ile Şirket Arasında Yapılan Sözleşmeler 44
1.3. On İkinci Direktif'i Değiştirme Çabaları ve Societas Unius Personae Direktif Teklifi 47
2. Alman ve İngiliz Hukukları Çerçevesinde Tek Kişilik Şirket 52
2.1. Alman Hukuku 52
2.1.1. Tek Kişilik Şirket Türleri 52
2.1.2. Tek Kişilik Şirketin Kuruluşu ve Tek Ortak Sıfatı 53
2.1.3. Tek Kişilik Şirketin Kamuya Açıklanması 56
2.1.4. Tek Ortağın Karar Alması 57

2.1.5. Tek Ortak ile Şirket Arasında Yapılan Sözleşmeler 59
2.2. İngiliz Hukuku 61
2.2.1. Tek Kişilik Şirket Türleri 61
2.2.2. Tek Kişilik Şirketin Kuruluşu ve Tek Ortak Sıfatı 64
2.2.3. Tek Kişilik Şirketin Kamuya Açıklanması 65
2.2.4. Tek Ortağın Karar Alması 67
2.2.5.Tek Ortak ile Şirket Arasında Yapılan Sözleşmeler 69
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 71
TÜRK HUKUKUNDA TEK KİŞİLİK ŞİRKET 71
1. Türk Ticaret Kanunu ile Tek Kişilik Şirkete İlişkin Getirilen Düzenlemenin Amacı 71
2. Türk Ticaret Kanunu Hükümleri 73
2.1. Tek Kişilik Anonim Şirket 74
2.1.1. Kuruluş ve Ortak Sıfatı 74
2.1.2. Genel Kurul 84
2.1.3. Yönetim Kurulu 94
2.1.4. Tek Paysahibinin Yükümlülükleri 102
2.1.5. Sermaye Koyma Borcu 108
2.2. Tek Kişilik Limited Şirket 112
2.2.1. Kuruluş ve Ortak Sıfatı 112
2.2.2. Genel Kurul 116
2.2.3. Müdürler 118
2.2.4. Tek Ortağın Yükümlülükleri 121
2.2.5. Sermaye Koyma Borcu 123
SONUÇ 1
KAYNAKÇA 11
ÖZET 26
ABSTRACT 27

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

ABİHA : Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma

AG : Aktiengesellschaft

AktG : Aktiengesetz

Batider : Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi

BGHZ : Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen

BK : 6098 sayılı Borçlar Kanunu

Bkz. : Bakınız

C. : Cilt

dn. : Dip Not

DQ : Dovenschmidt Quarterly

E. : Esas

EBLR : European Business Law Review

EC : European Community

ECFR : European Company and Financial Law Review

ECGI : European Corporate Governance Institute

Ed. : Editör

EEC : European Economic Community

EESC : European Economic and Social Committee

ETK **:** 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu

EU **:** European Union

GmbH **:** Gesellschaft mit beschränkter Haftug

GmbHG **:** Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung

HD **:** Hukuk Dairesi

ibid **:** ibidem

İÜHFM **:** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

K. **:** Karar

KİT **:** Kamu İktisadi Teşebbüsü

KHK **:** Kanun Hükmünde Kararname

KOBİ **:** Küçük ve Orta Ölçekli İşletme

Ltd **:** Limited şirket

m. **:** Madde

MK **:** 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

MoMİG **:** Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung vonMissbräuchen

NJW **:** Neue Juristische Wochenschrift

OL J **:** Official Law Journal

p. **:** page

RG **:** Resmi Gazete

RGZ **:** Entscheidungen des Reichsgericht in Zivilsachen

s. **:** Sayfa

S **:** Sayı

SUP **:** Societas Unius Personae

TCK **:** 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

TTK **:** 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

vd **:** ve devamı

GİRİŞ

Tek bir kişi tarafından kurulabilen ve bu tek kişi nezdinde faaliyetlerini sürdürebilen tek kişilik şirketler, günümüz ekonomi ve hukuk dünyasında önemli bir yer teşkil etmektedir. Bununla beraber, klasik şirketler hukuku teorisine aykırı gelen özelliklerinin bulunması ve şirket yapısından kaynaklanan bazı riskler ihtiva etmesi nedeniyle şüpheyle karşılanan tek kişilik şirketler hukuk dünyasında uzunca bir süre kabul edilmemiş, ancak ekonomik ihtiyaçların hukuk dünyasını yönlendirmesi sonucunda bazı ülkeler tarafından kabul edilerek hukuk sistemlerinde kendisine yer bulabilmiştir. Nitekim şirketler hukukunun ekonomi üzerinde doğrudan etkisi olduğunu gören kanun koyucular, ekonomide üretimin ve istihdamın sağlanmasında önemli bir rol oynayan küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) sınırlı sorumlu şirket modeliyle işletilebilmesine olanak sağlamak amacıyla tek kişilik şirket müessesini kabul ederek yaygınlaşmasını sağlamışlardır.

Bu çerçevede, Avrupa Birliği (AB) içerisinde tek kişilik şirketleri tanıyan ülke sayısının artması ve KOBİ'lerin desteklenerek AB ekonomisi büyüklüğü üzerinde olumlu bir etki yaratılmak istenmesi nedeniyle AB düzeyinde tek kişilik şirketlerle ilgili düzenlemeye gidilmiş ve 1989 yılında 89/667/EEC sayılı *Tek Ortaklı Limited Şirketler Hakkında 12. Şirketler Hukuku Direktifi*[1]yürürlüğe girmiştir. Daha sonradan

[1] Twelfth Council Company Law Directive 89/667/EEC of 21 December 1989 on single-member private limited-liability companies, OfficialJournal L 395, 30/12/1989 p.40-42., bkz: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.1989.395.01.0040.01.ENG. (erişim tarihi 13.02.2017)

söz konusu Direktif'in yerini 2009/102/EC sayılı Direktif[2] almakla beraber yeni Direktif mevcut durumda esasa ilişkin herhangi bir değişiklikte bulunmamış ve sadece üye devlet katılımlarından sonra 12. Direktif'in etkisini genişleteceği yeni üye devlet şirket türlerini ihtiva etmiştir. Bu çerçevede çalışmada "*12. Direktif*" ifadesi ile 2009/102/EC sayılı Direktif ifade edilmiştir. 12.Direktif'in yürülüğe girmesini müteakip tek kişilik şirket kavramı üye devletlerce kabul edilmiş ve düzenleme tek kişilik şirket müessesesinin kabul edilmediği diğer devletlere örnek teşkil etmiştir. Bu çerçevede, gerek tek kişilik şirket yapısından faydalanmak, gerekse AB mevzuatına uyum sağlamak amacıyla, tek kişilik şirket, bir kurum olarak ilk kez 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'yla (TTK) Türk hukukuna girmiş ve tek kişilik limited ve anonim şirketlerin kurulabileceği açıkça düzenleme altına alınmıştır.

Bununla birlikte 12. Direktif'in tek kişilik şirketlere ilişkin sadece temel prensipleri belirlemesi, detayları ise üye devlet hukuklarına bırakması, üye devlet hukuklarında birbirinden farklı düzenlemelerin bulunmasına yol açmış ve düzenleme üye devlet hukuklarının uyumlaştırılması açısından yetersiz kalmıştır. Bu anlamda her ülkede farklı hukuk kurallarının bulunmasının, KOBİ'lerin AB içerisinde farklı bir ülkede faaliyette bulunmasını oldukça zor ve masraflı hale getirerek ekonomik büyümeye ve istihdam yaratılmasına engel teşkil ettiği görülmüştür. Bu çerçevede, 2014 yılında Avrupa Komisyonu tarafından tek kişilik şirketlerde var olan uyumlaştırmayı artırmak ve KOBİ'lerin AB içerisinde daha ucuz ve kolay şirketleşebilmelerini sağlamak amacıyla Societas Unius Personae (SUP) isminde

[2] Directive 2009/102/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 in the area of company law on single-member private limited liability companies, OJ L 258, 1.10.2009, p. 20–25. (erişim tarihi 13.02.2017)

yeni bir tek kişilik şirket türü oluşturulması yönünde Direktif teklifi verilmiş[3] ve 2015 yılında AB Konseyi tarafından söz konusu metinde bazı değişiklikler yapılarak yeni bir taslak yayınlanmıştır.[4] Ancak içeriğinde bulunan tartışmalı kısımlar nedeniyle Avrupa Komisyonu söz konusu Direktif teklifini geri çekmiştir.[5]

Bu çalışmada tek kişilik şirket kavramı, bahsedilen gelişmeler ışığında üç bölüm altında incelenmiştir. Birinci bölümde, tek kişilik şirket kavramı tanıtılarak, tek kişilik şirketin kabul edilme süreci, Türk hukukunda şirketin unsurları açısından durumu, kabul edilme ve tercih edilme nedenleri ile yarattığı riskler incelenmiştir. İkinci bölümde tek kişilik şirket Avrupa Birliği hukuku çerçevesinde incelenmiştir. Bu çerçevede ilk alt bölümde, 12. Direktif hükümleri ayrıntılı şekilde incelenmiş ve müteakiben şu an için Avrupa Komisyonu tarafından geri çekilen SUP Direktif teklifi sadece kendisine getirilen eleştiriler bağlamında ve özet şeklinde incelenmiştir. Hali hazırda yürürlükte bulunan12. Direktif'in üye devlet hukuklarına nasıl aktarıldığını görmek açısından, tek kişilik şirket kavramı 12.Direktif'te düzenlenen konularla sınırlı olmak üzere çeşitli hukuk düzenlerinde de incelenmiş ve bu sınır dâhilinde ikinci alt bölümde 12.Direktif'i iç hukuklarına aktaran, Kara Avrupası hukuk sisteminde yer alan Almanya ile Anglo Sakson hukuk sisteminde yer

[3] Proposal for a Directive of the European Parliement and of the Council on Single Member Private Limited Liability Companies, COM (2014) 212 final, 29.04.2014, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014PC0212&from=en (erişim tarihi 13.02.2017)

[4] Council of the European Union, Outcome of Proceedings: Proposal for a Directive of the Eurropean Parliament and of the Council on Single-Mmber Private Limited Liability Companies, Interinstitutional File: 2014/0120 (COD), 9050/15, 29 May 2015, http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9050-2015-INIT/en/pdf (erişim tarihi 13.02.2017). Çalışmada SUP Direktifi ismiyle anılacaktır.

[5] Withdrawal of Commission proposals, OJ C 233, 4.7.2018, p. 6–7, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.233.01.0006.01.ENG&toc=OJ:C:2018:233:TOC (erişim tarihi 13.02.2019

alan İngiltere mevzuatları incelenmiştir. Üçüncü bölümde, tek kişilik şirket kavramı, 12. Direktifi benimseyen ancak mevcut düzenlemeye kadar tek kişilik şirket kavramına olumsuz bakan Türk hukuku hükümleri çerçevesinde tetkik edilmiştir. Bu çerçevede tek kişilik anonim ve limited şirketler, Türk Ticaret Kanunu'nun, kuruluş ve ortak sıfatı, genel kurul, yönetim kurulu/müdürler, tek paysahibinin/ortağın yükümlülükleri ve sermaye koyma borcu konularını düzenleyen hükümleriyle sınırlı olmak üzere ve bu konuların tek kişilik şirketlerle olan bağlantıları nisabında incelenmiştir. Çalışmada tek kişilik şirketin tek ortağının şirket veya teşebbüs olmadığı ve böylece tek kişilik şirketin şirketler topluluğu oluşturmadığı varsayılarak tek kişilik şirketlerin tabi olabileceği şirketler topluluğu hükümleri de kapsam dışında bırakılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEK KİŞİLİK ŞİRKET KURUMUNUN ÖZELLİKLERİ

I. KAVRAM OLARAK TEK KİŞİLİK ŞİRKET

1.Tek Kişilik Şirketin Tanımı

Tek kişilik şirket kavramı, tek bir ortağa sahip olan, diğer bir ifade ile şirketin bütün paylarının tek bir kişiye ait olduğu şirketi ifade etmektedir.[6] Bir taraftan tek kişi, diğer taraftan ise şirket kelimelerini içeren bu kavram, klasik şirket kavramından farklılaşmaktadır.[7] Zira "şirket" kelimesi geleneksel olarak en az iki kişinin bir araya geldiği bir birliği ifade ederken, bu yapının tek kişi tarafından oluşturulması ve şirket/ortaklık[8] olarak adlandırılması kavramsal bir çelişki oluşturmaktadır.[9] Bu çelişki vurgulanarak tek kişilik şirket, kişinin "kendi kendisiyle evlenmesi"ne benzetilmiş ve çoğu kez *atipik* veya *istisnai* bir kurum olarak tanımlanmıştır.[10]

---

[6] Feyzan H. Şehirali Çelik, Hukukun Ekonomik Gerçekliğe Yanıtı: Tek Kişilik Şirketler, **Batider**, Haziran 2007, C. XXIV, S.1, s. 165., Hasan Pulaşlı, **Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s. 344.

[7] Kemal Çevik, Fransız ve Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirket / Sınırlı Sorumlu Ticari İşletme, **Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan**, Ankara, 1998, s. 51

[8] Şirket ve ortaklık kelimeleri eş anlamlı sözcükler olup TTK m. 1531, her iki kelimeyi de kanuni terim olarak kabul etmekte olduğunu belirtmektedir. Çalışmada cümlenin akıcılığına göre her iki kelime de zaman zaman kullanılmıştır.

[9] Fatih Aydoğan, **Tek Kişi Ortaklığı**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012, s. 5

[10] Çelik, 2007, s. 164-165. Pulaşlı, 2012, s. 343., Bazı eleştiriler daha da ileriye gitmiş ve tek kişilik şirket konseptine "ekonomik hayatın kanseri" denilmiştir. Aslı E. Gürbüz Usluel, Considerations On The Economic Effect Of The New Turkish Commercial Code Provisions Regarding Single Member Companies**, Law and Economics Conference Bilkent-Ankara/Turkey**, 25-26 April 2014, s.1

Bununla beraber bir kişinin ortak[11] sıfatına sahip olabilmesi için kavramsal olarak bir yarar paylaşımının ve dolayısıyla birden fazla kişinin katılımının söz konusu olması gerekirken, böyle bir durumun bulunmadığı tek kişilik şirketlerde, şirketin tüm paylarına sahip olan kişiden ortak olarak bahsedilmesi de aynı şekilde bir çelişki ihtiva etmektedir.[12] Ancak belirtmek gerekir ki bahsettiğimiz bu anlam çelişkileri Türk hukukuna mahsus olmayıp diğer hukuk sistemlerinde de mevcuttur.[13] Zira tek kişilik şirkete, AB'nin tek kişilik şirketi düzenleyen 12. Direktifi'nin İngilizcesinde "Single Member Company", Almancasında "Einpersonen-Gesellschaft" Fransızcasında ise "Societe Unipersonnelle" denilerek bahsettiğimiz çelişkileri yaratan "tek" ile "şirket" kavramları beraberce kullanılmıştır.[14]

TTK söz konusu yapı için "tek pay sahipli anonim şirket" ve "tek ortaklı limited şirket" terimlerine yer vermiştir. Çalışmada, yapının faydaları ve zararları ile şirketler hukuku teorisi açısından temelleri de tektik edildiğinden ve tek kişilik limited ve anonim şirketle beraber Alman ve İngiliz hukukları da incelendiğinden çalışmada söz konusu yapı için genel anlamda *tek kişilik şirket* kavramıtercih edilmiştir. Şirketteki tek kişiden bahsederken de *pay sahibi / ortak* kelimeleri kullanılmıştır.

Tek kişilik şirket kavramı teoride *gerçek (dar)* ve *fiili (geniş)* olmak üzere iki anlamda kullanılmaktadır.[15] *Gerçek (dar) anlamda tek kişilik şirket*, şirkette resmi

---

[11] Ortak kelimesi sözlük anlamı itibariyle "Birlikte iş yapan, ortaklaşa yararlarla birbirlerine bağlı kimselerden her biri, şerik, hissedar, partner" anlamına gelmektedir. Bkz.: www.tdk.gov.tr, (erişim tarihi 25.09.2017).

[12] Aydoğan, 2012, s. 6

[13] Tekinalp, 2011, s. 3

[14] Bkz.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:52014PC0212 (erişim tarihi 14.04.2019)

[15] Aydoğan, 2012, s. 14., Pulaşlı, 2012, s.344., Muzaffer Eroğlu, Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirketler, **Legal Hukuk Dergisi**, Nisan 2008, s.1253.Tekinalp ise ortak sayısının kuruluştan sonra bire düştüğü ortaklıkları "fiili tek kişi ortaklığı", saman adam yoluyla kurulan ortaklıkları ise "iğreti kuruluş yolu ile

olarak sadece bir ortağın bulunduğu şirketi ifade etmektedir.[16] Söz konusu şirket iki şekilde ortaya çıkabilmektedir. Buna göre, tek kişilik şirketler en başından itibaren tek kişi tarafından kurulabileceği gibi, çok ortaklı bir şirketin ortak sayısının kuruluş sonrası bire düşmesi sonucu da ortaya çıkabilmektedir.[17] *Fiili (geniş) anlamda tek kişilik şirket* ise şirketin görünüşte birden fazla ortağa sahip olmasına rağmen, bu ortaklardan sadece birinin şirket faaliyetlerini yönettiği, diğer ortak veya ortakların ise saman adam konumunda bulunduğu şirketi ifade etmektedir.[18] Bu şirketlerde payların bir kısmı inançlı kişiler vasıtasıyla dolaylı olarak tek bir kişinin hâkimiyetinde bulunmaktadır.[19]

Tek kişilik şirket kavramı, şirkette resmi olarak tek ortağın bulunduğu *dar (gerçek) anlamda tek kişilik şirketi* ifade etmeli ve tek kişilik şirkete mahsus hükümler de sadece bu tür şirketlere uygulanmalıdır.[20] Zira *fiili (geniş) anlamda tek kişilik şirkette* resmi olarak birden fazla ortak bulunduğundan ve kanunda çok cüzi bir payla da olsa şirkette ortak olmak yasaklanmadığından, tek kişilik şirkete özgü hükümler bu tür şirketlere uygulanmamalıdır.[21] Bu çerçevede çalışmada tek kişilik şirket kavramı, *gerçek (dar) anlamda tek kişilik şirketleri*, yani şirkette resmi olarak tek bir ortağın bulunduğu şirketleri ifade etmektedir.

---

meydana gelen tek kişilik ortaklık" olarak tanımlamıştır. Bkz.:Ünal Tekinalp, **TekKişilik Ortaklık, C. I: Tek Paysahipli Anonim Ortaklık**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011, s.165.

[16] Eroğlu, 2008, s.1253.

[17] Çelik, 2007, s.165, Tekinalp, 2011, s. 12.

[18] Aydoğan, 2012, s. 15.,Pulaşlı, 2012, s.344. "Saman adam" terimi gerçekte ortak olmamsına rağmen asgari sayı şartını yerine getirmesi amacıyla pay sahibi bulunan görünüşte ortaklardır. Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku I**, 2009, n. 46

[19] Pulaşlı, 2012, s.344.

[20]Tekinalp, 2011, s. 12.

[21] Aydoğan, 2012, s. 17.

2. Türk Hukukunda Şirketin Unsurları Açısından Tek Kişilik Şirket

Her ne kadar şirketin tanımı ve unsurlarını ortaya koyan genel bir hüküm TTK'da mevcut değil ise de Borçlar Kanunu (BK) m. 620 adi şirketi tanımlamaktadır. Bu tanıma göre şirket, "iki ya da daha fazla kişinin, emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri bir sözleşmedir." BK'daki bu tanımdan hareket eden klasik şirketler hukuku öğretisi şirket kavramının beş temel unsuru olduğunu kabul etmektedir. Buna göre bir şirketin var olabilmesi için, kişi birliği, sözleşme, sermaye, ortak amaç ve affectio societatis unsurlarının varlığı gerekmektedir.[22]

Tek kişilik şirket her ne kadar yeni bir şirket türü olmasa da, klasik anlamda şirketler hukuku teorisiyle örtüşmeyen bir yapılanmaya sahiptir.[23] Bu nedenle, tek kişilik şirketlerin, klasik bir şirkette bulunması gereken bahsi geçen unsurlarla örtüşmeyen kendine özgü özellikleri de incelemeye tabi tutulmalıdır.

2.1. Kişi Birliği

Tüzel kişinin bünyesini ya bir amacın gerçekleşmesini güden kişi toplulukları ya da bir amaca özgülenmiş mal toplulukları oluşturur.[24] Bu anlamda şirket, kişilerin bir araya gelmesiyle kurulduğundan, vakıfta söz konusu olan mal topluluğunun aksine, kişiler arasında oluşturulan bir birliktir.[25] Tek kişilik şirkette ise tabiatı gereği bir kişi birliği bulunmaz. Bu anlamda tek kişilik şirketler kişi birliği unsuru mevcut olmadığı için atipik oluşumlardır.[26] Bununla beraber ekonomik ihtiyaçların baş göstermesi ve

[22] Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2014.s. 13.

[23] Çelik, 2007, s. 168.

[24] Jale Akipek, Turgut Akıntürk, **Kişiler Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2002, s. 508.

[25] Bahtiyar, 2012, s. 13.

[26] Tekinalp, 2011, s. 27.

şirket kavramındaki gelişmeyle beraber kişi birliğinin yerini ticari işletmeyi merkez alan *ekonomik organizasyon* anlayışının alması sonucu, kanun koyucular ve mahkemeler bu şekildeki bir atipik oluşumu zamanla kabul etmişlerdir.[27] Nitekim TTK'nın anonim şirketlerin tek kişiyle kuruluşunu düzenleyen 338. maddesinin gerekçesinde de, "şirket" kavramının bugünkü modern öğretide birden fazla ortak olarak tanımlanmadığı, buna mukabil belirleyici unsurunun ticarî işletmeyi merkez alan ticarî, sınaî veya hizmete dönük organizasyon olduğu belirtilmiştir.

Ekonomik organizasyon kavramı, pay sahibi veya pay sahiplerini, alacaklıları, çalışanları, tedarikçileri, müşterileri yani bütüncül anlamda şirketle ilgili menfaat sahiplerini içermekte ve bunların birbirleriyle beraber uyum içerisinde etkileşime girdiği birliği ifade etmektedir.[28] Bu anlamda, ekonomik organizasyon, "işletme konusunun elde edilmesi için birden çok gerçek veya tüzel kişinin, bir tüzel kişi bağlamında uzman bilgisi ile çalıştığı, kara dönük sistematik faaliyet" olarak da tanımlanabilir.[29] Böylece ortaya çıkan ekonomik organizasyon kavramı, tek kişilik sınırlı sorumlu şirketlerde kişi birliğinin yokluğunun yaratabileceği teorik boşluğu doldurmuştur.

2.2. Sözleşme

Hukukumuzda şirket, bir sözleşme olarak nitelendiğinden, şirketin temelinde bir sözleşme ilişkisi olduğu kabul edilmektedir.[30] Nitekim TTK'da tüm ticaret şirketleri için

---

[27] Tekinalp, 2011, s. 8. Pulaşlı, 2012, s. 345., Ünal Tekinalp, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, **Bankacılar Dergisi**, S. 53, 2005, s. 116. Bir çok ülkede işletmenin kurulduktan sonra müstakil bir yapılanma olarak değerlendirilmesinin gerektiği belirtilerek, kişi yerine işletmenin geçtiği ve işletme sahibinin önemini yitirdiği belirtilmektedir. Reşat Atabek, Tek Ortaklı Şirket, **Batider**, C. XIV, S. 1, 1987, s. 28.

[28] Tekinalp, 2011, s. 9

[29] ibid, s. 9

[30] BK m. 620, tüm şirketler için geçerli genel bir tanım ortaya koymaktadır. Söz konusu sözleşme unsuru Roma hukukunu benimseyen ülkelerde mevcuttur. Stefan Grundmann, Florian Möslein, **European Company Law: Organization, Finance and Capital Markets**, Intersentia, 2007, s. 174., Oruç Hami

şirket sözleşmesinin bulunması zorunlu tutulmuştur.[31] Sözleşme unsuruna sıkı sıkıya bağlı kalınması nedeniyle ilk zamanlarda tek kişilik şirketlerin baştan itibaren tek ortakla kurulmasına izin verilmemiş, bu nedenle şirketler saman adamlar vasıtasıyla kurulmak durumunda kalmıştır.[32]

Bununla birlikte ortaklık sözleşmesinin hukuki niteliği tartışmalıdır. Bu anlamda, temelinde sözleşme ilişkisi bulunmasına rağmen şirket sözleşmesi ile klasik borçlar hukuku sözleşmesinin[33] birbirinden farklı özelliklere sahip olduğu vurgulanmıştır.[34] Nitekim bugün hâkim olan görüş, ortaklık sözleşmesinin, tarafların iradesinin belli bir sonuca yönelmesi ve hazırlanışı bakımından bir sözleşme olması, ancak amaç ve çıkarların farklı yönde değil aynı yönde olması, şirketin kuruluşu, yapısı ve işleyişi ile ilgili hükümler içermesi, bu sözleşmenin sadece kendisini imzalayanlar için değil ileride ortak olacak herkes için geçerli olması ve oybirliği ile değil oy çokluğu ile değiştirilebilmesi bakımlarından dernek tüzüğü gibi kurucu belge olma özelliğini taşıyan *organizasyon sözleşmesi* olduğunu kabul etmektedir.[35]

Tek kişilik şirketler açısından ise, bir şirketin baştan itibaren tek kişi ile kurulabilmesi sonucu sözleşme unsurunun varlığını sağlayacak birden fazla kişi

---

Şener, Roma Hukukunun Modern Ortaklıklar Hukukuna Etkileri, **Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, 2002, s. 706.

[31] Bu zorunluluk kollektif şirketlerde TTK m. 213'de, adi komandit şirketlerde kollektif şirketlere atıf yoluyla m. 305'te, anonim şirketlerde m. 339'da, sermayesi paylara bölünmüş adi şirketlerde anonim şirketlere atıfla m. 567'de, limited şirketlerde m. 576'da düzenlenmiştir. Kanunda kollektif, adi komandit ve limited şirketler için *şirket sözleşmesi*, anonim ve paylı komandit şirketler için ise *esas sözleşme* ifadesi kullanılmıştır. Kooperatifler Kanunu m. 2'de de kooperatiflerin en az yedi ortak tarafından imzalanacak bir *ana sözleşme* ile kurulacağı düzenlenmiştir. Aydoğan, 2012, s. 99, dn. 317.

[32] Çelik, 2007, s. 169.

[33] Sözleşme, iki tarafın, hukuksal sonuca yönelik karşılıklı ve birbirine uygun iradelerini açıklamalarıyla meydana gelen bir hukuksal işlemdir. Ahmet M. Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s. 37.

[34] Bahtiyar, 2014, s. 15 vd.

[35] Aydoğan, 2012, s. 98 vd.,Çelik, 2007, s. 171 vd.

iradesinin bulunmaması, bu unsurun tek kişilik şirketler açısından farklı bir şekilde değerlendirilmesine yol açmıştır.[36] Bu anlamda tek kişilik şirketlerde organizasyon sözleşmesi olarak değerlendirilen şirket sözleşmesinin, yerini, tek taraflı, varması gerekli olmayan irade beyanına dayanan ve kuruluş işlemi / belgesi işlevi gören bir hukuki işleme, diğer bir ifade ile bir *organizayon işlemine* bıraktığı kabul edilmektedir.[37]

2.3. Sermaye

BK'ya göre ortakların şirkete sermaye koymaları zorunlu tutulmuştur. Özellikle sermaye şirketleri bakımından sermaye, sınırlı sorumluluk ilkesinin meşrulaştırılmasında önemli rol oynamakta ve bu anlamda bir garanti fonu işlevi görerek muhtemel zararların karşılanmasında alacaklılar lehine kullanılmaktadır.[38] Bu anlamda, limited veya anonim şirket şeklinde kurulması kabul edilen tek kişilik şirketler ile çok ortaklı şirketler arasında sermaye unsuru bakımından bir farklılık bulunmamaktadır. Tek kişilik şirketlerde, kanunun öngördüğü asgari sermayenin şirkete getirilmesi zorunlu olduğu gibi, sermayenin korunması için mevcut olan tüm kurallar, tek kişilik şirketler açısından da geçerliğini korumaktadır.[39]

2.4. Ortak Amaç

BK m. 620'de, adi şirkette iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri belirtilerek *ortak amaç*

[36] Çelik, 2007, s. 172 vd.

[37] Çelik, 2007, s. 173., Aydoğan, 2012, s. 104., Hasan Pulaşlı, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Tek ortaklı Sermaye Şirketleri ve Buna İlişkin Bazı Özel Durumlar, Regesta, S. 1, Kasım 2011, s. 13.

[38] Emrullah Kervankıran, Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, **Erzurum Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (EÜHFD)**, 2007, C. 11, S.3-4, s. 455.

[39] Aydoğan, 2012, s. 107.

kavramı kullanılmış, BK m. 622'de ise ortakların, niteliği gereği ortaklığa ait olan bütün kazançları aralarında paylaşmakla yükümlü oldukları belirtilerek, müşterek amacın kazanç paylaşmak olduğu açıklanmıştır.[40] Buna karşılık TTK m. 331 anonim şirketin, TTK m. 573/3 ise limited şirketin kanunen yasak olmayan her tür iktisadi amaçla kurulabileceğini düzenlemiştir. Düzenlemede geçen iktisadi amaç ile kastedilenin kar elde etmek ve bu karı ortaklara paylaştırmak olduğu belirtilmiştir.[41]

Adi şirketler bakımından, bunun sadece amaç olarak değil ortak amaç olarak nitelendirilmesinin nedeni, en az iki kişinin varlığının bulunmasının gerekli olmasıdır.[42] Tek kişilik şirketlerde ise, kavramsal açıdan birden fazla kişinin varlığını zorunlu kılan ortak amacın yerini *organizasyon amacının* aldığını söylemek daha doğru olacaktır.[43] Bu çerçevede şirket bünyesinde bulunan amaç bireysel olarak onun ortağının değil, doğrudan şirketin kendisinin amacıdır ve ortağın amacı ile şirketin amacının tam anlamıyla örtüşmesi halinde dahi bu durum değişmemektedir.[44]

2.5. Affectio Societatis

BK m. 620'de yapılan tanımda yer almasa da, öğreti tarafından şirket unsuruna ilave edilen affectio societatis unsuru, ortakların, ortak amacı birlikte gerçekleştirmek amacıyla, eşit ve aktif şekilde çaba göstermeleri gereğine ve bu yöndeki niyete işaret etmektedir.[45] Ortakların, amacın gerçekleşmesi için sadece aktif olarak çaba göstermeleri değil, aynı zamanda bu amaca aykırı eylem ve işlemlerde bulunmaktan

[40] Aydoğan, 2012, s. 109

[41] Bahtiyar, 2012, s. 18.

[42] Aydoğan, 2012, s. 110

[43] Çelik, 2007, s. 176.

[44] Aydoğan, 2012, s. 110.

[45] Bahtiyar, 2012, s. 18.

kaçınmalarını da içeren bu unsur, süreklilik arz etmelidir.[46] Her ne kadar özellikle şahıs şirketlerinde güçlü olan bu unsur, sermaye şirketlerinde, özellikle halka açık anonim şirketlerde oldukça zayıflamakta ise de tamamen yok olmamakta ve varlığı tüm şirket türlerinde bulunmak zorundadır.[47]

Tek kişilik şirketler de kazanç sağlama amacı ile kurulduklarından, tek ortağın bu amacın sağlanması için çaba sarf etmesi veya en azından bu amaca aykırı eylemlerden kaçınması gerekmektedir.[48] Ancak bu anlamda tek ortağın, çok ortaklı şirket ortakları için geçerli olan müşterek menfaat için birlikte çaba göstermesinden ziyade, bireysel çaba içerisinde bulunması gerektiği söylenebilir.[49] Fransız hukukunda da bu kavramsal çelişkiye değinilerek, tek kişilik şirketlerde affectio societatis unsurunun, tek ortağın, klasik bir şirket ortağı olarak davranma ve özellikle şahsi malvarlığı ile şirket malvarlığı arasındaki ayrılığı sağlama yükümlülüğü olarak anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir.[50]

II. TEK KİŞİLİK ŞİRKETİN TARİHİ GELİŞİMİ VE KANUN KOYUCULAR TARAFINDAN YASAL OLARAK GÜVENCEYE KAVUŞTURULMASI SÜRECİ

1. Tek Kişilik Şirketin Tarihi Gelişim Süreci

Tek kişilik şirketlerin gelişimine ilişkin tarihi sürece bakıldığında, tek kişilik şirketlere benzer kurumların temellerinin Roma hukuku dönemine dayandığı

[46] Pulaşlı, 2012, s. 21.

[47] Bahtiyar, 2012,s. 19. Nitekim Yargıtay da bir kararında Affectio Societatis unsurunun eksik olması halinde ortada bir adi şirket sözleşmesinin olmayacağını ve bu ögenin bulunmaması halinde sözleşmenin sonuca katılmalı hizmet ya da ödünç gibi bir sözleşmeye kayacağını belirtmiştir.13. HD. 24.11.1980, E.1980/6387, K. 1980/6111, Pulaşlı, 2012, s. 20, dn. 21.

[48] Aydoğan, 2012, s. 112.

[49] ibid, s. 112.

[50] Aktaran Çelik, 2007, s. 176

görülmektedir.[51] Roma hukukunda şirketler, *societas* olarak adlandırılan ve günümüz adi şirket yapısına benzeyecek şekilde iki veya daha fazla kişi tarafından kurulan, tüzel kişiliği bulunmayan birliklerdi.[52] Bu birliklerde tarafların ortak olma niyetinin şirketin devamı boyunca mevcut olması zorunlu olduğundan ve bu niyet sona erdiği anda şirket sona ermiş olacağından şirketin tek kişiden oluşması söz konusu değildi.[53] Buna karşılık kamu hukuku alanında ortaya çıkan *universitas* olarak adlandırılan birliklerde, üye sayısının bire inmesi halinde de birliğin devam edeceği kabul edilerek tek kişilik birlik kavramı fiilen kabul edilmiştir.[54] Günümüz ticaret şirketlerinin özelliklerini taşımadığından tek kişilik şirket kavramının ortaya çıkışında tam olarak bir kaynak niteliğinde görülmese de, kurum, tek kişilik şirketin tartışıla gelmiş özelliklerinden olan ve tek kişi ile faaliyete devam edilebilmesi anlamına gelen, tek kişilik birlik olma özelliğini yansıtması açısından önem arz etmektedir.[55]

Tek kişilik şirketlerin diğer bir özelliği olan, kişinin ticari işletmesine tahsis ettiği malvarlığı ile şahsi malvarlığının ayrılması ve böylece özel bir malvarlığı oluşturularak sınırlı sorumluluğun sağlanmasının tarihteki ilk örneğinin yine Roma hukuku kaynaklı *peculium* olduğu kabul edilir.[56] Bu uygulamada aile reisi, hak ehliyetleri bulunmayan köleler ile aile evlatlarına, ticari işletmenin işletilmesi çerçevesinde *peculium* adı verilen ve mülkiyeti aile reisi ya da efendiye ait bir miktar sermaye vererek özel bir malvarlığı oluşturmakta, aile evlatlarının yaptıkları işlemlerden

[51] Çelik, 2007, s. 176.

[52] Türkan Rado, **Roma Hukuku Dersleri - Borçlar Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001, s.143-144.

[53] ibid, s.143-144.

[54] Çelik, 2007, s. 166.

[55] ibid, s. 166.

[56] Aydoğan, 2012, s. 18.

dolayı ise aile babası ancak söz konusu *peculium* miktarınca sorumlu olmaktaydı.[57] Bu şekilde Romalılar tek kişilik şirket kavramının unsurlarını farklı örgütlenmelerde kullanmış, ancak bu unsurları tek kişilik şirket oluşturmak amacıyla birleştirmemişlerdir.[58] Bu durum sermaye şirketlerinin ortaya çıkmasına kadar devam etmiştir.[59]

Sanayi devrimine paralel olarak sermayeye duyulan ihtiyacın giderek büyümesi ve sermaye koyanların bu bağlamda sorumluluklarını sınırlama isteği, ekonomik hayatta tek bir şahısta toplanmış bulunan müteşebbis ve sermayedar sıfatlarının ayrılmasına ve sermaye şirketlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.[60] 19. yüzyıl ortalarında ise sermaye şirketlerinin ortaklarından bağımsız bir statüye sahip oldukları ve bu anlamda hukuki görünümlerinin tüzel kişilik şeklinde ortaya çıktığı kabul edilmiştir.[61] Bu şekilde sermaye şirketlerinde riskin, şirkete getirilen sermaye ile sınırlandırılması mümkün hale gelmiş,[62]tüzel kişilik, ortak ile ortaklığı birbirinden ayırarak ikisine de bağımsız bir kişilik sağladığından bu gelişmeler tek kişilik sermaye şirketlerinin kabulünde önemli bir basamak olmuştur.[63]

Bununla birlikte tek kişilik şirketlerin kabul edilmesinin asıl sebebi tek başına ticaret yapan tacirlere sınırlı sorumluluk imkânını tanımak olduğundan, öğreti genel

---

[57] Özcan Karadeniz Çelebican, **Roma Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 137. Daha ayrıntılı bilgi için bkz.: Özcan Çelebican, Roma Hukukunda Peculium Müessesesi, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: 25, S: 3, 1968, s. 179-194.

[58]Çelik, 2007, s. 167.

[59] ibid, s. 167.

[60] Çevik, 1998, s.50.

[61] Çelik, 2007, s. 168

[62] ibid, s.168., Nitekim sınırlı sorumluluk kavramı Kıta Avrupasında 1807 tarihli Napolyon'un Ticaret Kanunuyla birlikte gündeme gelmiştir. Bu anlamda sınırlı sorumluluk ilkesi Belçika'da 1873, İngiltere'de ise 1855 tarihinde kabul edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise 1830 tarihinde genel bir kural olarak kendisine yer bulmuştur. Karen Vandekerckhove, **Piercing the Corporate Veil**, Kluwer Law International, 2007, s. 4.

[63] Tekinalp, 2011, s. 9.

olarak tek kişilik anonim ve limited şirketin gerekçelendirilmesi ve açıklanması üzerinde durmuş, şahıs şirketleri ise bu öğreti faaliyetinin ve evrim sürecinin dışında kalmıştır.[64] Bu anlamda tek kişilik şirketler, limited şirketlerin ortaya çıkmasıyla doğrudan bağlantılı olarak 1888 yılından itibaren görülmeye başlamış, 1990'lı yıllarda ise giderek yaygınlaşmaya başlamıştır.[65]

2. Tek Kişilik Şirketin Kanun Koyucular Tarafından Yasal Güvenceye Kavuşturulması Süreci

Tek kişilik şirketler iki şekilde ortaya çıkabilmektedir. Buna göre tek kişilik şirketler, en başından itibaren tek bir kişi tarafından kurulabileceği gibi, çok ortaklı bir şirketin ortak sayısının kuruluş sonrası bire düşmesi sonucu da ortaya çıkabilmektedir.[66] Bununla birlikte tek kişilik şirketlerin tek bir kişi tarafından kurulabilmesine kanun koyucular tarafından izin verilmesi oldukça uzun zaman almıştır. Bu anlamda ilk olarak, ortak sayısının bire düşmesi sonucu oluşan tek kişilik şirketler mahkemeler tarafından kabul edilmiş, bu durumdan ancak çok uzun bir süre sonra bir kişi tarafından kurulabilen tek kişilik şirketlere kanun koyucular tarafından izin verilmiştir.[67]

2.1. Ortak Sayısının Bire Düşmesi Sonucu Oluşan Tek Kişilik Şirketlere Kanun Koyucular Tarafından İzin Verilmesi

Ortak sayısının bire düşmesi sonucu oluşan tek kişilik şirketin Almanya'da kabulü ilk olarak Alman İmparatorluk Yüksek Mahkemesinin 28.11.1888 tarihli

[64] Aydoğan, 2012, s. 40. Buna ilaveten bir taraftan Almanya ve İsviçre gibi bazı ülkelerde Kollektif şirket ile Komandit şirketin tüzel kişiliğinin bulunmamasının ve Komandit şirkette komandite ve komandite ortaklar olmak üzere farklı sorumluluk kurallarına tabi iki ortağın varlığının şart olmasının da bu sonuçta rolü bulunmaktadır. Tekinalp, 2011, s. 11.

[65] Çelik, 2007, s.168.

[66] Bkz. 1. Tek Kişilik Şirketin Tanımı, s. 3.

[67] Aydoğan, 2012, s. 17. Ayrıntılı bilgi için bkz: Tekinalp, 2011, s. 29-44.

kararı[68]ile olmuştur.[69] Aydoğan'ın aktardığına göre söz konusu kararda Alman İmparatorluk Mahkemesi, kanuna uygun olarak en az iki kurucu ortakla kurulan ancak sonradan payların tek kişinin elinde toplandığı şirketin, tek ortak ile varlığına devam edebileceğine hükmetmiştir. Mahkeme, ilgili hükmünü kurarken, Roma Hukukunda geçerli olan, kişi çoğunluğu üzerine oluşturulan birlikler için "bir hukuki ilişkinin oluşturulması için gerekli olan şartların mutlaka o hukuki ilişkinin devamı için de var olmasının gerekli olmadığı" kuralını göz önüne almış ve *universitas*'ların kişi sayısının bire inmesi halinde de devam edeceği örneğinden yola çıkarak, sonradan tek ortaklı duruma gelen bir şirketin, bu durumun açıkça bir sona erme nedeni olarak düzenlenmemiş olması halinde, varlığını tek ortak ile devam ettirebileceğine karar vermiştir.[70] Şirketin tek ortakla devamı edebileceği görüşü İmparatorluk Mahkemesi'nin ardından Federal Mahkeme tarafından da benimsenmiştir. Alman Federal Mahkemesi 1958 tarihli kararında[71] şirketin tüzel kişiliği ile onun tek ortağının birbirlerinden ayrı olduğunun kabul edilmesi ile hukuk düzeninin, özel malvarlıklarının tek kişi ortaklığı şeklinde bağımsızlaştırılmasına olanak sağladığına hükmetmiştir.[72]

Ortak sayısının bire düşmesi sonucu oluşan tek kişilik şirketin Almanya'da kanunen kabul edilmesi ise çeşitli şekillerde olmuştur. Buna göre ilk olarak 1937 ve 1965 Paylı Ortaklıklar Kanunu'nda, pay sahibi sayısının beşten aşağı düşmesi bir infisah

---

[68] RGZ 23, 202 vd.

[69] Aydoğan, 2012, s. 22.

[70] Aktaran Aydoğan, 2012, s. 22., Benzer şekilde Çelik'in aktardığına göre Alman İmparatorluk Mahkemesi'nin 1920 yılında vermiş olduğu bir kararda ise hâkimin hukuki değerlendirmelerinde hayatın gerçeklerini ve gerçeklerin gücünü dikkate alarak karar vermesi gerektiği belirtilerek, tek kişilik şirket gerçeğine dikkat çekilmiştir. Feyzan Hayal Şehirali Çelik, Tek Kişilik Anonim Şirket, **Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu**, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 301-303.

[71] BGHZ 26,31 =NJW, 1958, 98.

[72] Aktaran Tekinalp, 2011, s. 37.,Ünal Tekinalp, Tarihi Gelişim İçinde Tek Ortaklı Şirketler Sorunsalı ve Türk Hukukunun Bu Konudaki Açılımı, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007, s. 585.

ve fesih nedeni olarak sayılmayarak şirketin devamına izin verilmiştir.[73] Aynı şekilde 1965 Paylı Ortaklıklar Kanunu'nda, konzern bağlamında, bir şirketin tüm paylarının, hâkim şirketin elinde toplanması olarak tanımlanabilecek "bütünleşme" kabul edilmiş ve eski Tür Değiştirme Kanunu'nda tek kişi işletmesinin anonim şirkete dönüşmesi düzenlemiştir.[74]

İngiliz hukukunda ise, her ne kadar sonradan tek ortaklı hale gelen şirketin varlığı kabul ediliyor idiyse de, şirketin aczi halinde, bu borçların oluştuğu dönemde tek ortak olan kişinin söz konusu borçlardan sınırsız sorumlu olacağı kabul edilmekteydi.[75] İngiltere'de sonradan tek ortaklı hale gelen şirketlerin kabul edilmesi 12. Direktif'in iç hukuka aktarılmasıyla mümkün hale gelmiştir.[76]

Tek kişilik şirkete sıcak bakmayan Türk hukukunda ise ortak sayısının kanunen zorunlu bulunan asgari sayının altına düşmesi ticaret ortaklıklarının tamamında bir sona erme nedeni olarak sayılmıştır.[77] Bu anlamda 6762 sayılı Eski Türk Ticaret Kanunu (ETK) m. 434/1'e göre anonim şirketlerde pay sahibinin beşten aşağı düşmesi şirket için infisah sebebi olmuştur.[78] Bu halde yönetim kurulu durumu ticaret siciline tescil ve ilan

---

[73] Aktaran Tekinalp, 2007, s. 586.,Tekinalp, Alman Paylı Ortaklıklar Kanunun (AktG) 1945 sonrasına kadar tek kişilik ortaklıkla hiç meşgul olmadığına ancak Nasyonel Sosyalist rejimin iktidarda olduğu dönemde tek kişilik limited şirketin öne çıktığına dikkat çekerek, bunun, rejimin küçük fakat güçlü ve büyüme potansiyeline sahip, kolay karar alabilen işletmelere ihtiyacından kaynaklandığını belirtmiştir. Savaş sonrası Alman ekonomik mucizesinin de aynı olanağı kullanması gerektiğinden, tek kişilik ortaklığa ilişkin kanuni düzenlemenin (GmbH - Novelle) Almanya'da ve limited şirket ile başlamasının bir tesadüf olmadığını ifade etmiştir. Tekinalp, 2011, s. 37.

[74] Tekinalp, 2007, s. 586-587.

[75] Grundmann, Möslein, 2007, s. 174, dn. 6.

[76] Aydoğan, 2012, s. 29

[77] ETK m. 199, 200, 243, 434/4, 479 ve 504. Bu durum anonim ve limited şirketler haricinde TTK'da aynen muhafaza edilmiştir. Bkz. TKK m. 211, 213, 257, 258, 564.

[78] Ortaklığın sona erme nedenleri fesih ve infisah olmak üzere ikiye ayrılır. İnfisah; kanunda veya ana sözleşmede gösterilen nedenlerden birinin gerçekleşmesi halinde, ayrıca karar alınmasına veya ihbarda bulunulmasına gerek kalmaksızın, ortaklığın kendiliğinden sona ermesidir. Fesih ise kanunda veya ana

ettiğinde[79] veya durum mahkemece bir tespit kararıyla tespit edildiğinde şirket, tasfiye sürecine girerek ticaret sicilinden terkin edilmekteydi. Bu halde ETK m. 439/2 hükmü gereğince şirket ehliyeti sadece tasfiye amacıyla sınırlı olacağından, şirket tasfiye amacının gerektirmesi halinde yeni işler yapabilmekteydi. Bu anlamda bazı yazarlar tarafından Türk hukukunda ETK m. 434 ve tasfiye hükümlerine dayalı olarak tek kişilik anonim şirkete dolaylı olarak izin verildiği belirtilmiştir.[80] Bu görüşe varılmasının bir gerekçesi olarak da, pay sahibi sayısının bire düşmesine rağmen, tek ortağın sorumluluğunun sınırsız hale gelmesine ilişkin bir düzenlemenin eski kanunda öngörülmemiş olması gösterilmektedir. Zira ortak sayısının bire düşmesi halinde, gerçek anlamda tek kişilik şirketin oluşmasını arzu etmeyen bazı hukuk sistemlerinde, şirkette tek ortak bulunduğu sürece, bu kişinin şirketin tüm borçlarından sınırsız olarak sorumlu olacağına ilişkin düzenlemeler bulunduğu belirtilmiştir.[81] Limited şirketlere ilişkin ETK m.504/2 hükmünde de ortak sayısının sonradan bire inmesi veya zaruri organlarından birinin mevcut olmaması halinde, münasip bir süre içerisinde bu eksikliğin tamamlanmaması durumunda, ortaklardan birinin veya şirket alacaklısının talebi üzerine mahkemece şirketin feshine karar verileceği düzenlenmekteydi.[82] Bununla beraber bazı yazarlar tarafından, kanunda geçen ve mahkemeye fesih kararı verme noktasında takdir yetkisi vermeyen mutlak ifadeye rağmen, alacaklının talebinde

---

sözleşmede gösterilen bir nedenin gerçekleşmesi halinde, ortaklığı sona erdirme yetkisine sahip kişi veya makamlarca ortaklığın dağıtılmasıdır. Bahtiyar, 2014, s. 342 ve 348.

[79] ETK m. 438 hükmü gereğince, yönetim kurulu durumu ticaret siciline tescil ve ilan ettirmek zorundadır. Ancak yönetim kurulunun bu durumu ihmal etmesi halinde, şirketin tek ortakla devam edeceği süre uzayacaktır. Aydoğan, 2012, s. 36

[80] Gül Okutan Nilsson, Tek Kişi Ortaklığı, **Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu – Acquis Communautaire'nin Alınması - Açıklamalar, Değerlendirmeler Ve Öneriler** (Proje Yöneticisi: Prof. Dr. Ünal Tekinalp), İstanbul, 2001, s. 590.,Aydoğan, 2012,s. 36.

[81] Arjantin ve Lüksemburg hukukları bu duruma örnek olarak gösterilmiştir. ibid, s. 37, dn. 116.

[82] Görüldüğü üzere ETK m. 504/2 hükmüne göre ortak sayısının bire düşmesi, bir infisah nedeni sayılmadığından, kendiliğinden tüzel kişilikte bir değişikliğe yol açmaz. Dolayısıyla limited şirket fesih edilmediği takdirde tek ortaklı olarak hayatına devam eder. Okan, 2000, s. 63.

haklı menfaati yoksa mahkemenin fesih davasını reddedebileceği, zira anonim şirketlerden farklı olarak limited şirketlerde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na dava açma yetkisi verilmediğinden ortak sayısının bire inmesinin kamu menfaatini ilgilendirmediği, durumun sadece alacaklı ile ortakları alakadar edeceği, bu nedenle ortak sayısının bire inmesi ile ortakların ve alacaklıların menfaatleri ciddi bir tehlikeye maruz kalmıyorsa, fesih davasının reddedilmesi gerektiği belirtilmiş ve bu şekilde tek ortaklı kalan limited şirketin varlığına devam edeceği belirtilmiştir.[83] Aynı şekilde mahkemenin takdir yetkisine sahip olduğuna kanıt olarak, ETK m. 435'te olduğu gibi ETK m. 504'te belirli sürenin sonunda ortaklığın infisah etmiş sayılmayıp, mahkemece fesih yoluna gidileceği şeklinde bir prosedürün benimsenmiş olması gösterilmiş, aksinin düşünülmesi halinde, yasa koyucunun konu üzerine mahkemenin eğilmesine gerek görmeyeceği ve belirli süre sonunda ortaklık eksikliklerini gidermemiş ise infisah etmiş sayılacağını düzenleyeceğine işaret edilmiştir.[84] Bununla beraber bu açıklamalar doktrin tarafından ele alınmış ve Türk hukukunda sonradan tek ortaklı hale gelen şirketlerin mevcudiyetinin yasal olarak kabulü ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'yla gerçekleşmiştir.

[83] Aydoğan, 2012,s. 37-38.,Okan, 2000, s. 63.

[84] Okan, 2000 s. 63. Bununla beraber Yargıtay bir kararında aksi yönde karar vererek ETK. m. 504/2'de ortak sayısının bire inmesi halinde uygun bir süre içerisinde bu eksikliğin tamamlanması olanağı tanınmışsa da, söz konusu hükmün ilk fıkrada yer alan ortak sayısının ikiden az olamayacağı konusundaki emredici hükmü ortadan kaldırmayacağını ve ilgili bakanlığa bu gibi durumlarda limited şirketin fesih ve tasfiyesini isteme hakkının tanınmamış olmasını da bu sonucu değiştirecek bir düzenleme olarak kabul edilemeyeceğini, limited şirketlerde tek ortakla şirketin devamına imkan tanınması halinde, şirket niteliği itibariyle bir kişi firmasına dönüşmüş olmasına rağmen sınırsız sorumluluk ilkelerine tabi olması gerektiği halde sınırlı sorumluluktan yararlanabileceği ve kanun koyucunun amacının bu olmadığı belirtilmiştir. Yarg. 11. HD., 29/11/1991 tarihli, E. 1991/3056, K. 1991/6358. **Yargıtay Kararları Dergisi**, Şubat 1992, C. 18, S. 2, s. 225. İki ortaktan oluşan limited ortaklıkta bir ortağın haklı sebebe dayalı olarak ortaklıktan çıkma veya çıkarılması halinde, şirkete devam etme niyeti taşıyan ortağa 3 ay gibi münasip bir süre verilmesinin, şirketleşmeyi ve şirketlerin devamlılığını teşvik edeceği belirtilmiştir. Tamer Pekdinçer, İki Ortaklı Limited Şirketlerde Ortaklardan Birinin Haklı Sebeplere Dayanarak Mahkeme Kararı İle Çıkma İstemi ve Bu İsteme Yüksek Mahkemenin Yaklaşımı, **Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan**, Beta, İstanbul, 2003, s. 469.

2.2. Baştan İtibaren Tek Kişi Tarafından Kurulabilen Tek Kişilik Şirketlere Kanun Koyucular Tarafından İzin Verilmesi

Bir şirketin baştan itibaren tek kişi ile kurulabilmesi bütün hukuk sistemlerinde sonradan kabul edilen ve kabul edilmesine rağmen şüpheyle karşılanan ve birçok eleştiriye maruz kalan bir durum olmuştur. Sınırlı sorumlu işletme veya tek ortaklı şirket düzenlemesine ilk yer veren ülke Lihtenştayn'dır.[85] Bununla beraber, ekonomik ihtiyaçların baş göstermesi ve şirket kavramındaki gelişmelerden sonra Alman kanun koyucusu 1980 yılında limited şirketlerin[86], 1994 yılında da anonim şirketlerin[87] tek kişi ile kurulabilmesine ilişkin düzenleme yaparak pozitif hukuk anlamında bu tartışmaya son vermiştir.[88]

Bununla beraber tek kişilik şirketlerin baştan itibaren tek ortakla kurulabilmesi birçok Avrupa ülkesinde AB düzeyinde vücut bulan ve 1989 yılında yürürlüğe giren *Tek Ortaklı Limited Şirketler Hakkında 12. Şirketler Hukuku Direktifi*'nin[89] iç hukuklarına aktarılması suretiyle gerçekleşmiştir. Bu anlamda İngiltere'de tek kişilik limited şirketler, 12. Direktif'e uyum sağlanması amacıyla 1992 yılında kabul edilmiş, tek kişilik anonim şirketlere ise 2006 yılında izin verilmiştir.[90]

---

[85] Beihui Miao, A Comparative Study of Legal Framework for Single Member Company in European Union and China, **Journal of Politics and Law**, V. 5, No. 3, 2012, s. 1, Çevik, 1998, s. 37., Atabek, 1987, s. 25. Modern hukuk sistemlerinde ilk olarak Avusturyalı hukukçu Pisko tarafından ortaya atılan sınırlı sorumlu ticari işletme modeli, Lihtenştayn Medeni Kanunu'nu etkilemiştir. Biset Seda Güneş, Tek Kişilik Anonim Şirketler, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 86, S. 2012/3, Mayıs-Haziran 2012, s. 221.

[86] 1980 tarihli Limited Ortaklıklar Kanunu (GmbH - Novelle)

[87] Paylı Ortaklıklar Kanunu (Aktiengesetz - AktG) 1994 tarihli Küçük Anonim Şirketler ve Paylı Ortaklıklar Hukukunun Basitleştirilmesine İlişkin Kanun (Gesetz für kleine Aktiengesellschaften und zur Deregulierung des Aktienrechts) ile değiştirilmiştir.

[88] Aydoğan, 2012, s. 23

[89] Twelfth Council Company Law Directive On Single-Member Private Limited-Liability Companies 89/667/EEC of 21 December 1989), OfficialJournal L 395, 30/12/1989 p.40-42. Söz konusu Direktif Avrupa Komisyonu'nun 19/05/1988 tarihinde sunduğu teklife dayanmaktadır.

[90] Aydoğan, 2012, s. 29

Türk hukukunda ise, aslına bakılacak olursa, tek kişilik şirketlerin ilk olarak anonim şirket şeklinde kurulan kamu iktisadi teşekkülleri ile kabul edildiğini görüyoruz.[91] Söz konusu durumu yaratan Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de (KHK), kamu iktisadi teşebbüsünün (KİT), iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşlarının ortak adı olduğu belirtilmiş ve iktisadi devlet teşekkülü, sermayesinin tamamı devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet gösteren kamu iktisadi teşebbüsü olarak tanımlanmıştır.[92] Buna ek olarak 223 Sayılı KHK'da değişiklik yapılmadan önce, iktisadi devlet teşekküllerinin tek kişi olarak kurulabilmesine imkân verilerek, anonim şirket şeklinde kurulan devlet teşekküllerinde TTK'da sözü edilen beş kurucunun bulunması şartının aranmayacağını düzenlemişti.[93] Bu durum, her ne kadar tek kişilik şirketin Türk hukukunda fiilen kabul edildiğine ilişkin bir örnek olsa da[94], söz konusu durum sadece kamu iktisadi teşekküllerine tanındığından, Türk hukukunda bir kurum olarak tek kişilik şirketin kabul edildiği sonucuna varmak doğru olmayacaktır.[95] Bu anlamda tek kişilik şirket, bir

[91] Çevik, 1998, s. 51.,Gökmen Gündoğdu, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Tek Kişilik Anonim Ortaklık ve Tek Kişilik Limited Ortaklık, **İÜHFM**, C. LXV, S. 1, 2007, s. 231. Benzer şekilde donatanın belirli hallerde üçüncü şahıslara karşı sadece gemi ve navlunla sorumlu olacağının düzenlendiği ETK m. 948 hükmü de bir kimsenin iki ayrı malvarlığı olmasının mümkün olması bakımından sınırlı sorumlu ticari işletme modeline benzetilmiştir. ibid, s. 225.

[92] 223 sayılı KHK m. 2/1, 2/2

[93] 223 sayılı KHK m. 3/3'te yer alan söz konusu izin, tek kişilik şirketlerin kurulmasına TTK ile izin verilmesi sonra kaldırılmıştır.

[94] Bkz.:T.C. Ziraat Bankası Anonim Şirketi Ana Sözleşmesi ile Türkiye İhracat Kredi Bankası Anonim Şirketi Ana Sözleşmesi incelendiğinde, bu bankaların sermayesinin tamamının Hazine tarafından ödenmiş olduğu görülebilir. Bu halde bu anonim şirketlerin kuruluşu tek ortakla gerçekleştirilmiş ve tek ortak da Hazine olarak gösterilmiştir. Ziraat Bankası Ana Sözleşmesi için Bkz.: http://www.ziraat.com.tr/tr/Bankamiz/YatirimciIliskileri/Documents/EsasSozlesme.pdf.
Türkiye İhracat Kredi Bankası Ana Sözleşmesi için Bkz.: http://www.eximbank.gov.tr/dosyalar/genel/anasozlesme.pdf. (erişim tarihi 13.02.2017) Bu anlamda tek kişilik şirketlerin fiilen Türk hukukunda var olduğu ifade edilmiştir. Çevik, 1998, s. 51.

[95] Aydoğan, 2012, s. 33.

kurum olarak ilk kez 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunuyla kabul edilmiş ve tek kişilik limited ve anonim şirketlerin kurulabileceği açıkça düzenleme altına alınmıştır.

III. TEK KİŞİLİK ŞİRKETİN KANUN KOYUCULAR TARAFINDAN YASALAŞTIRILMASININ GEREKÇELERİ, KİŞİLER TARAFINDAN TERCİH EDİLMESİNİN NEDENLERİ VE YARATTIĞI RİSKLER

Sahip olduğu kavramsal çelişkiye ve klasik şirketler hukuku öğretisine birçok açıdan uymamasına rağmen tek kişilik şirketlerin bugün hukuk sistemlerinde benimsenmiş olmasının ve giderek yaygınlaşmasının nedeni asıl olarak hukuk teorisindeki gelişme değil, ekonomik ihtiyaçlardır.[96] Bununla beraber bu yapı, hem kanun koyucuların hem de bireysel müteşebbislerin ekonomik ihtiyaçlarına cevap veren birçok özelliği kendisinde barındırdığı gibi bazı riskleri de ihtiva etmektedir.[97] Bu anlamda tek kişilik şirketlerin yasa koyucular tarafından tanınmasının nedeni, giderdiği ekonomik ihtiyaçların yarattığı risklerine oranla daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır.[98]

1. Tek Kişilik Şirketin Kanun Koyucular Tarafından Yasalaştırılmasının Gerekçeleri

1.1. Şirketleşmenin Sağlanması

Tek kişilik şirketlerin hukuk sistemleri tarafından kabul edilmesinin ve bunun limited ve anonim şirket yapısı altında gerçekleşmesinin ana nedeni, kanun koyucuların sermaye şirketlerini yaygınlaştırmak istemeleridir.[99] Bu anlamda sermaye şirketlerinin

[96] Tekinalp, 2011, s. 53.

[97] Eroğlu, 2008, s. 1259-1260.

[98] Aydoğan, 2012, s. 42.

[99] ibid, s. 59.

esaslı unsurlarından olan tüzel kişilik ile özellikle sınırlı sorumluluk ilkesi bu seçimde önemli bir rol oynamaktadır.[100]

Bilindiği gibi ortaklıklar hukukunda sınırlı sorumluluktan anlaşılması gereken, ortaklık borçlarından dolayı ortakların alacaklılara karşı sorumluluklarının bulunmaması, ortaklığın ise bütün malvarlığı ile sınırsız bir şekilde sorumlu olmasıdır.[101] Günümüzde sınırlı sorumluluk kavramı şirketler hukukunda çok önemli bir rol oynamakta ve sermaye piyasası sisteminin temel taşını oluşturmaktadır.[102] Zira paya sahip olanların sınırsız olarak sorumlu kabul edildikleri bir hukuk sisteminde, payların değeri de pay sahiplerinin ekonomik durumuna göre değişeceğinden bir sermaye piyasası oluşumu da mümküm olamazdı.[103] Bu anlamda ancak sınırlı sorumluluk prensibinin benimsenmesi ile beraber şirket paylarının paysahiplerinden bağımsız nesnel bir bedel üzerinden sermaye piyasalarında el değiştirmesi mümkün olmaktadır.[104]

Sınırlı sorumluluk sisteminin kanun koyucular tarafından benimsenmesinin diğer bir nedeni de girişimciler üzerindeki riskin alacaklılar, şirket çalışanları gibi başka kişiler üzerine geçirilmesi suretiyle yatırımın ve sermaye birikiminin teşvik edilmesi suretiyle ekonomik gelişmenin ve istihdamın sağlanmak istenmesidir.[105] Zira az miktarda bir sermaye ile yönetime herhangi bir etkisi olmayan yatırımcı ortağın[106],

[100] Atabek, 1987, s. 25, Çevik, 1998, s. 40.

[101] Adriaan Dorresteijn, et al.,**European Corporate Law**, Wolters Kluwer, 2009, s. 11., Kervankıran, 2007, s. 456.

[102] Kervankıran, 2007, s. 453.

[103] Aydoğan, 2012, s. 63.

[104] Aydoğan, 2012, s. 63, Atabek, 1987, s.23.

[105] Atabek, 1987, s.23., Aydoğan, 2012, s. 95, Okutan Nilsson, 2001, s. 591.

[106]Özellikle halka açık anonim şirketlerde pay sahiplerinin birbirinden farklı amaçları olabilir. Örneğin, müteşebbis pay sahipleri ortaklıkta kalıcı olmayı ve genel olarak payların çoğunluğuna sahip oldukları için ortaklığı yönlendirmeyi amaçlarken, yatırımcı pay sahipleri ellerindeki sermayeden gelir elde etmeyi amaçlamaktadır. Spekülatör pay sahipleri ise payları sadece kısa süreli gelir getiren bir araç olarak

sorumluluğunu sınırlandırmadan sermaye ortaklıklarına katılması beklenemeyeceğinden büyük bir sermaye toplanması da mümkün olamazdı.[107] Bu anlamda, tüm malvarlığı ile sorumlu olan bireysel girişimciler risk almaktan çekineceklerinden, sınırlı sorumluluk prensibi olmadan, önemli ekonomik ve teknolojik gelişmeler sağlanamaz ve ekonomik faaliyetler ve iktisadi güç kişilerin kendi malvarlığı ile sınırlı kalırdı.[108] Bu nedenle sorumluluğun sınırlandırılmasının amacı olarak "riskin finansmanı" ya da "girişimciliğin teşviki" gösterilmektedir.[109]

Bu noktada ekonominin şirketler hukukundan doğrudan etkilendiğini gören devletler, sermaye şirketi kurumunun tercih edilmesini teşvik etmişlerdir.[110] Nitekim bir ülkede yaratılan Gayri Safi Milli Hasıla'nın büyük oranının sınırlı sorumlu şirketler vasıtasıyla yaratıldığı ve bu durumun tek kişilik şirketlerin yaygın olarak kabulünden sonra daha da belirgin hale geldiği belirtilmiştir.[111] Bu bakımdan tek kişilik şirketler, özellikle ekonomi içerisinde önemli bir yer teşkil eden üretimin ve istihdamın

---

kullanırlar. Ayrıntılı bilgi için bkz.:Veliye Yanlı, **Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması**, Beta, İstanbul, 2000, s. 76, dn. 320.

[107] Grundmann, Möslein, 2007, s. 173.

[108] Kervankıran, 2007, s. 453., N. Özgü Yücel, Avrupa Topluluğu Şirketler Hukukunda Özel Şirketler ve Türk Hukukundaki Durum, **Ankara Barosu Dergisi**, 1997/3, s. 95.

[109] Yanlı, 2000, s. 76. Nitekim sınırlı sorumluluk prensibinin, tarihi süreçte girişimi teşvik ederek zenginlik ve gücün toprak sahiplerinden, ticaret ve ücretime katılan ve bunlara yatırım yapan kişilere geçmesine katkı sağladığı görüldüğünden, hedefi gerçekleştirmekte önemli bir enstrüman olduğu pratikte ispatlanmış olmaktadır. Stephen B. Presser, The Bogalusa Explosion, "Single Business Enterprise," "Alter Ego," And Other Errors: Academics, Economics, Democracy, And Shareholder Limited Liability: Back Towards A Unitary "Abuse" Theory of Piercing The Corporate Veil, **Northwestern University Law Review**, V. 100, N.1, 2006, s. 409.

[110] Aydoğan, 2012, s. 96. Zira şirketler hukukunun geniş anlamda amacı toplumun zenginleşmesidir. Reinier Kraakman, et al.,**The Anatomy of Corporate Law**, Oxford University Press, 2004, s. 18.

[111] Grundmann, Möslein, 2007, s. 35.

sağlanmasında esaslı rol oynayan küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) şirketleşmesine imkân sağlayan en uygun yapı olma özelliğini taşımaktadırlar.[112]

Bu anlamda birçok ülke KOBİ'lerin daha iyi faaliyette bulunmasını sağlayacak ve geleneksel şirket türlerinden farklı yeni şirket türleri arayışına girmiştir.[113] Nitekim Alman hukukunda tek kişilik anonim şirketin kuruluşuna imkân veren kanun değişikliğinin ana gerekçesi olarak orta ölçekli işletmelerin anonim şirket şeklinde örgütlenmesini sağlayarak Alman ekonomisinin güçlendirilmesi amacı gösterilmektedir.[114] Benzer şekilde 12. Direktif'te de tek kişilik şirketlerin, küçük ve orta ölçekli işletmeler dikkate alınarak kabul edildiği belirtilmiştir. [115]

1.2. Tek Kişilik Şirketlerin Fiilen Var Olmaları

Hukuk sistemleri tarafından tek kişilik şirketlerin kuruluşuna izin verilmediği zamanlarda kişiler, saman adamlar yardımıyla şirket kuruluşu yoluna gitmişler ve görünüşte olmasa bile fiilen tek kişi tarafından faaliyetleri idame ettirilen fiili tek kişi ortaklıkları şirketler hukukunda bir gerçeklik haline gelmiştir.[116] Bu anlamda tek kişilik şirketlerin yasa koyucular tarafından kabul edilmesinin gerekçelerinden biri de bu yapının her şeye rağmen kişiler tarafından yaygın olarak kullanılıyor olmasından

---

[112] Sınırlı sorumluluk, vergi imtiyazı ve kredi bulabilme avantajı, tek kişilik şirketleri, küçük işletmeler için en uygun yapı haline getirmektedir. Chen Jianlin, Clash Of Corporate Personality Theories: a Comparative Study of One-member Company in China and Singapure, **Hong Kong LawJournal**, 2008, s. 1.

[113] Adriaan Dorresteijn, et al., 2009, s. 12.

[114] Çelik, 2007, s. 180, Veliye Yanlı, Alman Anonim Ortaklıklar Hukukunun Kuralsızlaştırılması Hakkında Kanun ile Yapılan Değişiklikler, **İÜHFM**, 1998, C. LVI, S. 1-4, s. 269.

[115] Nitekim 12. Direktif'in giriş kısmının yedinci paragrafında, düzenlemenin Konsey tarafından hazırlanan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere İlişkin Hareket Planı ile ilişkili olduğu belirtilmiştir.

[116] Okutan Nilsson, 2001, s. 589.

kaynaklanmaktadır.[117] Bu anlamda TTK m. 338'in gerekçesinde de vurgulandığı gibi, kanun koyucular, kişilerin yapay kurucular yoluyla fiili tek kişilik şirketlere yönelmesinin kanuna karşı hile anlamına gelmiş olduğunu kabul ederek, tek kişilik şirketlerin kuruluşuna izin vermenin hukuki dürüstlüğe ve gerçekliğe uygun olduğuna kanaat getirmişlerdir.[118] Benzer şekilde sonradan tek ortaklı hale gelen şirketlerin zaman içerisinde hukuk sistemleri tarafından tanınmaya başlanması da tek kişilik şirketlerin kurulmasına izin verilmesine katkı sağlamıştır.

1.3. Yabancı Sermaye Yatırımı Açısından Tek Kişilik Şirket

Tek kişilik şirketlerin birçok ülkede kabul edilmesinin ve AB düzeyinde bir düzenlemeye bağlanmasının bir sebebi de yabancı sermaye çekme isteğinden kaynaklanmaktadır.[119] Nitekim tek kişilik şirketlerin yönetimi çok ortaklı şirketlere nazaran daha kolay olduğundan ve tek kişilik şirketlerde ortaklar arasında çıkar çatışmasından kaynaklanan ihtilaflar görülmediğinden ve bu durum bir ülkeye doğrudan yatırım yapmak isteyen yabancı şirketler tarafından makro politikaların ve stratejilerin uygulanmasını kolaylaştırdığından, tek kişilik şirketler yatırım amacı taşıyan şirketler tarafından bu yatırımın yapılmasında araç olarak kullanılmaktadır.[120]Zira yabancı ülkelere yatırım yapmak isteyen şirketler bunu sermayesinin yüzde yüzüne sahip oldukları şirketler aracılığıyla yapmayıt ercih etmektedirler.[121] Bu anlamda tek kişilik şirketler, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında uygun bir araç olma özelliği gösterdiğinden yabancı sermayeyi, yasalaştığı ülkeye çekmektedir.

---

[117] Atabek, 1987, s.35, Çevik, 1998, s. 41., Çelik 2007, s. 177, Okutan Nilsson, 2001, s. 589.

[118] Erdoğan Moroğlu, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı - Değerlendirme ve Öneriler,**Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007, s. 128, Aydoğan, 2012, s. 88.

[119] Tekinalp, 2011, s. 55

[120] Tekinalp, 2011, s. 55, Usluel, 2014, s. 9.

[121] Tekinalp, 2005, s. 596.

2. Tek Kişilik Şirketin Kişiler Tarafından Tercih Edilmesinin Nedenleri

2.1. Sınırlı Sorumluluk Prensibinden Yararlanma

Girişimciler ekonomik hayatın dalgalanmalarına karşı, işletme risklerini şahsi malvarlıklarından ayırarak sorumluluklarını sınırlama yolunu tercih etmektedirler. Bu nedenle tek kişilik şirket yapısının bireysel müteşebbisler tarafından tercih edilmesinin ana nedeni olarak, bu kişilerin sermaye şirketlerinin sahip olduğu en önemli özellik olan sınırlı sorumluluk prensibinden faydalanmak istemeleri gösterilmiştir.[122] Zira bir şirket çatısı altında faaliyette bulunmayan işletme sahibi, işletmenin borçlarından dolayı sınırsız olarak sorumlu iken, sınırlı sorumlu şirket vasıtasıyla işletme faaliyetini yürüten kişi sadece önceden koyduğu veya koymayı taahhüt ettiği sermaye miktarınca ve sadece kendi şirketine karşı sorumludur.

Sınırlı sorumluluk öngörülebilirlik açısından da pay sahipleri ile alacaklıların tercih ettiği bir ilkedir. Zira bir şirket çatısı altında faaliyet yürütmeyen girişimcilerin şahsi ekonomik güçlerinin araştırılması, girişimcilerin herhangi bir tescil ve finansal durum belirtme zorunluluğu olmadığından daha zahmetli iken, müstakbel pay sahipleri ortak olmaya karar verip bir girişimde bulunurken, alacaklılar ise şirket ile bir işlem yaparken, sadece şirketin malvarlığının araştırılmasını yeterli görecektir.[123]

2.2. Şirket Yapısının Avantajlarından Yararlanma

Sınırlı sorumluluk prensibi, tek kişi ortaklığının tercih edilmesinin nedenlerinden biri olmakla birlikte, kişiler aynı zamanda şirket yapısının avantajlarından da

[122] Aydoğan, 2012, s. 61.,Atabek, 1987, s.25., Çevik, 1998, s. 40., Eroğlu, 2008, s. 1258., Şahıs ortaklıklarını anonim şirkete dönüşmeye yönelten nedenlere örnek olarak sayılmıştır. Abuzer Kendigelen, **Makalelerim**, Cilt I : 1986-2001, Arıkan, İstanbul, 2006, s. 2.

[123] Hannigan, 2009, s. 7.,Aydoğan, 2012, s. 63, Usluel, 2014, s. 4.

faydalanmak istemektedirler. Bu anlamda Portekiz haricindeki tüm üye devletlerin tek kişilik şirket modelini kabul etmelerinin nedeni olarak sınırlı sorumlu ticari işletme modelinin, şirket yapısının avantajlarını kullanıcılarına sunmuyor olması gösterilmiştir.[124]

Bu anlamda tek kişi ortaklığı aynı zamanda işletme sahiplerini, işletme faaliyetlerini şirket yapısı altında yürütmeye teşvik edeceğinden kurumsallaşmanın sağlanmasına katkıda bulunacaktır.[125] Böylece kurum içi uygulamaların sistematik bir hal alması ve kişisel ilişkilere bağlı olmayan tekdüze bir nitelik kazanması söz konusu olacaktır.[126] Aynı şekilde şirketin merkezi bir yönetime sahip olması, hızlı, verimli ve profesyonel şekilde karar almasını sağlayacaktır.[127] Buna ek olarak, ticari faaliyetin şirket ünvanı altında yürütülmesi, işletmeye üçüncü kişiler ve bankalar nezdinde itibar sağlayacaktır.[128]

Şirket kurumu işletme sahibine kaynak sağlamak amacıyla da kullanılabilir. Zira şirketin paylara sahip olması pay sahiplerinin malvarlığı değerlerinin kolayca nakde çevrilmesini, şirketin yatırımlarını çeşitlendirmesini ve sermaye artırımında azami esnekliği sağlamaktadır.[129] Bu şekilde anonim şirket olarak kurulan tek kişilik şirketler tahvil ihraç ederek işletmeye kaynak da sağlayabilirler.[130] Aynı şekilde işletme

[124] Okutan Nilsson, 2001, s. 588., Usluel, 2014, s. 5.

[125] Tekinalp, 2005, s. 116., Bkz.: TTK Gerekçe, m. 338.

[126] Gündoğdu, 2007, 234.

[127] Larry Ribstein, **The Rise of the Uncorporation**, Oxford, 2010, s. 67.

[128] Atabek, 1987, s.35.

[129] Kraakman, et al., s. 10. Bu da malvarlığı değerlerinin ayrı ayrı devredilmesi halinde oluşacak masrafları önleyecektir. Tekinalp, 2011, s. 596.

[130] Usluel, 2014, s. 9.

sahipleri, birleşme[131], bölünme ve tür değiştirme gibi yeniden yapılandırma ve organizasyon araçlarından da yararlanabileceklerdir.[132]

Şirketler istihdamın sağlanması ve girişimin teşvik edilmesini sağladığı için kanun koyucular tarafından her zaman teşvik edilen, kuruluşu kolaylaştırılan ve bu nedenle vergi avantajından yararlanan yapılar olmuşlardır. Bu nedenle, ekonomik faaliyetlerini anonim veya limited şirket yapısı altında yürüten işletme sahipleri, kanun koyucular tarafından bu şirketlere tanınan vergi avantajlarından da faydalanacaklardır.[133] Örneğin Türk hukukunda Kurumlar Vergisi Kanunu, anonim ve limited şirketlerin kurumlar vergisi yükümlüsü olduğunu kabul etmekte ve Kurumlar Vergisi Kanunu m.1 ve m. 32 gereğince şirket çatısı altında faaliyet gösteren kişiler, bu faaliyeti şahsen yürüten kişilere oranla daha az vergi ödemektedirler.[134]

2.3. İhtilafların Önlenmesi

Şirketler hukukunun amaçlarından biri de şirketle ilişkisi bulunan gruplar arasında ortaya çıkabilecek çıkar çatışmalarının engellenmesidir.[135] Nitekim çok ortaklı şirketlerde söz konusu çıkar çatışmaları sonucu ortaya çıkabilecek ihtilaflar, pay sahipleri ile yöneticiler arasında ortaya çıkan ihtilaflar, pay sahiplerinin kendi aralarında ortaya çıkan ihtilaflar ve pay sahipleri ile alacaklıları, şirket çalışanları ve müşterileri

[131] TTK m. 194'e göre ticari işletmeler de bir ticaret şirketiyle birleşerek, ticaret şirketine dönüşebilmektedir.

[132] Aydoğan, 2012, s. 69, Kendigelen, 2006, s. 7.

[133] Kendigelen, 2006, s. 8.,"Yatırımlarla beraber toplum zenginleştiğinden ve daha büyük karlar sağlanabildiğinden, bu sonuçların gerçekleşmesi için yapılan fedakarlıklar da isabetlidir."Atabek, 1987, s. 25.

[134] Aydoğan, 2012, s. 69., Tayfun Ercan, **Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Yenilikler ve Mali Hukuka Etkileri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s. 220.

[135] Kraakman et al.,2004, s. 21.

arasında çıkan ihtilaflar olmak üzere üç çeşittir.[136] Bu anlamda tek kişilik şirketin kurulması için başka kişilerle ortak hareket edilmek zorunda kalınmadığından ve şirkette azınlık-çoğunluk çekişmesi de bulunmayacağından şirket içerisinde ortaklar arasında oluşabilecek ihtilaflar önlenebilecektir.[137] Buna ek olarak şirket ortağının aynı zamanda yönetici olması halinde pay sahipleri ile yöneticiler arasında yaşanabilecek ihtilaflar da giderilmiş olacaktır.[138] Bu durum aynı zamanda tek yöneticinin hızlı ve kolay karar almasını sağlayarak, şirketin değişikliklere hızlı bir şekilde ayak uydurmasını sağlayacaktır.[139]

2.4. İşletmenin Devamlılığının Sağlanması

Anonim ve limited şirketlerde payların devredilebilir olması, işletme faaliyeti kesintiye uğramadan ve pay sahibindeki değişikliklerinden etkilenmeden işletme faaliyetinin devamına olanak sağlamaktadır.[140] Bu anlamda tek kişilik şirket, veraset ve işletmenin devrini kolaylaştırmaktadır, zira işletme sahibinin ölümü halinde zor olan işletmenin murisler arasında paylaşılması yerine, şirkete ilişkin senetlerin paylaşılması çok daha kolay olacaktır.[141] TTK m. 338'in gerekçesinde belirtildiği üzere tek kişilik şirketin kabul edilmesinin gerekçelerinden biri de aile şirketlerinin dağılmaktan kurtarılmasıdır. Aynı şekilde işletmenin işletme sahibi tarafından devredilmesine karar

[136] Kraakman et al.,2004, s. 22, Aydoğan, 2012, s. 74.

[137] Eroğlu, 2008, s. 1259.

[138] Usluel, 2014, s. 10., Tek kişilik şirketlerde, ihtilaflar pay sahibi ile alacaklılar arasında meydana gelebileceğinden, alacaklıları koruyucu bazı ek düzenlemeler söz konusu olmuştur. Aydoğan, 2012, s. 74, dn. 2

[139] Miao, 2012, s. 2., Çevik, 1998, s. 41.

[140] Kraakman, et al., s. 10.

[141] Yanlı, 2000, s. 136., Pulaşlı, 2012, s. 346,

verilmesi halinde, işletmenin aktifi ve pasifi ile devredilmesi yerine payların devredilmesi kâfi gelecektir.[142]

2.5. Ekonomik (Merkezi) Yoğunlaşmanın Sağlanması

Tek kişilik şirketler ekonomik yoğunlaşmaların sağlanması konusunda uygun bir araç olduğundan[143] şirketler topluluğu oluşturmak için kullanılabilmektedir.[144] Nitekim TTK m. 338'in gerekçesinde de tek kişilik anonim şirketin şirketler topluluğunda çatı şirket olarak kullanılabileceği tespiti yapılmış, 12. Direktif m. 2/2'de de üye devletlerin bağlı ortaklıklara ilişkin özel düzenleme yapabilme serbestisi tanınmıştır. Bilindiği gibi şirketler topluluğu, "hukuken bağımsız birden fazla şirketin, ekonomik bir bütün oluşturacak şekilde merkezi bir yönetim ve yönlendirme altında toplanmasını" ifade etmektedir.[145] Bu anlamda, ana ortaklık ekonomik açıdan bir birlik oluşturan bağlı şirketleri yönetimi altında toplamakta ve bu bağlı şirketlerin paylarının tamamını elinde bulundurmaktadır.[146]

Ekonomik (merkezi) yoğunlaşmanın, rizikonun paylaştırılması[147], malın üretimi, ambalajlanması, pazarlanması veya sigortalanması gibi ilişik faaliyetlerin grup içerisinde yapılarak ekonomik tamamlamanın sağlanması, karın grup dışına çıkmaması, finans erişimine ilişkin kolaylık sağlaması, rekabet edilebilirliği, verimliliği ve

---

[142] Pulaşlı, 2012, s. 346.,Yanlı, 2000,s. 136.

[143] Ekonomik merkezileşme ve yoğunlaşmayı sağlamak amacıyla holdinglerin tercih edildiği ve ekonomik gelişmelerin doğal sonucu olarak, içinde sermaye birikimini sağlamış olan, gayri maddi haklara sahip ve belirli bir müşteri çevresi bulunan eski kollektif ve limited ortakların, anonim ortaklığa dönüştürülerek çatı ortaklığı yapılmaya başlandığı belirtilmiştir. Kendigelen, 2006, s. 6.

[144] Yanlı, 2000, s. 136. Okutan Nilsson, 2001, s. 587. 12.

[145] Asuman Yılmaz, **Şirketler Topluluğuna Güvenden Doğan Sorumluluk**, İstanbul, 2010, On iki Levha Yayıncılık. s.127.

[146] Yanlı, 2000, s. 136.

[147] Kraakman, et al., s. 9., Usluel, 2014, s. 10., Grundmann, Möslein, 2007, s. 180.

devamlılığı sağlaması gibi bazı faydaları bulunduğundan[148], tek kişilik şirket sahibi şirketler topluluğu oluşturma yoluna gidebilecektir.[149] Benzer şekilde, üniversite, dernek, vakıf ve iktisadi devlet kurumu gibi kuruluşlar da amaçlarını daha iyi elde edebilmek amacıyla bir ticaret şirketi kurmak isteyebileceklerinden ancak çoğu durumda bir ortakla çalışmak istemeyeceklerinden, tek kişilik şirket vasıtasıyla amaçlarını daha kolay gerçekleştirebileceklerdir.[150]

3. Tek Kişilik Şirkete Yöneltilen Eleştiriler ve Alınan Önlemler

3.1. Teorik Eleştiriler

Tek kişilik şirkete teorik alanda yöneltilen eleştirilerin temelinde, bu şirketlerin, klasik şirketler hukuku öğretisi ile bağdaşmayan özelliklerinin bulunması gelmektedir. Şirketler hukuku teorisi açısından tek kişilik şirketlerin incelendiği bölümde de ifade edildiği üzere, tek kişilik şirketlere şirketin unsurları gözetilerek yöneltilen eleştirilerin temelinde, bir şirketin kurulabilmesi için bir kişi birliğine ve sözleşmeye gereksinim olduğu yönündeki geleneksel görüş gelmektedir.[151] Ancak bahsi geçen bölümde de açıklandığı üzere, söz konusu görüş, şirketin organizasyon olarak tanımlanmasıyla beraber değer kaybetmiştir.[152]

---

[148] Aydoğan, 2012, s. 82, dn. 264., Eroğlu, 2008, s.1259. Bir kişi farklı alanlarda faaliyet gösteren işletmeleri yönetirken, bunlardan bir kaçı kar sağlarken diğeri zarar ederek iflasa sebep olursa, bu durum diğer karlı işletmelerin faaliyetine de zarar vererek faaliyetlerinin durmasına neden olacağından ekonomiye zarar verir. Atabek, 1987, s. 27.

[149] Sermaye ortaklıkları, bünyelerindeki bazı bölümleri bağımsız ticaret ortaklıkları haline getirerek, dışarıda yaptırdıkları bazı parçaları, kendi kuracakları sermaye ortaklıklarında üretebilir veya kendileriyle alakalı bir işi kendilerine bağlı ayrı bir şirket ile gerçekleştirmeyi tercih edebilirler. Tekinalp, 2011, s. 54-55, Tekinalp, 2007, s. 595.

[150] Tekinalp, 2011, s. 54, Tekinalp, 2007 , s. 595.,Usluel, 2014, s. 9.

[151] Atabek, 1987, s. 26.,Dorresteijn, et al., 2009, s. 83.

[152] Bkz.: 2. Türk Hukukunda Şirketin Unsurları Açısından Tek Kişilik Şirket, s. 4 vd.

3.2. Şirket Ünvanının Üçüncü Kişileri Yanıltabileceği Eleştirisi ve Açıklık İlkesi

Tek kişilik şirkete yönelik endişelerden bir tanesi de tek ortaklı şirketlerde, tek pay sahibinin işlem yaptığı üçüncü kişilerin, şirketin tüzel kişiliği ile mi yoksa tek pay sahibinin kişiliğiyle mi işlem yaptıklarını bilememeleri tehlikesinin bulunmasıdır.[153] Bu durumun getirdiği olumsuzlukları önleyebilmek amacıyla gerek 12. Direktif m. 3'te, gerekse TTK m. 338/3 ve m. 574/1'de kamuya açıklama yükümlülüğü getirilerek açıklık ilkesi kabul edilmiştir. Bu anlamda söz konusu ilkenin bir yansıması olarak söz konusu maddelerde, şirketin hem baştan itibaren tek kişi ile kurulması halinde hem de şirketin paylarının sonradan tek kişinin hâkimiyetine geçmesi halinde, durumun, tek ortağın kimliğiyle birlikte ticaret siciline tescil ve ilan edileceği düzenlenmiştir.[154]

3.3.Şirket Yapısının Alacaklıların Aleyhine Kullanılacağı Eleştirisi ve Ayrılık ilkesi ile Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması

TTK m.338'in gerekçesinde bir şirket türü ne kadar kötüye kullanılabilir ve muvazaa aracı olabilirse, tek kişilik şirketin de o kadar kötüye kullanma ve muvazaa konusu olabileceği belirtilmiştir.[155] Bununla birlikte bazı yazarlar tarafından tek kişilik şirkete yöneltilen eleştirilerin başında bu şirketlerin, yapılarının getirdiği olumsuzluklar nedeniyle gerek kendiliğinden gerekse de tek pay sahibinin davranışlarından dolayı alacaklıların aleyhine kullanılabilecek olması gelmektedir.[156] Bu anlamda tek ortağın, şirket malvarlığını kişisel malvarlığına eklemesi, şahsi menfaati için kullanması veya şahsi borcunu şirkete nakil etmesi gibi işlemleri kolayca gerçekleştirerek alacaklılarını zarara uğratılabileceği, zira çok ortaklı şirketlerde sermayenin yöneticiler ile diğer

[153] Tekinalp 2011, s. 47.

[154] ibid, s. 47.

[155] TTK Gerekçe m. 338.

[156] Aydoğan, 2012, s. 51.Tekinalp, 2011, s. 45., Usluel, 2014, s. 11., Pulaşlı, 2012, s. 346

ortaklar tarafından korunabileceği ancak özellikle yöneticinin tek ortak olduğu tek kişi ortaklığında böyle bir iç denetim düzeninin bulunmaması nedeniyle kötü niyetli ortağın sınırlı sorumluluk kalkanından faydalanabileceği ifade edilmiştir.[157]

Bununla birlikte, her ne kadar tek hâkimiyetin ve ayrı rejimlere tabi malvarlıklarının bulunduğu tek kişilik şirketlerde iç denetim mekanizmasının saman adam bulunmayan çok ortaklı şirketlerde olduğu gibi işleyememe riskinin bulunduğu ve bu özelliklerin kötüye kullanımı mümkün hale getirdiği kabul edilse de, bu durumun, kötüye kullanımı engelleyici koruma önlemlerini düşünmeyi gerektireceği ve bu yapıları hukuk hayatı dışına çıkarmak için bir sebep oluşturmaması gerektiği savunulmuştur.[158]

Bu anlamda ortaklığın malvarlığı ve işleri ile ortağın şahsi malvarlığının ve işlerinin karışmayacak şekilde birbirinden ayrılmasını zorunlu kılan ayrılık ilkesi tek kişilik şirketlerde de kabul edilmiştir.[159] Bu ilke ışığında ortaklığın alacaklıları ortaklık işlerinden dolayı ortağın şahsi malvarlığına başvuramayacağı gibi ortağın şahsi alacaklıları da ortağın işlerinden dolayı ortaklık malvarlığına başvuramazlar.[160] Söz konusu ayrılığı sağlamak için genel olarak 12. Direktif m. 3 ve 4'te, anonim şirketler için TTK m. 408/3 ve 371/6'da, limited şirketler için ise TTK m. 616/3 ve m. 629/2'de tek ortağın genel kurul yetkisini kullanırken aldığı kararları yazılı şekilde alması veya bir tutanağa kaydetmesi ve tek ortak ile tek ortak tarafından temsil edilen şirket arasında yapılan sözleşmelerin bir tutanağa geçirilmesi veya yazılı şekilde yapılması zorunlu tutulmuştur.[161]

[157] Aydoğan, 2012, s. 51.,Tekinalp, 2011, s. 45., Usluel, 2014, s. 11., Pulaşlı, 2012, s. 346

[158] Okutan Nilsson, 2001, s. 590-591.,Aydoğan, 2012, s. 57.

[159] Tekinalp, 2011, s. 46.,Aydoğan, 2012, s. 197.

[160] Tekinalp, 2011, s. 46.

[161] ibid., s. 46.

Ayrılık ilkesinin ihlal edilmesi halinde ise Türk hukuku ile beraber AB üyesi birçok devletin hukukunda da benimsendiği üzere müeyyide olarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması önlemi uygulanacaktır.[162] Aslına bakılacak olursa söz konusu müeyyide tek kişilik şirketlere özgü olmayıp bütün şirketler için uygulanabilecek bir müeyyidedir.[163] Ancak ayrılık ilkesinin ihlali tek kişilik şirketlerde daha kolay gerçekleşebileceğinden söz konusu müeyyidenin tek kişilik şirketlerde daha sık uygulanması söz konusu olabilir.[164] Nitekim TTK m. 573'ün gerekçesinde tek kişilik şirketin perdeyi kaldırma kuramının uygulanmasına yardım edeceği belirtilmiştir.[165]

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması halleri genellikle iki grup altında toplanmaktadır. Birinci grupta "tüzel kişilik perdesini kaldırarak tüzel kişi ile üyelerini özdeş kılma" hali söz konusudur.[166] Söz konusu hal, şirket ortaklarının sahip oldukları bilgi, irade beyanları ve vasıfların şirkete izafe edilip edilemeyeceği ve aynı şekilde şirkete ilişkin durumların şirket ortaklarına izafe edilip edilemeyeceği ile ilgilidir.[167] Örneğin tek kişilik şirket ortağının yolsuz tescil ile iktisap ettiği taşınmazı sahibi olduğu tek kişilik şirkete devretmesi halinde, tek kişilik şirket iyi niyetli kabul edilmeyecek ve bu anlamda tüzel kişilik perdesi kaldırılarak şirket ile ortağı özdeş kabul edilecektir.[168] İkinci grupta ise "tüzel kişilik perdesini kaldırarak sorumlu kılma" söz konusudur ve bu durumda sınırlı sorumlu şirketlerde kabul edilen sınırlı sorumluluk ilkesine istisna getirilerek şirketin borçlarından dolayı ortakların sorumluluğuna gidilip gidilmeyeceği

[162] Tekinalp, 2011, s. 47.

[163] Aydoğan, 2012, s. 209

[164] Tekinalp, 2011, s. 47, Aydoğan, 2012, s. 210.

[165] TTK Gerekçe, m. 573.

[166] Yanlı, 2000, s. 20.

[167] Gökhan Antalya, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, **1. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu**, 2 Şubat 2008, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, s. 151

[168] Tekinalp, 2011, s. 336

incelenmektedir.[169] Söz konusu uygulamanın temelinde sınırlı sorumluluğun kötüye kullanılmış olması nedeniyle hakkaniyetin tesisi amacı ve tür seçebilme hakkının dürüstlük kuralı çerçevesinde kullanılmasını sağlama amacı yatmaktadır.[170] Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına yol açan durumlara şirket yapısının ve sınırlı sorumluluğun kötüye kullanılması, özkaynak yetersizliği şirket malvarlığı veya işlerinin ortağın malvarlığı veya işleri ile karışması, şirket üzerindeki hâkimiyetin ortağın yararı için kullanılması ve şirketler topluluğundan doğan sorumluluk halleri örnek olarak gösterilebilir.[171]

Öğretide her sermaye yetersizliğinin değil, objektif ve bariz sermaye yetersizliğinin tüzel kişilik perdesini kaldırılmasına neden olacağı, bunun için de bizzat ortak tarafından şirketin yaptığı iş itibariyle sermayesinin yetersiz olduğunun anlaşılabilir olması gerektiği belirtilmiştir.[172] Bu halde şirket üzerinde idare yetkisi olan ve ortaya çıkan yetersizliği giderebilecek olan ortağın sorumlu olması gerektiği ve öz kaynak yetersizliği ile şirketin aczi arasında nedensellik bağının bulunması gerektiği ifade edilmiştir.[173]

Bir şirket ile ortağının alanlarının birbirine karışması ise, bu kişilerin 3. kişilerle olan ilişkilerinde ayrı kişiler olduğunun yeterince açık olmadığı durumlarda söz konusu olmaktadır.[174] Bu çerçevede, bir ortağın, ortağı olduğu şirket ile benzer bir ticaret ünvanını kullanması, aynı veya benzer bir ticari alanda faaliyetini sürdürüyor olması, çalıştırdığı personelin veya iletişim adreslerinin aynı olması halinde şirket ile ortağının

[169] Yanlı, 2000, s. 21

[170] Tekinalp, 2011, s. 334, Aydoğan, 2012, s. 206.

[171] Aydoğan, 2012, s. 208.

[172] Yanlı, 2000, s. 117

[173] ibid, s. 117

[174] Emre Esen, **Milletlerarası Özel Hukukta Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması**, Beta, İstanbul 2011, s. 38.

farklı kişiler olduğunun dışarıya yeterince yansıtılamaması söz konusu olmaktadır.[175] Burada özdeşlik sonucu oluşan hukuki görünüş, sorumluluk alanında da özdeşlik sonucunu doğurmaktadır.[176] Ortağın şahsi malvarlığı ile ortaklığın malvarlıklarının birbirinden yeterli derecede ayırt edilememesi halinde ise malvarlıklarının karıştığı kabul edilmektedir.[177] Bununla beraber bu sonuca ulaşabilmek için sadece malvarlığının karışması konusunda belirsiz bir durumun varlığının yeterli olmadığı, buna ilaveten malvarlıklarını ayıran sınırın yanlış veya yetersiz tutulan muhasebe defterleri yoluyla da desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.[178] Şirket üzerindeki hâkimiyetin ortağın yararı için kullanılması hali de ortağın ortaklık çıkarlarıyla çelişen şahsi çıkarlarını gözetmesi hali olarak tanımlanmıştır.[179]

Bu anlamda söz konusu hallerin var olması halinde eğer durum bir kanun hükmü ile düzenlenmişse kanun hükmü sonucu, eğer böyle bir kanun hükmü yok ise hakkın kötüye kullanımını engellemeye yönelik bir mahkeme kararı sonucu tek ortak, şirket borçlarından dolayı sınırsız olarak sorumlu olacaktır.[180]

[175] Esen, 2011, s. 40., Yanlı, 2000, s. 249.

[176] Esen, 2011, s. 40., Yanlı, 2000, s. 249.

[177] Emrullah Kervankıran, Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesi`nin Kaldırılması, **Erzurum Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (EÜHFD)**, 2007, C. 11, S.3-4, s. 465.

[178] ibid, 2007, s. 465.

[179] Yanlı, 2000, s. 119.

[180] Mustafa Topaloğlu, Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Bu Konuda Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Getirilen Hükümler, **Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan**, C. 2, Ankara 2010, s. 2084.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA TEK KİŞİLİK ŞİRKET

I. On İkinci Direktif Hükümleri ile Alman ve İngiliz Hukukları Çerçevesinde Tek Kişilik Şirket

1. On İkinci Direktif Hükümleri Çerçevesinde Tek Kişilik Şirket

Avrupa Birliği düzeyinde tek kişilik şirketler ilk olarak 1989 yılında yürürlüğe giren 89/667/EEC sayılı *Tek Ortaklı Limited Şirketler Hakkında 12. Şirketler Hukuku Direktifi* ile düzenlenmişlerdir.[181] Bu anlamda daha önce şüphe ile karşılanan tek kişilik şirketler söz konusu 12. Direktif ile düzenleme altına alınarak uyulması gereken asgari hükümler düzenlenmiştir.[182] Daha sonradan, söz konusu Direktif'in yerini 2009/102/EC sayılı Direktif[183] almakla beraber yeni Direktif mevcut durumda esasa ilişkin herhangi bir değişiklikte bulunmamış ve sadece üye devlet katılımlarından sonra Direktif'in etkisini genişleteceği yeni devlet şirket türlerini ihtiva etmiştir.[184] Bu anlamda çalışmada 12. Direktif ifadesi ile 2009/102/EC sayılı Direktif ifade edilmiştir. Üye devletler söz konusu düzenlemeleri, ilk düzenleme olan 89/67/EEC sayılı 12. Direktif m. 8/1 ile 01.01.1992 yılına kadar ve sonradan bu düzenlemenin yerine geçen 2009/102/EC sayılı 12. Direktif Ek 2, Bölüm B ile de 01.01.2007 yılına kadar iç hukuklarına aktarmak zorunda tutulmuşlardır.

---

[181] Twelfth Council Company Law Directive 89/667/EEC of 21 December 1989 on single-member private limited-liability companies, OJ L 395, 30/12/1989 p.40-42.

[182] John Birds, et al.,**Boyle & Birds' Company Law**, Jordans, 2004, s. 28.

[183] Directive 2009/102/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 in the area of company law on single-member private limited liability companies, OJ L 258, 1.10.2009, p. 20–25.

[184] Hangi değişikliklerin yapılmış olduğu Ek 3 (Annex 3) ile gösterilmektedir.

1.1. On İkinci Direktif İle Tek Kişilik Şirkete İlişkin Getirilen Düzenlemenin Amacı

12. Direktif'in kabul edilmesinin ana nedeni tek kişilik limited şirketlerin tüm üye devletlerde hukuken tanınmasının sağlanmak istenmesidir.[185] Bu anlamda söz konusu düzenlemeler tek kişilik limited şirketleri tüm üye devletlerde tanıtarak iki amacın gerçekleşmesini hedeflemiştir. Bunlar, bireysel girişimciler ile küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ)[186] gelişmelerinin sağlanması ve buna mani olabilecek üye devletler arasındaki hukuki farklılıkların azaltılmasıdır.[187]

Bahsedildiği gibi söz konusu düzenlemelerin birinci amacı, sınırlı sorumluluk imkânının getirilmesi suretiyle, bireysel girişimcilerle KOBİ'lerin teşvik edilmesidir, zira tek kişilik şirketin yapısı hızlı ve verimli karar alma imkânı sunduğundan, tek kişilik şirketler bu tür işletmeler için en uygun hukuki yapıyı oluşturmaktadır.[188] Nitekim 12. Direktif, 1986 yılında Konseyce hazırlanan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Aksiyon Planı[189] çerçevesinde kabul edilmiştir.[190] Avrupa

[185] Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 17.

[186] Avrupa Komisyonu tarafından belirlenen kriterlere göre 250'den az çalışanı olan, 27 milyon Avro'dan fazla bilançosu veya 40 milyon Avro'dan fazla yıllık cirosu olmayan olmayan ve başka işletmelere bağlı olmayan işletmeler KOBİ sayılmaktadır. Aydoğan, 2012, s. 148, dn. 469.

[187] Okutan Nilsson, 2001, s. 587.

[188] Beretka Katinka, Concept of Single Member Companies in the Light of EU Harmonization - Comparative Analysis of Serbia, Germany, United Kingdom, **LL.M. Short Thesis**, Central European University, 2010, s. 7.

[189]Council Resolution of 3 November 1986 concerning the action programme for small and medium sized enterprises (SMEs), OJ 1986 C 287/1.

[190] Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 16.http://aei.pitt.edu/56106/ (erişim tarihi 13.02.2017), Grundmann, Möslein, 2007, s. 175., Edwina Dunn, Single-Member Private Limited Liability Companies: 12th Company Law Directive, **European Business Law Review**, September 1990, s. 6.

Komisyonu tarafından hazırlanan bir raporda[191]da tek kişilik şirketlerin ekonominin gelişmesinde sahip olduğu rol vurgulanarak, Avrupa Birliği içerisindeki işletmelerin %92,4'ünün on kişiden az çalışanı olan mikro işletmeler olduğu ve bu tür işletmelerin, büyük işletmelerden daha çok istihdama katkıda bulunduğu tespitinde bulunulmuştur.[192]

Ekonomik büyüme ve istihdam yaratılması amacıyla çıkarılan söz konusu düzenlemeler Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın (ABİHA) 49. maddesi ile düzenlenen iş kurma hakkının sağlanmasına da katkı sağlamıştır.[193] Nitekim Avrupa şirketler hukukunun bir görevi de ticari faaliyette bulunmak isteyenlere bu amacın gerçekleşmesini sağlayan uygun hukuki araçları yaratmaktır.[194] İşletmelere oldukça uygun bir yapı sunması nedeniyle tek kişilik şirketlerin kuruluş engellerini kaldıran düzenlemelerin de bu anlamda küçük ve ortak ölçekli işletmelerin kurulması ve yaygınlaştırılmasını hedeflediği söylenebilir.[195]

Söz konusu düzenlemelerin ikinci amacı KOBİ'lerin gelişmesini engelleyen üye devlet hukukları arasındaki faklılıkların azaltılmasıdır, zira her üye devletin tek kişilik şirketleri farklı şekillerde düzenlemesi, bir ülkede kurulan tek kişilik şirketin diğer

---

[191] Commission White Paper on growth, competitiveness, and employment. The challenges and ways forward in to the 21st century, COM (93) 700 Final.

[192] Dragana Radenkovic Jocic, A Single Member Company - Convenient or Not For The Founders, **Economics and Organization**, Vol. 2, No 3, 2005, s. 211.,Çelik, 2007, s. 182. Nitekim SUP Direktifi'yle ilgili Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan bilgi notunda da AB gayri safi milli hasılasının %58'ini ve istihdam oranının %67'sini sağlayan KOBİ'lerin AB ekonomisinin temel direği olduğu belirtilmiştir. MEMO/14/274, s. 1. Yine SUP Direktifi'nde AB'de faaliyet gösteren 20,7 milyon KOBİ'den 12,5 milyonunun limited şirket, bu limited şirketlerden de 5 milyonunun tek kişilik limited şirket olarak faaliyet gösterdiği tespiti yapılmıştır. European Commission, Impact Assessment, SWD (2014) 124 final, s. 9, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014SC0124&from=EN (erişim tarihi 25.02.2017)

[193] Çelik, 2007, s. 182.

[194] Aydoğan, 2012, s.149.

[195] Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 17.

ülkede tanınmaması sonucunu doğuracaktır.[196] Nitekim12. Direktif yürürlüğe girdiği tarihte Birlik ülkelerinden sadece Danimarka, Lüksemburg, Almanya, Fransa, Hollanda ve Belçika hukuklarında tek kişilik şirketler, gerek ilk kuruluş gerekse de payların sonradan tek ortakta toplanması suretiyle oluşturulabilmekteydi.[197] Portekiz'de ise tek kişi ortaklığına izin verilmemesine rağmen, tacirin sorumluluğunun özel bir malvarlığı ile sınırlandırılması imkânı tanınmıştı.[198] Buna karşılık, İspanya, Yunanistan, İtalya, İrlanda ve Birleşik Krallık ise tek kişilik şirketlere hukuk düzenlerinde yer vermemekteydi.[199]

12. Direktif, toplam 9 maddeden oluşan ve tek kişilik şirketlerin kurulmasına ve işleyişine ilişkin temel prensipleri belirleyen, detayları ise üye devlet hukuklarına bırakan bir düzenlemedir.[200] Nitekim12. Direktif hükümlerinin oldukça genel kapsamda olması nedeniyle üye devlet hukuklarında birbirinden çok farklı düzenlemelerin olduğuna dikkat çekilerek, AB düzeyinde uyumlaştırmayı hedefleyen 12. Direktif'in bu anlamda beklentileri tam anlamıyla karşılayamamış olduğu tespiti yapılmıştır.[201]

---

[196] Grundmann, Möslein, 2007, s. 176.

[197] Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 16, Miao, 2007, s. 6., Dunn, 1990, s. 6., Grundmann, Möslein, 2007, s. 175, dn. 7.

[198] Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 16, Dunn, 1990, s. 6.

[199] Steven R. Schuit, et al.,**Corporate Law And Practice of The Netherlands**, Kluwer Law International, 2002, s. 110., Grundmann, Möslein, 2007, s. 175, dn. 7.

[200] John Birds, et al., s. 28. Bu spesifik kurallar haricinde diğer durumlar için normal limited şirketlere ilişkin kurallar uygulanacaktır. Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 17.,Çelik, 2007, s. 183.

[201] European Commission, Proposal for a Directive on single-member private limited liability companies – frequently asked questions, MEMO/14/274, s. 3. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-274_en.htm (erişim tarihi 25.02.2017), Jocic, 2005, s. 211., Bununla birlikte yaratıcılığı canlı tutabilmek adına iç pazarın, hukuk sistemleri arasındaki rekabeti engelleyecek tek tip bir şirketler hukukunu istemeyeceği görüşü de ileri sürülmüştür. Miao, 2012, s. 6.

1.2. On İkinci Direktif Hükümleri

1.2.1. Tek Kişilik Şirket Türleri

12. Direktif'in Ek 1'ine göre, söz konusu düzenlemeler esasen tek kişilik limited şirketleri düzenlemektedir.[202] Bununla beraber 12. Direktif m.6 üye devletlerin tek kişilik anonim şirketlere izin vermeleri durumunda söz konusu Direktif hükümlerinin uygulanacağını belirtmiştir. Bu anlamda 12. Direktif'in ana amacı üye devletlerin tek kişilik limited şirketleri hukuk sistemlerinde düzenlemeleridir.[203] Bununla beraber, üye devletlerin tek kişilik anonim şirketlere ilişkin hukuki düzenlemeleri kabul etmeleri halinde, söz konusu düzenlemelerin tabi oldukları 12. Direktif hükümleri ile uyumlu olması gerekmektedir.[204] 12.Direktif'te tek kişilik anonim şirketlere de izin verilmesinin nedeninin hukuk güvenliğinin ve eşitliğinin sağlanması olduğu belirtilmiş, zira 12. Direktif'te tek kişilik anonim şirketlere izin verilmeseydi, tek kişilik anonim şirkete izin veren üye devletlerdeki tek kişilik anonim şirket alacaklılarının, 12. Direktif'te alacaklıların korunmasını amaçlayan özel düzenlemelerden mahrum kalacağı ifade edilmiştir.[205]

Bununla birlikte 12. Direktif m. 7 ile tek kişilik işletme sahibine sorumluluğunu sınırlandırma imkânı sağlayan sınırlı sorumlu işletme modelini benimseyen üye devletlerin, tek kişilik şirketlere ilişkin düzenleme yapma zorunluluklarının

[202] 12. Direktifin birinci maddesi ise 2009 yılında değişikliğe uğramadan önce, Direktif'in üye devletlerde bulunan hangi tür şirketler için uygulanacağını düzenlenmekteydi. Daha sonradan bu sayım 1. maddeden alınarak Direktif'e ilave edilen Ek 1 (Annex 1) ile yapılmıştır. Buna göre, söz konusu şirketler Almanya'da'Gesellschaft mit beschränkter Haftung', İngiltere'de ise 'Private company limited by shares or by guarantee'dir.

[203] Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 17.

[204] 12. Direktif m. 6, Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 17.

[205] Aydoğan, 2012, s.150.

bulunmadığı düzenlenmiştir. Nitekim bazı durumlarda bireysel müteşebbislerin, kurulması ve kapatılması daha az yasal formalitelere bağlı olduğundan ve muhasebe kayıtları daha basit tutulduğundan bu kurumu tercih ettikleri görülmektedir.[206] Bu halde sınırlı sorumlu işletme modelini benimseyen tacir, kendisine ait malvarlığının bir kısmını işletmenin sermayesini oluşturması amacıyla bankadaki hesabına koymakta ve bu malvarlığı sadece ticari işletmenin işlemleri için kullanılmaktadır.[207] Söz konusu düzenleme tek kişilik şirket konseptine güçlü bir şekilde karşı olan ancak yine de hukukunda tacirin sorumluluğunun sınırlandırılmasına ilişkin düzenleme yapabilen devletler düşünülerek yapılmıştır.[208] Ancak bu durumda aynı maddeyle, Birlik müktesebatında ve spesifik olarak söz konusu 12. Direktif'te düzenlenen tek kişilik şirketlere ilişkin önlemlere uyulması şart koşulmuştur.[209] Sınırlı sorumlu işletme modeli sadece Portekiz'de benimsendiğinden, bu maddeye "Portekiz maddesi" (lex Portugal) de denilmektedir.[210] Portekiz haricindeki tüm üye devletlerin tek kişilik limited ortaklığı kabul etmesinin nedeni olarak ticari işletmenin tüzel kişiliğinin olmaması, devrindeki güçlükler ve söz konusu örgütlenmenin günümüz ihtiyaçlarına cevap vermemesi gösterilmiştir.[211]

1.2.2. Tek Kişilik Şirketin Kuruluşu ve Tek Ortak Sıfatı

12. Direktif m. 2/1'e göre, bir şirket baştan itibaren tek kişi ile kurulabileceği gibi, sonradan bütün paylarının tek bir kişide toplanması yoluyla da sonradan tek kişilik şirket halinde gelebilir. Bununla beraber 12. Direktif m. 2/2'ye göre, şirketler

[206] Mao, 2012, s. 5.

[207] Katinka, 2010, s. 54.

[208] Dunn, 1990, s. 6.

[209] 12. Direktif m. 7.,Çelik, 2007, s. 184.

[210] Çelik, 2007, s. 184 dn. 123.

[211] Okutan Nilsson, 2001, s. 588.,Usluel, 2014, s. 5.

topluluğuna ilişkin üye devlet hukuklarında bir uyumlaştırma sağlanıncaya kadar, üye devletlerin iki halde, bu duruma istisna niteliğinde özel hükümler benimseyebileceği düzenlenmiştir. Buna göre üye devletler, bir gerçek kişinin birden fazla şirketin tek ortağı olması durumu ile tek ortaklı bir şirketin veya başka bir tüzel kişinin bir şirketin tek ortağı olması durumlarına ilişkin özel düzenleme yapabileceklerdir.[212] Bununla beraber şirketler topluluğuna ilişkin Avrupa Birliği düzeyinde uyumlaştırma amacıyla hazırlanan 9. Direktif teklifi 1990 yılında geri çekilmiştir.[213] Bu anlamda önce ulusal hukuklarda, daha sonra ise Avrupa Birliği düzeyinde görülen tek kişilik şirketlerin mevzuata bağlanma sürecinin şirketler topluluğunda yer alan tek kişilik şirketlere sirayet etmediği söylenebilir.[214]

12. Direktif'in ilk taslağında şirket zincirlerinin[215] önüne geçilmesi ve tek kişilik şirket uygulamasının gerçek kişilerle ve küçük ve orta ölçekli işletmelerle sınırlandırılması amacıyla, tek ortağı bir tüzel kişi olan şirketin, bir başka şirketin tek ortağı olamayacağı hükme bağlanmıştı.[216] Bu hüküm özellikle Almanya'daki konzern yapılanmalarını engelleyeceği gerekçesiyle eleştirilmiş ve öneri, bir ortaklık zinciri kurmayı amaçlayanların bunu tek kişilik şirket kurmak yerine çoğunluk paylarını ele geçirmek suretiyle de sağlayabilecekleri, bu nedenle de yasaklamanın etkisiz olacağı gerekçesiyle reddedilmiştir.[217] Aynı şekilde 12. Direktif taslağında kendisine yer bulan,

[212] Üye devletler söz konusu istisnalar haricinde tek kişilik şirket oluşumuna kısıtlama getirememekle birlikte, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumu bu durumun istisnasını teşkil etmektedir. Grundmann, Möslein, 2007, s. 182.

[213] Okutan Nilsson, 2001, s. 588 dn. 4.

[214] Grundmann, Möslein, 2007, s. 175.

[215] "Tek kişilik şirketin gruplaşma amacıyla kullanılması bir gerçek veya tüzel kişinin birden fazla tek kişilik şirket kurması yoluyla (salkım modeli) veya bir tek kişi ortaklığının başka tek kişi ortaklıkları kurması yoluyla (zincir modeli) gerçekleşebilir." Okutan Nilsson, 2001, s. 608.

[216] Schuit, et al., 2002, s. 111., Grundmann, Möslein, 2007,s. 179., Miao, 2012, s. 7., Okutan Nilsson, 2001, s. 608.

[217] Çelik, 2007, s. 185., Schuit, et al., 2002, s. 111., Okutan Nilsson,2001, s. 588.

tek ortağı tüzel kişi olan şirketin, yavru şirketinin borçlarından sınırsız sorumlu olmasına ilişkin düzenleme de kabul edilmemiştir.[218]

1.2.3. Tek Kişilik Şirketin Kamuya Açıklanması

12. Direktif m. 3 ile bütün payların tek kişinin elinde toplanması sonucu bir şirketin sonradan tek ortaklı hale gelmesi halinde, bu durumun tek ortağın kimliği ile birlikte kamuya açıklanması zorunluluğu düzenlenmiştir. Söz konusu açıklama şirket ile işlemde bulunacak üçüncü kişilerin bilgilendirilmesi ve şirketin tek ortağı olmasından doğabilecek tehlikeler hakkında uyarılması amacıyla yapılmaktadır.[219] 12. Direktif'e göre söz konusu açıklama, değişikliğin ve tek ortağın kimliğinin dosyada tutulması veya şirketlerin kaydı için oluşturulan sicile kaydedilmesi veya şirkette tutulan aleni bir sicile kaydedilmesi şeklinde gerçekleştirilebilir.[220] Bununla beraber söz konusu kaydın devlet makamları kontrolündeki bir sicile kaydedilmesinin yanı sıra, şirket tarafından tutulan bir sicile kaydedilmesinin de kabul edilmesi eleştirilmiş ve durumun üçüncü kişilerin bilgi almasını engelleyebileceği ifade edilmiştir.[221] Söz konusu duyurunun ise, üye devletlerde bu amaç için tayin edilen bir resmi gazetede ilan edilmesi

[218] Grundmann, Möslein, 2007, s. 179.,Aydoğan, 2012, s.125, dn. 483, 485.,Çelik, 2007, s. 184., Miao, 2012, s. 7.

[219] Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 18.Aydoğan, 2012, s.156.

[220] 12. Direktif m. 3'te bahsi geçen duyurunun 68/151/EEC sayılı Direktif'e göre yapılacağı, geri çekilen SUP Direktif teklifi m. 3'te ise 2009/101/EC sayılı Direktif'e göre yapılacağı belirtilmiştir. Söz konusu Direktifler yürürlükten kalkmış olup, söz konusu Direktiflerin yerini 2017/1132 sayılı Direktif almıştır. Söz konusu Direktif m. 16'ya göre bütün üye devletlerde şirketlerin kaydı için, merkezi sicilde, ticaret sicilinde veya şirketler sicilinde bir dosya açılması gerekmektedir. Bkz.:Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law, OJ L 169, 30.6.2017, p. 46–127., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32017L1132 (Erişim tarihi 30/07/2018).

[221] Katinka, 2010, s. 31.

gerekmemektedir.[222] Hükümde sadece payların tek kişinin elinde toplanması sonucu tek kişi ortaklığının sonradan oluşması halinde kamuya açıklama gerekliliğinden bahsedilmiş, şirketin tek kişi ile baştan itibaren kuruluşundan bahsedilmemiştir. Bu durum, tek kişilik şirketin kurulurken ana sözleşmenin tescil ve ilan edilmesi suretiyle tek kişilik olduğunun zaten kamuya açıklanmış olmasından kaynaklanmaktadır.[223]

12.Direktif'te açıklama yükümlülüğü bakımından azami bir süre öngörülmemiş ve düzenleme üye devlet hukuklarına bırakılmıştır. Bununla birlikte bildirimin üçüncü kişileri koruma amacıyla yapılıyor olması nedeniyle, bu sürenin kısa tutulması gerektiği belirtilmiştir.[224] 12.Direktif'te bildirim yükümlülüğünün kimin tarafından yapılması gerektiği ile bahsi geçen bildirimin yapılmaması halinde uygulanacak yaptırım düzenlenmeyerek, düzenleme yapma yetkisi üye devletlere tanınmıştır.[225] Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan 12. Direktif'in taslak metninde, şirket belgelerinde şirketin tek kişilik olduğunun belirtilmesi öngörülmüşse de, bu öneri reddedildiğinden, 12. Direktif'e göre şirketin ticari yazışmalarında tek kişilik olduğunun belirtilmesi gerekmemektedir.[226]

1.2.4. Tek Ortağın Karar Alması

12. Direktif m. 4/1'e göre tek ortak, şirket genel kurulunun yetkilerini kullanır. 12. Direktif'in ilk taslağında tek ortağın genel kurulun yetkilerini kullanması zorunlu

[222] Schuit, et al., 2002, s. 111., Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 18., Çelik, 2007, s. 189.

[223] Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 18. Okutan Nilsson, 2001, s. 594.,Aydoğan, 2012, s.156.

[224] Aydoğan, 2012, s.157.

[225] ibid, s.157.

[226] Grundmann, Möslein, 2007, s. 178., Schuit, et al., 2002,s. 112., Çelik, 2007, s. 189., Aydoğan, 2012, s.158.

tutulmuş ve bu yetkilerini üçüncü bir kişiye devretmesi yasaklanmışsa da her iki Direktif'te de bu şekilde bir yasak bulunmamaktadır.[227] 12. Direktif m. 4/2'ye göre ise tek ortağın genel kurul yetkisini kullanırken aldığı kararları yazılı şekilde alması veya bir tutanağa kaydetmesi gerekmektedir. Ancak Direktif'te "yazılı" şekle ilişkin herhangi bir tanım yapılmadığından, yazılı şeklin usuli yeterlilikleri ülke hukuklarınca belirlenecektir.[228] Bununla beraber genel kurul kararlarına ilişkin AB düzeyinde bir uyumlaştırma olmadığından hangi tür kararların genel kurulda alınacağını yine üye devletler belirleyeceklerdir.[229] Aynı şekilde, söz konusu yükümlülüğe aykırı davranışın yaptırımı Direktif'te düzenlenmediğinden, yaptırımları belirleme yetkisi üye devletlere tanınmıştır.[230]

1.2.5. Tek Ortak ile Şirket Arasında Yapılan Sözleşmeler

12. Direktif m. 5'e göre tek ortak ile tek ortak tarafından temsil edilen şirket arasında yapılan sözleşmelerin bir tutanağa geçirilmesi veya yazılı şekilde yapılması gerekmektedir. Yazılı olma şartı bakımından, adi yazılı şeklin yeterli olduğu ancak üye devletlerin resmi yazılı şekli de benimseyebileceği belirtilmiştir.[231] 12. Direktif'in ilk taslağında, çıkar çatışması daha yoğun olabileceğinden, aynı zamanda yönetici olan tek ortağın, temsilcisi olduğu şirketle yaptığı sözleşmelerin 68/151/EEC sayılı Direktif kapsamında[232], ilgili olan üçüncü kişilerin erişimine açık şekilde sicilde tutulması

[227] Katinka, 2010, s. 39.

[228] ibid, s. 39.

[229]Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 18., Dunn, 1990, s. 7.

[230] Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 18.

[231] Aydoğan, 2012, s.160.

[232] Söz konusu Direktif yürürlükten kalkmış olup, söz konusu Direktif'in yerini 2017/1132 sayılı Direktif almıştır.

önerilmişse de söz konusu öneri kabul edilmemiştir.[233] Üye devletler, şirketin aczi halinde, tek paysahibine karşı tazminat veya ceza davasının yürütülmesi amacıyla, idari veya yasal makamların bu sözleşmeleri hangi ölçüde inceleyebileceklerini belirleyeceklerdir.[234]

Çok ortaklı olsun olmasın, bir şirket ile ortağı arasında yapılan herhangi bir sözleşmede menfaat çatışması riski bulunsa da, söz konusu risk tek kişilik şirketler açısından çok daha büyük olduğundan, şirket ile tek ortak arasında yapılacak sözleşmeler açısından şeffaflığın sağlanmasını teminen böyle bir tedbir öngörülmüştür.[235] Bu şeffaflık sayesinde ispat kolaylığı ve geçersizlik yaptırımının uygulanması söz konusu olabilmektedir.[236] Zira aynı kişinin, her iki sözleşme iradesini oluşturması durumunu kötüye kullanması, taraflardan birinin aleyhine olmakta ve onun alacaklıları da dolaylı olarak durumdan olumsuz etkilenmektedir.[237] Söz konusu olumsuzluğun engellenmesi amacıyla, aynı zamanda yönetici olan tek ortağın bu tür işlemlerden doğan zararlar için sınırsız olarak sorumlu olması önerilmiştir.[238]

Belirtmek gerekir ki 12. Direktif, tek ortak ile ortaklık arasındaki bütün sözleşmeleri değil, yalnızca tek ortağın şirketin yöneticisi/temsilcisi konumunda bulunduğu sözleşmeleri konu almıştır. Bu anlamda 12. Direktif'in sadece temsilcinin kendisiyle işlem yapması halinde var olan riski kapsadığı, oysaki tek ortak yerine atanmış bir yönetici tarafından temsilin gerçekleştirilmesi halinde de menfaat çatışması

[233]Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 19.,Katinka, 2010, s. 45. Ancak bu tür sözleşmelerin şirketin finansal durumuyla ilişkisinin önemli olması halinde, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları No: 24 ışığında sözleşme içeriğinin dış dünyaya açıklanması söz konusu olacaktır. Çelik, 2007, s. 194.

[234] Schuit, et al., 2002, s. 111

[235] Bulletin of the European Communities, Supplement 5/88, s. 18.

[236] Erik Werlauff, **EU Company Law**, 2nd Edition., Djof Publishing, 2003, s. 92.

[237] Aydoğan, 2012, s.159, dn. 512.

[238] ibid, s.159 dn. 512.

riskinin var olduğu belirtilmiştir.[239] Nitekim bu maddenin ulusal hukuklara uygulanması hususunda üye devlet hukuları arasında iki farklı yaklaşım benimsenmiş, bazı üye devlet hukuklarında tek ortak ile ortaklık arasındaki hukuki ilişkilerde tek ortağın yönetici/temsilci olup olmadığı ayrımı yapılmaksızın özel tedbirler öngörülmüş iken, diğer bazı üye devlet hukuklarında bu tür tedbirler sadece tek ortağın aynı zamanda ortaklığı temsil eden kişi konumunda olması haliyle sınırlı tutulmuştur.[240] 12. Direktif'te açıkça "sözleşme" geçtiğinden, tek ortak ile şirket arasında yer alabilecek tek taraflı hukuki işlemler yazılılık şartının dışında olmakla birlikte, üye devletler, uygulamayı genişletme takdir yetkisine sahiptir.[241]

Bununla beraber, 12. Direktif m. 5/2 sözleşmeler açısından getirilen bu kurala bir istisna getirerek, üye devletlerin söz konusu kuralı normal şartlar altında yapılan olağan işlemler için uygulamak zorunda olmadıklarını hükme bağlamıştır. Bununla beraber "olağan iş" ve "normal şartlar" kavramları Direktif tarafından açıklanmamış ve bu kavramların tarifi üye devlet hukuklarına bırakılmıştır.[242] Doktrinde "olağan iş"lerin şirketin günlük ve sıradan işleri olduğu belirtilmiş[243] ve çok az mali değeri olan ve şirketin durumunu etkilemeyecek olan işlemlerin gereksiz bir bürokrasiye neden olunmaması adına bahsi geçen istisnadan yararlanması gerektiği belirtilmiştir.[244] Direktif'te bahsi geçen "normal şart"ların ise, sözleşme üçüncü kişilerle yapılmış olsaydı

[239] Tek ortak ile ortaklık arasındaki sözleşmelerde, ortaklığın tek ortak haricindeki bir temsilci ile temsil edilmesi menfaat çatışmasını sadece şeklen ortadan kaldırmaktadır. Zira özellikle tek ortağın tüzel kişi olduğu hallerde, temsilci neredeyse bütüm durumlarda tüzel kişinin temsilcisi olan bir gerçek kişi olacak ve iki taraf arasındaki ayniyet ve bağlılık devam edecektir. Okutan Nilsson, 2001, s. 602-603.

[240] Okutan Nilsson, 2001, s. 602-603. Örneğin Almanya ve İngiliz hukuklarında, tek ortak ile tek ortak tarafından temsil edilen şirket arasındaki sözleşmelerin yazılı olması şartı bulunurken, Türk hukukunda, şirket tek ortak tarafından temsil edilsin, edilmesin, bu ortak ile şirket arasında yapılan sözleşmenin geçerli olması, sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasına bağlanmıştır.

[241] Aydoğan, 2012, s.160.

[242] Söz konusu istisna eleştirilmiştir. Dunn, 1990, s. 7.

[243] Grundmann, Möslein, 2007, s. 178, dn. 22.

[244] Okutan Nilsson, 2001, s. 602.,Aydoğan, 2012, s.161.

belirlenecek olan şartlar ile karşılaştırılması gerektiği belirtilmiştir.[245] Yine Direktif'te söz konusu yükümlülüğe aykırı davranılması halinde uygulanacak olan yaptırım düzenlenmemiş ve uygulama üye devlet hukuklarının takdir yetkisine bırakılmıştır.[246]

Son olarak belirtmek ki 12. Direktif'in giriş kısmında da belirtildiği üzere, üye devletler tek kişilik şirketin kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla başka önlemler de alabilirler. Ancak2017/1132 sayılı Direktif[247] m. 11'de şirketlerin geçersizliği durumuna yol açan durumlar sayma yöntemiyle (numerus clausus) sayıldığından, üye devletlerin aldığı ek önlemlere uyulmaması, şirketin geçersiz sayılmasına yol açamaz.[248]

1.3. On İkinci Direktif'i Değiştirme Çabaları ve Societas Unius Personae Direktif Teklifi

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan bilgi notunda AB gayri safi milli hasılasının %58'ini ve istihdam oranının %67'sini sağlayan KOBİ'lerin AB ekonomisinin temel direği olduğu belirtilmiş ve kendi ülkesi dışında faaliyet gösteren KOBİ'lerin, göstermeyenlere nazaran dört kat fazla istihdam yarattığı tespiti yapılmıştır.[249] Bununla beraber 12. Direktif'in tek kişilik şirketlere ilişkin temel prensipleri belirleyerek, detayları üye devlet hukuklarına bırakması, üye devlet hukuklarında birbirinden farklı düzenlemelerin bulunmasına yol açarak KOBİ'lerin AB içerisinde farklı bir ülkede faaliyette bulunmasını oldukça zor ve masraflı hale getirmiştir. Nitekim Avrupa Komisyonu tarafından, AB'de kayıtlı KOBİ'lerden sadece %2'sinin yavru şirket, şube veya ortak girişim vasıtasıyla kendi ülkesi dışında faaliyet

[245] Grundmann, Möslein, 2007, s. 178. Şirket alışılageldik şekilde, şirket üzerinde kontrol etkisi olmayan üçüncü kişilerle benzer sözleşmeler yapıyorsa, şartlar normaldir. Schuit, et al., 2002, s. 113.

[246] Schuit, et al., 2002, s. 111.

[247] Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law, OJ L 169, 30.6.2017, p. 46–127

[248] Grundmann, Möslein, 2007, s. 179.

[249] MEMO/14/274, s. 1.

göstermesi bir problem olarak ele alınarak buna sebep olan sorunların ortadan kaldırılması gerektiği belirtilmiştir.[250] Bu anlamda AB'de faaliyet gösteren 20,7 milyon KOBİ'den 12,5 milyonunun limited şirket, bu limited şirketlerden de 5 milyonunun tek kişilik limited şirket olarak faaliyet gösterdiği tespiti yapılmış[251] ve KOBİ'lerin yeni bir şirket kurma ve özellikle de yavru şirketler aracılığıyla AB içerisinde şirketleşebilmeleri gerektiği belirtilmiştir. [252]

Bu çerçevede, 2014 yılında Avrupa Komisyonu tarafından tek kişilik şirketlerde var olan uyumlaştırmayı artırmak ve KOBİ'lerin AB içerisinde daha ucuz ve kolay şirketleşebilmelerini sağlamak amacıyla Societas Unius Personae (SUP) isminde yeni bir tek kişilik şirket türü oluşturulması yönünde Direktif teklifi verilmiş[253] ve 2015 yılında AB Konseyi tarafından söz konusu metinde bazı değişiklikler yapılarak yeni bir taslak yayınlanmıştır.[254] Bu çerçevede söz konusu Societas Unius Personae (SUP) Direktif teklifinin, kabul edilmesi halinde hâlihazırda yürürlükte bulunan 12. Direktif'i

[250] European Commission, Executive Summary of the Impact Assessment, SWD (2014) 123 final, s. 2, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014SC0123&from=en (erişim tarihi 25.02.2017)

[251] European Commission, Impact Assessment, SWD (2014) 124 final, s. 9, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014SC0124&from=EN (erişim tarihi 25.02.2017)

[252] MEMO/14/274, s. 2. Söz konusu Direktifin, tek kişilik şirket kurmak için harcanan masrafları yıllık 236 ile 653 milyon Euro arasında azaltması beklenmekteydi. MEMO/14/274, s. 4.

[253] Proposal for a Directive of the European Parliement and of the Council on Single Member Private Limited Liability Companies, COM (2014) 212 final, 29.04.2014, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014PC0212&from=en (erişim tarihi 13.02.2017)

[254] Council of the European Union, Outcome of Proceedings: Proposal for a Directive of the Eurropean Parliament and of the Council on Single-Mmber Private Limited Liability Companies, Interinstitutional File: 2014/0120 (COD), 9050/15, 29 May 2015,http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9050-2015-INIT/en/pdf (erişim tarihi 13.02.2017). Çalışmada SUP Direktifi ismiyle anılacaktır.

yürürlükten kaldıracağı düzenlenmişti.[255] Bununla beraber içeriğinde bulunan tartışmalı kısımlar nedeniyle Avrupa Komisyonu söz konusu Direktif teklifini geri çekmiştir.[256]

Geri çekilen Direktif teklifine göre, üye devletler iç hukuklarında yer alan tek kişilik şirket hükümlerini SUP Direktifi hükümleriyle uyumlaştırarak tek kişilik şirket olarak sadece SUP şirket türünü benimseyebileceği gibi iç hukuklarında var olan tek kişilik şirket türlerini koruyarak yeni bir tür olarak SUP şirket türünü de benimseyebilecek idi.[257] Bu çerçevede geri çekilen Direktif teklifinde Birinci Bölüm olarak ifade edilen kısım, 12. Direktif'te düzenlenen hususları düzenleyerek SUP şirket türü de dâhil olmak üzere bütün tek kişilik şirketlere uygulanacak, İkinci Bölüm olarak ifade edilen kısım ise SUP şirket türünün kuruluş ve işleyişine ilişkin yeknesak kurallar getirerek sadece SUP şirket türüne uygulanacak idi.[258]

SUP Direktif teklifinin geri çekilmesinde teklifin bazı hükümlerinde yaşanan anlaşmazlıkların etkili olduğu söylenebilir. Bu anlamda Direktif teklifine getirilmiş olan eleştirilerden biri teklifin kapsamına ilişkindir. Bu anlamda Direktif teklifinin sadece KOBİ'lere ilişkin olması gerektiği, zira büyük işletmelerin sınır ötesi faaliyette bulunurken KOBİ'lerin karşılaştığı zorluklardan etkilenmediği ifade edilmiştir.[259] Bu

---

[255] MEMO/14/274, s. 3.

[256] Withdrawal of Commission proposals, OJ C 233, 4.7.2018, p. 6–7, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.233.01.0006.01.ENG&toc=OJ:C:2018:233:TOC

[257] MEMO/14/274, s. 3., AB Konseyi SUP Direktifi gerekçe 10, s. 5.

[258] Stefanie Jung, Societas Unius Personae (SUP) - The New Corporate Element, **EBLR**, 2015, s. 647., AB Konseyi SUP Direktifi gerekçe 2, s. 2., Bu anlamda Direktif'te karışıklığın önlenmesi adına "Part 1- General Provisions" ve "Part 2- Societas Unius Personae" olmak üzere iki bölüm düzenlenmiştir. Üçüncü bölüm ise "Part 3 - Final Provisions" olarak belirtilmiştir.

[259] Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi Görüşü, s. 6.,EESC, Opinion of the European Economic and Social Committee on the Proposalfor a Directive of the European Parliament and of the Council on single-member private limited liability companies, 10 September 2014, COM (2014) 212 final.,http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/imco/dv/eesc_opinion_/eesc_opinion_en.pdf (erişim tarihi 05.08.2018)

çerçevede Direktif'in 2013/34 sayılı AB Muhasebe Direktifi'nde[260] tanımlanan bilanço büyüklüğü, net ciro ve çalışan sayısı gibi kriterlere bağlı olarak tanımlanan küçük ve mikro şirketlere hasredilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Geri çekilen SUP Direktif teklifine getirilmiş olan eleştirilerden bir diğeri teklifin yasal dayanağıdır.[261] Nitekim Avrupa Komisyonu tarafından teklifin yasal dayanağı olarak, düzenlemenin kabulü için AB Konseyinde oy çokluğunun yeterli görüldüğü ABİHA'nın 50. maddesi gösterilmiş, düzenlemenin kabulü için AB Konseyinde oy birliğinin gerekli görüldüğü ABİHA m. 352 ise dikkate alınmamıştır.[262] Bu çerçevede SUP Direktif teklifinin yeni bir şirket türü yarattığı, bu nedenle de söz konusu düzenlemenin Direktif ile değil, Tüzük ile yapılması gerektiği savunulmuştur.

SUP Direktif teklifinin geri çekilmesinde etkili olan bir diğer husus, m. 14/3 ile getirilen ve yeni şirket kuruluşunda (ex nihilo) şirket kurucusunun şirketin kurulacağı üye devlette herhangi bir otorite nezdinde fiziken bulunmadan şirketini internet üzerinden tescil ettirebileceğine ilişkin hükümdür. Bu şekilde yabancı şirket kurucularının, şirketin kurulacağı üye devlet vatandaşlarından daha fazla masraf yapması ve bu şekilde dolaylı olarak ayrımcılığa uğraması engellenmek istenmiştir.[263] Maddede geçen herhangi bir otorite, noterleri ve ticaret sicili müdürlüklerini de kapsadığından söz konusu düzenleme, tescilin tamamen elektronik ortamda yapılmadığı ve fiziken noter veya ticaret sicili huzurunda bulunulmasının gerektiği üye devletlerde

[260] Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financialand related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC OJ L 182, 29.6.2013, p. 19.

[261] Pierre Henri Conac, The Societas Unius Personae (SUP): A "Passport" for Job Creation and Growth, **European Company and Financial Law Review**, 2/2015, s.153.

[262] SUP Eplanatory Memorandum, s. 5., https://eur lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:100dbdec-c08b-11e3-86f9 01aa75ed71a1.0002.01/DOC_1&format=PDF (erişim tarihi 05.08.2018)

[263] Cristoph Teichmann, Andrea Fröhlich, Legal Development, Societas Uniues Personae Facilitating Cross-Border Establishment, **Maastricht Journal of European and Comparative Law**, 2014, s. 542.

tartışma konusu olmuştur.[264] Nitekim Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Etki Değerlemesi Raporu'na[265] göre 12 üye devlette tescil işleminin tamamen elektronik ortamda yapılması mümkün olmamaktadır.[266] Bu anlamda özellikle noterler tarafından, elektronik tescil işleminin güvenilir olmadığı, bu nedenle SUP'ların sınır ötesi kara para aklanmasını kolaylaştırabileceği ve kimlik dolandırıcılığı vakalarının görülebileceği eleştirisi yapılmıştır. [267]

SUP Direktif teklifinin geri çekilmesinde etkisi bulunan bir başka husus ise SUP şirketinin asgari sermaye tutarıdır. Nitekim asgari sermaye konusunda yaşanan gelişmelere ve daha önce teklif edilen SPE düzenlemesine uygun olarak, m. 16/1 ile SUP'un asgari sermayesinin 1 Avro veya Avroyu para birimi olarak kabul etmemiş üye devletler için, o üye devletin en küçük para birimi olacağı ve üye devletlerin daha yüksek bir asgari sermaye tutarı belirleyemeyeceği düzenlenmişti.[268]Söz konusu hükmün eleştirisi bağlamında asgari sermayenin 1 Avro olarak belirlenmesinin SUP'u itibarsızlaştıracağı, yeni şirket kuran bir kişinin sermaye toplamasının zor olduğunun bilindiği ancak yeni kurulan bir şirketin sınır ötesi faaliyette bulunmasının da beklenilmediği belirtilmiştir.[269] Bu çerçevede, SUP ile iş yapan piyasa aktörlerinin sermaye itibarsızlığının yarattığı güvensizliği gidermek için tek ortaktan kişisel garanti

[264]Iris Wuisman, The Societas Unius Personae (SUP), **European Company Law**, February 2015, S. 12, C. 1, s. 36.

[265] Impact Assessment, Commission Staff Working Document, 09.04.2014,SWD (2014) 124 final.

[266] Söz konusu ülkeler Avusturya, Belçika, Hırvatistan, Güney Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Lüksemburg, Hollanda ve İspanya'dır. Impact Assessment, SWD (2014), s. 29.

[267] Conac, 2015, s. 165.,Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi Görüşü, s. 7.

[268] Usluel, 2015, s. 90-91.

[269] Teichmann, Fröhlich, 2014, s. 540.

isteyebileceği ve bunun ortağın sınırlı sorumluluk avantajından faydalanmasını kısıtlayabileceği belirtilmiştir.[270]

2. Alman ve İngiliz Hukukları Çerçevesinde Tek Kişilik Şirket

2.1. Alman Hukuku

2.1.1. Tek Kişilik Şirket Türleri

Tek kişilik şirket kavramı Alman hukukuna yabancı olmayan bir kavramdır. Zira Almanya, Avrupa Birliği'nin 12. Direktifi'nin yasalaşmasından çok önce, 1980 tarihli Alman Limited Şirketler Kanunu (GmbHG) ile tek kişilik limited şirketlere hukukunda yer vermiştir.[271] Bu anlamda Alman Limited Şirketler Kanunu'nun 1. maddesine göre, limited şirketler yasal olan her tür amaç için bir veya daha fazla kişi tarafından kurulabilirler.[272]12. Direktifi'in hangi tür şirketler için uygulanacağını gösteren Ek 1'inde belirtildiği üzere limited şirket, Almanya'da *"Gesellschaft mit beschränkterHaftung (GmbH)* ismiyle anılmaktadır. Almanya'da anonim şirketler açısından tek kişilik şirketlerin kabulü ise 1994 yılında Alman Anonim Şirketler Kanunu'nun (AktG) değiştirilmesi ile mümkün olmuştur.[273] Buna göre söz konusu kanunun 2. maddesinde de anonim şirketlerin tek kişi tarafından kurulabileceği ifade edilerek pay sahibi olan bu kişi veya kişilerin şirketin ana sözleşmesini düzenleyeceği

[270] Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi Görüşü, s. 2-3.

[271] Aydoğan, 2012, s.161.

[272] Çelik, 2007, s. 186.

[273] Aydoğan, 2012, s.168.

hükme bağlanmıştır.[274] Anonim şirketin Almanya'da *Aktiengesellschaft (AG)* ismiyle anıldığını belirtebiliriz.

Böylece Alman hukukunda limited ve anonim şirketler kabul edilerek, bu sınıftaki şirketlere ilişkin özel düzenlemeler yapılmıştır. Buna mukabil 12. Direktif'te seçimlik olarak sunulan sınırlı sorumlu ticari işletme modeli Alman hukuku tarafından benimsenmemiştir.[275]

2.1.2. Tek Kişilik Şirketin Kuruluşu ve Tek Ortak Sıfatı

Alman hukukunda mezkûr kanunlar ile limited şirketler ve anonim şirketlerin gerek sonradan tek kişili hale gelmesi gerekse baştan itibaren tek kişi ile kurulması kabul edilerek, 12. Direktif'in 2. maddesinin 1. fıkrasına uygun bir düzenleme yapılmıştır. Söz konusu kanunlardaki kişi ifadesi ise hem gerçek hem de tüzel kişileri ifade etmektedir.[276] Bununla beraber söz konusu kanunlarda, bir gerçek kişinin birden fazla tek kişilik şirketin tek ortağı olması ya da bir tek kişilik şirketin veya tüzel kişinin başka bir tek kişilik şirketin tek ortağı olması da yasaklanmamaktadır.[277] Öyle ki, Avrupa Komisyonu tarafından Almanya'da yürütülen bir çalışma ile[278], piramit

[274] Bkz.: Alman Anonim Şirketler Kanunu m. 2, Alman anonim şirketler kanunu İngilizce metni için bkz.:http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_aktg/englisch_aktg.pdf (Erişim tarihi 31/07/2018)

[275] Aydoğan, 2012, s.162.

[276] AssamenMekonnenTessema,Comparative Single-Member Companies of Germany, France and England: A Recommendationto Ethiopia,**SSRN Working Paper**, 2012, http://ssrn.com/abstract=2193070 (erişim tarihi 13.01.2017), Katinka, 2010, s. 55., Çelik, 2007, s. 184.

[277] Jocic, 2005, s. 212., Çelik, 2007, s. 186., Aydoğan, 2012, s.161.

[278] External Study Commissioned by the European Commission, Report on the Proportionality Principle in the European Union (May 2007), http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/shareholders/study/final_report_en.pdf (erişim tarihi 13.01.2017)

şeklindeki yapılanmaların[279], diğer bir şirket üzerinde kontrolü sağlamak amacıyla en sık kullanılan yapılanmalar olduğu ortaya konmuştur.[280] Bu anlamda 12. Direktif'in 2. maddesinin 2. fıkrası ile düzenlenen ve üye devletlere söz konusu durumlara ilişkin özel düzenlemeler getirebilme imkânından faydalanılmadığı görülmektedir.

Burada Alman hukukunda kendisine yer bulan ön şirket kavramını da incelemek gerekmektedir. Zira Alman ortaklıklar hukukuna göre bir şirketin kuruluş süreci üç aşamadan oluşmaktadır. Buna göre ilk aşama, esas sözleşmenin noter tarafından onaylanmasından önceki süreci kapsayan ön kuruluş safhasıdır ve şahıs şirketinin kurulmuş sayıldığı bu aşamada şahsen ve müteselsilen sorumlu olan ortakların amacı şirketin kurulmasıdır.[281] Esas sözleşmenin noter tarafından onaylanmasından sonra ise ikinci aşama olan kuruluş safhası başlar ve bu safhada şirket kurulmuş sayılır.[282] Üçüncü aşamada ise şirket, tescil edilerek tüzel kişilik kazanır.[283] İşte şirket sözleşmesinin hazırlanmasından, şirketin tescil edilmesine kadar geçen sürede bir *ön şirket*'in mevcut olduğu kabul edilmektedir.[284] Ön şirket, kendisine ait hakları ve borçları olan, kuruculardan bağımsızve kurulmakta olan şirkete denk düşen kendine özgü bir kişi birliğidir.[285] Bu süreçte, şirket adına hareket eden kurucular, bu

[279] Şirket piramitleri, yavru şirketler ve yavru şirketlerin yavru şirketlerinden oluşan, çok katmanlı ve hiyerarşik şirketler ağıdır. Klaus J. Hopt, Groups of Companies A ComparativeStudy on the Economics, Law and Regulation of Corporate Groups, **ECGI WorkingPaper Series in Law**, N. 286/2015, February 2015, s.2, http://ssrn.com/abstract=2560935(erişim tarihi 20.01.2017)

[280] External Study Commissioned by the European Commission, Report on the Proportionality Principle in the European Union (May 2007), s. 48.,Katinka, 2010, s. 25.

[281] Mads Andenas, Frank Wooldridge, **European Comparative Company Law**, Cambridge University Press, 2009, s. 71.

[282] ibid. s. 71.

[283] Hasan Pulaşlı, Alman Federal Mahkemesinin Ön Şirkete İlişkin 23.10.2006 Tarihli Kararı ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Bakımından Değerlendirilmesi, **Hüseyin Ülgen'e Armağan**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 427 vd.

[284] Andenas, Wooldridge, 2009, s. 77.

[285] Tekinap, 2011, s.87.

işlemlerinden dolayı şahsen ve müteselsilen sorumludurlar. Şirketin tüzel kişilik kazanmasıyla beraber ise, hâkim olan görüşe göre, kuruculara ait olan bu hak ve yükümlülükler şirkete geçmektedir.[286]

Ticaret siciline kayıt olmak isteyen şirketler, aynı zamanda kanunlarda belirtilen asgari sermaye ödeme yükümlülüğüne uyduklarını da kanıtlamak zorundadırlar.[287] Buna göre Alman Limited Şirketler Kanunu m. 5'e göre asgari sermaye tutarı 25.000 Avro'dur.[288] Aynı kanun m. 7/2'ye göre ise şirketin tescil talebi ancak nakit katılma taahhütlerinin en az dörtte birinin kuruluşta ödenmesi ile yapılabilir.[289] 2008 yılında yapılan değişiklikten[290] önce var olan ve tek kişilik limited şirkette, tek ortağın, ödenmemiş sermaye için teminat göstermesi zorunluluğu ise kaldırılmış ve böylece yükümlülükler 12. Direktif'in öngördüğü asgari seviyeye çekilmiştir.[291]

Alman Anonim Şirketler Kanunu m. 7'ye göre ise anonim şirketlerde asgari sermaye tutarı 50.000 Avro olarak belirlenmiş ve m. 36/2 ve 36a/1 ile payların itibari değerinin en az dörtte birinin nakit olarak kuruluşta ödenmesi gerektiği düzenlenmiştir.[292] Limited şirketlerdeki düzenlemeye benzer şekilde, tek kişilik anonim

---

[286] Dorresteijn, et al., 2009, s. 148., Andenas, Wooldridge, 2009, s.77.

[287] Asgari sermaye ödeme yükümlülüğüne uymayan şirketlere ticaret sicili mahkemesi tarafından uygun bir süre verilir. Bu sürede de yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde şirket infisah olur. Andenas, Wooldridge, 2009, s.70.

[288] Alman limited şirketler kanunu İngilizce metni için bkz.: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gmbhg/englisch_gmbhg.pdf., (Erişim tarihi 31/07/2018)

[289] Bununla birlikte aynı maddenin devamına göre konulan ayni ve nakdi sermaye, asgari sermaye tutarı olan 25.000 Avro'nun yarısı tutarında, yani 12.500 Avro olmak zorundadır. Ulrich Noack, Michael Beurskens, Of Tradition and Change - The Modernization of the German GMBH in the Face of European Competetion, içinde, **Private Company Law Reform: International and European Perspectives**, Joseph A. McCahery, Levinus Timmerman, Erik P. M. Vermeulen (ed), T.M.C. Asser Press, 2010, s. 168.

[290]Limited Şirketler Hukukunu Modernleştirme ve Kötüye Kullanmalarla Mücadele Kanunu (Gesetzzur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekampfung von Missbrauchen / MoMiG)

[291] Noack, Beurskens, 2010, s. 169.

[292] Alman Anonim Şirketler Kanunu m. 7.

şirketlerde ödenmemiş sermaye için teminat gösterilmesi zorunluluğu da kaldırılmıştır.[293]

2.1.3. Tek Kişilik Şirketin Kamuya Açıklanması

Alman hukuku, 12. Direktif'in 3. maddesine paralel şekilde, tüm payların sonradan tek kişide toplanması halinde şirketin tek kişili hale geldiğinin kamuya açıklanması gerektiğini düzenlemiştir. Söz konusu kamuya açıklama gerekliliği mahkemeler nezdinde tutulan ticaret sicillerine kayıt suretiyle gerçekleştirilmektedir.[294]

Buna göre Alman Limited Şirketler Kanunu m. 40/1'e göre, müdürler, şirket ortaklarında veya paylarında bir değişiklik olması halinde, bu ortakların ad ve soyadlarını, doğum tarihi ve adreslerini ve şirketteki paylarının oranını, payların itibari değerlerini ve numaralarını gösteren imzalı bir listeyi *derhal* ticaret siciline vermek zorundadır.[295] Maddede geçen derhal ibaresi, medeni hukuk genel hükümleri ile mahkeme içtihatları ışığında yorumlanacaktır.[296] Bu yükümlülüğü derhal yerine getirmeyen müdürler ise m. 40/3 uyarınca, şirkette pay durumu değişen ortaklara ve şirket alacaklılarına karşı oluşacak zararlardan müteselsilen sorumlu tutulmuşlardır.

Alman Anonim Şirketler Kanunu ise aynı konuyu Alman Limited Şirketler Kanunu'ndan farklı olarak tek kişilik şirketlere münhasır olarak ayrı bir paragraf ile düzenlemiştir.[297] Buna göre Alman Anonim Şirketler Kanunu'nun 42. maddesine göre şirket paylarının, tek başına veya şirketle beraber tek ortağa ait olması halinde, bu

[293] Alman Anonim Şirketler Kanunu m. 36 ve 36a.

[294] Katinka, 2010, s. 34.

[295] Aynı şekilde mezkûr kanunda düzenlenen m.40/2'ye göre, noterler de ortaklarda değişikliğe yol açan şirket payının devri işlemi yaptığında, derhal şirket listesini şirket müdürleri yerine imzalayarak ticaret siciline sunacak ve şirkete bildirecektir.

[296] Katinka, 2010, s. 34.

[297] ibid s. 35.

kişinin adı ve soyadının, mesleğinin ve ikamet adresinin, *derhal* şirket merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret siciline bildirilmesi zorunludur. Maddede bildirim yükümlülüğünün kim tarafından yerine getirileceği düzenlenmemişse de, bu bildirimin yönetim kurulu ya da tek ortak tarafından yapılması gerektiği belirtilmiştir.[298] Maddede söz konusu bildirim yükümlülüğüne aykırı davranmanın cezası da düzenlenmemekle birlikte aykırılık halinde Alman Ticaret Kanunu m. 14 gereğince bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişilere sicil mahkemesi tarafından para cezası verileceği ve bu görevin ihmali nedeniyle yönetim kurulunun da sorumluluğunun gündeme gelebileceği ifade edilmiştir.[299]

2.1.4. Tek Ortağın Karar Alması

Alman Limited Şirketler Kanunu'nun 48. maddesi limited şirketlerin genel kuruluna ilişkin düzenlemeler içermektedir. Söz konusu maddede, ortakların kural olarak toplanarak karar alabilecekleri düzenlenmiş, bütün ortakların oyların yazılı olarak verilmesi hususunda anlaşmış olmaları halinde ise resmi bir toplantı yapılmasına gerek olmadığı hükme bağlanmıştır. Bu anlamda tek kişilik limited şirkette tek ortağın toplantı yapmadan karar alması mümkün hale gelmektedir.[300]

Söz konusu maddenin 3. fıkrasında ise, 12. Direktif m. 4/2'ye uyumlu olarak, şirket paylarının tamamının sadece tek ortağın veya şirketle beraber tek ortağın elinde toplanması halinde tek ortağın, alınan genel kurul kararını derhal yazılı hale getirmesi ve imzalaması gerektiği düzenlenmiştir. Bununla beraber maddede söz konusu şarta

[298] Çelik, 2007, s. 190.

[299] Aydoğan, 2012, s.169.

[300] Paysahiplerinin genel kurulda kendi çıkarlarını ilgilendiren müzekerelerde oy kullanamayacağı da düzenlenmiş olmakla birlikte, bu yasak şirket sözleşmesine konacak bir hükümle kaldırılabilecektir. Dorresteijn, et al., 2009, s. 171. Bu anlamda tek kişilik limited şirketler açısından da tek ortağın bu tür müzakerelerde oy kullanması kolaylaşmaktadır.

uyulmaması halinde uygulanacak yaptırım belirlenmemiştir. Bu nedenle yazılılık şartına uyulmaması kararların iptal edilebilmesine veya geçersizliğine neden olmamakta, ancak ortak hangi kararın alındığını ispat etmek durumunda kalmaktadır.[301] Yazılılık şartına aykırılığın yaptırımına ilişkin bir düzenlemenin bulunmamasının nedeninin, tek ortağın kararın geçersizliğini kendi çıkarına olduğu durumlarda ileri sürebilmesinin önüne geçmek istenmesi olduğu ifade edilmiştir.[302]

Alman Anonim Şirketler Kanunu m. 121, limited şirketlere ilişkin düzenlemeye paralel olarak bütün ortakların anlaşmış olmaları halinde toplantı yapılmasına gerek olmadığını hükme bağlamıştır. Böylece tek kişilik anonim şirketlerde de tek pay sahibinin toplanmadan karar alması söz konusu olabilecektir.[303] Alman Anonim Şirketler Kanunu m. 130 ise, limited şirketlerdeki düzenlemeden farklı olarak, genel kurulda alınan kararların noter aracılığıyla tutanağa bağlanması gerektiğini düzenlemektedir. Ancak maddenin 3. fıkrası ile borsaya kayıtlı olmayan anonim şirketlerde, Kanun tarafından alınabilmesi dörtte üç veya daha fazla çoğunlukla mümkün olabilenler haricindeki kararların noter tarafından onaylanması şartı aranmamış ve gözetim kurulu tarafından imzalanan tutanak kaydı yeterli görülmüştür.[304] Böylelikle anonim şirketler açısından da 12. Direktif m.4/2'ye uyum sağlanmış olmaktadır.

---

[301] Katinka, 2010, s. 42. Yazılılık şartına uyulmaması halinde bazı yazarlar genel kurul kararının geçersiz olması gerektiğini belirtirken, bazı yazarlar ise tek ortağın, yazılı hale getirilmeyen genel kurul kararından faydalanamayacağını ifade etmektedir. Jocic, 2005, s. 215.

[302] Çelik, 2007, s. 192.,Aydoğan, 2012, s.163.

[303] Katinka, 2010, s. 42.

[304] Anonim Şirketler Kanunu m. 130 gereğince noterin genel kurul toplantılarına danışman olarak katıldığı, bu uygulamanın küçük anonim şirketler açısından masraflı olduğu ve rutin düzenlenen genel kurul toplantıları için çoğunlukla ihtiyaç duyulmadığı gerekçeleriyle, borsaya kayıtlı olmayan şirketler için getirilen istisnanın yerinde olduğu belirtilmiştir. Çelik, 2007, s. 193, dn. 159.

2.1.5. Tek Ortak ile Şirket Arasında Yapılan Sözleşmeler

Alman Limited Şirketler Kanunu m. 35/3'e göre tek ortak ile onun tarafından temsil edilen şirket arasında yapılan hukuki işlemlerin yapıldıktan sonra derhal yazılı hale getirilmesi gerekmektedir.[305] Görüldüğü üzere söz konusu düzenleme daha kısıtlayıcı bir şekilde ve 12. Direktif m. 5'ten farklı olarak sadece sözleşmelerin değil tüm hukuki işlemlerin yazılı hale getirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Buna ek olarak, 12. Direktif m. 5/2 ile getirilen venormal şartlar altında yapılan olağan işlemler için bu kuralın uygulanmak zorunda olmadığına ilişkin istisnai düzenlemeden de faydalanılmamış ve madde uygulaması genişletilmiştir.[306]

Alman Limited Şirketler Kanunu m. 35/3, menfaat çatışmasını engellemek amacıyla, tek ortağın aynı zamanda şirket müdürü olması halinde, bu kişi ile şirket arasında yapılacak işlemlere aynı zamanda Alman Medeni Kanunu m. 181'in uygulanacağını düzenlemektedir.[307] Alman Medeni Kanunu m. 181, kişinin kendisiyle işlem yapması ve çoklu temsil olmak üzere iki konuya ilişkin düzenleme getirmektedir.[308] Buna göre, aksine izin verilmiş olmadıkça veya işlem bir borcun ifasını oluşturmadıkça, temsilcinin, ilk olarak bizzat kendisiyle, bir taraftan şirket temsilcisi olarak diğer taraftan ise kendi adına işlem yapması, ikinci olarak, bir taraftan şirketin temsilcisi olarak diğer taraftan ise üçüncü bir kişi adına ve hesabına onun temsilcisi olarak hareket etmesi yasaklanmıştır.[309]

---

[305] Bununla beraber maddede yazılı şeklin yeterliliğine ilişkin bir açıklama ise yapılmamıştır. Katinka, 2010, s. 48.

[306] Katinka, 2010, s. 48.

[307] Bu sözleşmelerin doğrudan geçersiz sayılmadığı vurgulanabilir. Jocic, 2005, s. 216.

[308] Katinka, 2010, s. 48.

[309] Aydoğan, 2012, s.165., dn. 530. Bu şekilde müdürlerin şirketten borç alması da engellenmiş olmaktadır. Dorresteijn, et al., s. 171.

Maddede aksine izin verilebileceği belirtildiğinden, tek ortağın bu hükmün uygulanmasını, gerek şirketi kurarken baştan itibaren, gerekse genel kurulun yetkilerine sahip olduğundan sonradan, esas sözleşmeye koyacağı bir hükümle kolaylıkla engelleyebileceği ve uygulamada neredeyse bütün tek kişilik limited şirket esas sözleşmelerinde yasaktan kurtarıcı bu tür hükümlerin bulunduğu ifade edilmiştir.[310] Bu nedenle hükmün koruyucu amacına ulaşmadığı ve özellikle alacaklıların aleyhine şirket malvarlığından tek ortağın malvarlığına kazanç aktarımını engelleyemediği belirtilmiştir.[311] Böylece tek ortağın, ortaklıkla sözleşme yapabilmesi konusundaki izninin esas sözleşmede yer almasının ancak esas sözleşmenin ve nihayetinde anılan hükmün tescil edilmesi suretiyle üçüncü kişilere karşı bir uyarı niteliği taşıdığı ifade edilmiştir.[312] Şirket esas sözleşmesinde bu yasaktan kurtarıcı bir hükmün bulunmaması halinde ise sonradan şirket sözleşmesi değiştirilerek böyle bir iznin verilebileceği ancak bu halde işlemin geçerli hale gelmeyeceği ve değişikliğin ticaret siciline tescil ile birlikte ileriye dönük olarak izin teşkil edebileceği belirtilmiştir.[313] Zira bu halde alacaklılar da bu izin hakkında bilgi sahibi olabilecek ve buna göre davranabileceklerdir.[314]

Anonim şirketler açısından ise, bu şirketlerin yapısı gözetilerek anılan yazılılık şartı konusunda herhangi bir düzenleme getirilmemiştir.[315] Zira Alman Anonim Şirketler Kanunu m. 112'de, çıkar çatışmasının engellenmesi amacıyla yönetim kurulu üyelerinin bir taraftan kendilerini, diğer taraftan ise şirketi temsil edecek şekilde işlem

[310] Okutan Nilsson, 2001, s. 604., Çelik, 2007, s. 195

[311] Okutan Nilsson, 2001, s. 604.

[312] ibid, s. 604.

[313] Aydoğan, 2012, s.166., dn. 536. Zira verilen iznin m. 8/4 gereğince mutlaka tescil edilmesi gerekmektedir. Dorresteijn, et al., 2009, s. 171., Bununla beraber yapılan işlemin askıda geçersiz olduğu ve daha sonradan şirket esas sözleşmesine böyle bir hükmün eklenmesi yoluyla işleme icazet verilerek geçerli hale getirilebileceği de belirtilmiştir. Katinka, 2010, s. 48.

[314] Aydoğan, 2012, s.166.

[315] Dorresteijn, et al.,2009, s. 173., Aydoğan, 2012, s.170., Okutan Nilsson, 2001, s. 604.

yapmaları yasaklanarak şirketi gözetim kurulu üyelerinin temsil edeceği hükme bağlanmıştır.[316]

2.2. İngiliz Hukuku

2.2.1. Tek Kişilik Şirket Türleri

Tek kişilik şirket hükümlerine geçmeden önce İngiliz hukukunda var olan şirket türlerini anlatmakta fayda bulunmaktadır. İngiliz Şirketler Kanunu (Companies Act 2006), şirketleri genel anlamda ortaklarının sınırlı sorumlu olduğu şirketler ve sınırsız olduğu şirketler olarak ikiye ayırmaktadır.[317] Sınırlı sorumlu şirketlerde, sorumluluğun kapsamına göre yapılan ayrıma göre, sınırlı sorumlu şirketler *"Company Limited by Shares"* ve *"Company Limited by Guarantee"* olmak üzere iki türdür.[318] *"Company Limited by Shares"*, Kara Avrupası hukuk sisteminde olduğu gibi, paysahiplerinin sadece koymayı taahhüt ettikleri sermaye payı miktarınca sorumlu oldukları şirket türüdür.[319] Buna mukabil *"Company Limited by Guarantee "*ortaklarının şirketin ana sözleşmesinde belirtilen miktarı şirketin tasfiye sürecine girmesi halinde getirmeyi taahhüt ettikleri şirket türüdür.[320] Bu şirketlerde sermaye kavramı bulunmamakta, şirket tasfiye sürecine girmediği sürece sermaye ödenmesine ihtiyaç duyulmamaktadır.[321] Bu nedenden dolayı *"Company Limited by Guarantee"*de paysahibi değil ortak bulunmakta

[316] Alman Anonim Şirketler Kanunu anonim şirketler için iki katmanlı yönetişim modelini benimseyerek yönetim kurulu ile birlikte gözetim kurulunun da bulunmasını şart koşmuştur. Gözetim kurulunun ana fonksiyonu, yönetime ilişkin herhangi bir talimat vermeden, yönetim kurulunun gözetimini sağlamaktır. Dorresteijn, et al.,2009, s. 172.

[317] Sarah Worthington, **Sealy and Worthington's Text, Cases, and Materials in Company Law**, Oxford University Press, 2016., s. 21.

[318] Hannigan, 2009, s. 14.

[319] Worthington, 2016, s. 22.

[320] Hannigan, 2009, s. 14

[321] Worthington, 2016, s. 22.

ve bu tür şirketler halka açılabilen *"Public Limited Company"* türünde değil bu imkâna sahip olmayan sadece *"Private Limited Company"* olarak faaliyet gösterebilmektedir.[322]

İngiliz Şirketler Kanunu, şirketler arasında aynı zamanda *"Public Company"* ve *"Private Company"* olarak da bir ayrıma gitmektedir.[323] *"Public Company"* ortaklarının sınırlı sorumlu olduğu şirketlerdir ve sadece *"Limited by Shares"* türünde olabilirler.[324] Bu tür şirketler halka açılabilmek imkânına sahip olmakla birlikte *"Private Company"* türünden daha katı kurallara sahiptirler.[325] *"Private Company"* ise ortaklarının sınırlı sorumlu olduğu durumlarda *"Limited by Shares"* ve *"Limited by Guarantee"* şirket türünde olabilmektedir.[326]

Halkın katılımına kapalı olan *"Private Company Limited by Shares"* ve *"Private Company Limited by Guarantee"* türü bu anlamda Türk hukukundaki limited şirketlere, *"Public Company Limited by Shares"* ise anonim şirketlere benzetilebilir.[327] Nitekim 12. Direktif'in hangi tür şirketler için uygulanacağını gösteren Ek 1 (Annex 1)'de belirtildiği üzere, 12. Direktif İngiltere'de *Private Company Limited by Shares"* ve *"Private Company Limited by Guarantee"* şirket türlerine uygulanacaktır. Bu anlamda çalışmanın İngiliz hukukunu ilgilendiren bölümünde limited şirket deyimiyle *"Private Company Limited by Shares"* ve *"Private Company Limited by Guarantee"*, anonim şirket ile de *"Public Company Limited by Shares"* şirket türleri ifade edilmiştir.

---

[322] Worthington, 2016, s. 22.

[323] İki şirket arasındaki farklar için bkz.:Chris Shepherd, Ann Ridley, **Company Law**, Routledge, 2015, s. 2-3.

[324] Shepherd, 2016, s. 3.

[325] Worthington, 2016, s. 22.

[326] ibid. s. 3.

[327] Sabih Arkan, İngiliz Hukukunda Ortaklık Türleri, **Batider,** 1976, C. VIII, S. 3, s. 107. "Private companies" sayısal anlamda daha önemli olmakla birlikte, "public companies" ekonomik anlamda daha büyük bir öneme sahiptir. Vandekerckhove, 2007, s. 156., dn. 284.

İngiltere'de tek kişilik limited şirketler, 1992 yılında 12. Direktif'e uyum sağlanması amacıyla İngiliz Şirketler Kanunu (The Companies Act 1985) m. 1 3(A) bendinin eklenmesi suretiyle kabul edilmiş ve limited şirketlerin bir kişi ile de kurulabileceği hükme bağlanmıştır.[328] İngiltere'de tek kişilik anonim şirketlere izin verilmesi ise, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça sonra, 2006 tarihli İngiliz Şirketler Kanunu'nun (The Companies Act 2006) kabul edilmesiyle mümkün olmuştur.[329] Söz konusu kanunun, limited ve anonim şirketleri de kapsayan ve genel olarak şirket kuruluşunu düzenleyen m. 7'ye göre şirketler, bir veya birden fazla kişi tarafından kurulabilir, yeter ki hukuka aykırı bir amaç taşımasınlar.[330]

Öte yandan İngiliz Şirketler Kanunu m. 38'de bir torba hüküm kabul edilerek, birden fazla üyeli şirketler için geçerli olan hükümlerin, gerekmesi halinde tek kişilik şirketlerin yapısına uyarlanarak uygulanacağı düzenlenmiştir.[331] Böylece tek kişilik şirketler açısından doğabilecek kanun boşlukları mezkûr düzenlemeyle engellenmiş olmaktadır. Bununla birlikte tek kişilik şirketlerin yeni bir şirket türü olmadığı, bu nedenle özel bir düzenlemenin bulunmadığı durumlarda, kanunun tek kişilik şirketlere karşı uygulanmasında bu şirketlerin özelliğinin dikkate alınmasının doğal olduğu ancak tereddütleri gidermek adına bu şekilde bir düzenlemenin yapıldığı belirtilmiştir.[332]

12. Direktif'te seçimlik olarak sunulan sınırlı sorumlu ticari işletme modelinin ise İngiliz hukuku tarafından benimsenmediğini söyleyebiliriz.[333] İngiliz hukukunda

---

[328] Neval Okan, Avrupa Birliği'nde Birleşik Krallık, İrlanda, Belçika ve İspanya Hukuklarında Tek Üyeli Özel Limited Ortaklıklar, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan**, Ocak 2012, S. 1, s. 518.

[329] Katinka, 2010, s. 17.,Shepherd, Ridley, 2015, s. 5, Eroğlu, 2008, s. 1257.

[330] Ticaret sicilinin, hukuka aykırı bir amaç için kurulan şirketi tescil etmeme hakkı bulunmaktadır. Bu karara karşı yargı yolu açıktır. Derek French, StephenMayson, Christopher Ryan, **Mayson, French & Ryan on CompanyLaw**, Oxford University Press, 2014, s. 46.

[331] Okutan Nilsson, 2001, s. 592.

[332] ibid, s. 592.

[333] Katinka, 2010, s. 57.

bireysel müteşebbislerin (a sole trader) sınırsız sorumluluğu vardır. Bu kişiler, işletmelerinin durumuna veya finansal verilerine ilişkin herhangi bir bilgiyi tescil etmek zorunda olmadıkları için şirketleşmeme yolunu tercih edebilmektedirler.[334]

2.2.2. Tek Kişilik Şirketin Kuruluşu ve Tek Ortak Sıfatı

İngiliz hukukunda da 12. Direktif'in 2. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak, limited şirketler ve anonim şirketlerin gerek sonradan tek kişili hale gelmesi gerekse baştan itibaren tek kişi ile kurulması kabul edilmiştir.[335] Burada şirketin gerçek kişi veya tüzel kişi tarafından kurulması arasında da bir fark bulunmamaktadır.[336] İngiliz hukukunda da, Alman hukukunda olduğu gibi piramit yapılanmalara izin verilmiş[337] ve 12. Direktif'in 2. maddesinin 2. fıkrası ile düzenlenen ve üye devletlere söz konusu durumlara ilişkin özel düzenlemeler getirebilme imkânından faydalanılmamıştır.[338]

Şirketler, ticaret siciline kayıt ile tüzel kişilik kazanmakla birlikte, İngiliz hukukunda, Alman hukukunda olduğu gibi bir ön şirket müessesesi bulunmamaktadır.[339] İngiliz Şirketler Kanunu m. 51'e göre şirket tüzel kişilik kazanmadan önce şirket adına yapılan işlemlerden, şirketle aksine bir sözleşme yapılmamışsa, şirket kurucusu şahsen sorumludur.[340] Söz konusu düzenleme 2017/1132 sayılı Direktif[341] m. 7/2 ile de uyumludur, zira söz konusu maddeye göre, aksi kararlaştırılmamışsa, kurucular, şirket tüzel kişilik kazanmadan önce şirket adına

[334] Hannigan, 2009, s. 14.

[335] Companies Act, 2006, m. 123.

[336] Hannigan, 2009, s. 64.

[337] Companies Act 2006, m. 1159/1.C ve m. 1159/2.

[338] Katinka, 2010, s. 29.

[339] Andenas, Wooldridge, 2009, s. 53.

[340] Companies Act, 2006, s. 51.,Shepherd, Ridley, 2015, s. 10.

[341] Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law, OJ L 169, 30.6.2017, p. 46–127.

yaptıkları işlemlerden dolayı, şahsen ve müteselsilen sorumludurlar.[342] Şirketle aksine sözleşme yapılabileceği istisnasının, tek ortağı aynı zamanda yönetici olan tek kişilik şirketlere uygulanıp uygulanmayacağı ise belirsizdir.[343]

Asgari sermaye açısından İngiliz hukukunda limited şirketler için herhangi bir tutar belirlenmemiştir.[344] Anonim şirketlerin ise 2017/1132 sayılı Direktif[345] m. 45 gereğince gereğince en az 25.000 Avro tutarında asgari bir sermayeye sahip olması gerektiğinden, bu tutar İngiliz Şirketler Kanunu m. 763 gereğince 50.000 Pound (veya bu tutarın Avro karşılığı) olarak belirlenmiştir.[346] Ayrıca İngiliz Şirketler Kanunu m. 586. gereğince anonim şirketteki payların itibari değerinin %25'inin ihraç ile birlikte ödenmesi gerekmektedir, aksi halde bunu yerine getirmeyen şirketler, m. 761 gereğince ticaret yapmalarına ve borçlanmalarına izin veren ticaret sertifikasını alamamaktadırlar.[347]

2.2.3. Tek Kişilik Şirketin Kamuya Açıklanması

İngiliz Şirketler Kanunu tek kişilik şirketlerin kamuya açıklanmasına ilişkin özel bir hüküm benimsemiştir. Buna göre İngiliz Şirketler Kanunu m. 123. ile şirketin baştan itibaren tek ortakla kurulması, şirketin sonradan tek ortaklı hale gelmesi ve tek ortaklı

[342] Dorresteijn, et al., 2009, s. 140.

[343] Katinka, 2010, s. 36.

[344] Söz konusu düzenlemenin Avrupa'da şirketler hukuku rekabetine yol açmıştır.

[345] Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law, OJ L 169, 30.6.2017, p. 46–127.

[346] m. 763/1 (b)'ye göre minimum asgari sermaye tutarının 50.000 Pound karşılığı Avro olarak da ödenebilecektir. Companies (Authorised Minimum) Regulations 209, SI 2009/2425, reg 2. Eilis Ferran, Look Chan Ho, **Principles of Corporate Finance Law**, OUP Oxford, 2014, s. 78.

[347] ibid, s. 78.

olan şirketin sonradan çok ortaklı hale gelmesi olmak üzere, üç duruma ilişkin özel düzenleme yapılmıştır.[348]

Buna göre İngiliz Şirketler Kanunu m. 123/1'e göre, sınırlı sorumlu bir şirketin baştan itibaren tek kişi ile kurulması halinde, şirketin tek ortaklı olduğunun belirtilmesi ile birlikte, şirketin tek ortağının isim ve adresi de ticaret siciline tescil edilecektir. Yine, İngiliz Şirketler Kanunu m. 123/2'ye göre sınırlı sorumlu bir şirketin ortak sayısının sonradan bire düşmesi halinde veya tek kişilik sınırsız sorumlu bir şirketin sonradan sınırlı sorumlu şirket haline gelmesi halinde, şirketin tek ortaklı hale gelmesini sağlayan olayı müteakiben, şirketin tek ortaklı olduğunun ve hangi tarihte tek ortaklı hale geldiğinin belirtilmesi ile beraber, tek ortağın ismi ve adresi de tescil edilecektir.[349] Bu çerçevede 12. Direktif'e uyum sağlanmıştır. İngiliz Şirketler Kanunu m. 123/3 ise, m. 123/2'de düzenlenen tescil yükümlülüğüne benzer bir yükümlülük düzenlemektedir. Buna göre tek ortaklı olan sınırlı sorumlu bir şirketin ortak sayısı artarsa, şirketin çok ortaklı hale gelmesini sağlayan olayı müteakiben, şirketin çok ortaklı olduğunun ve hangi tarihte çok ortaklı hale geldiğinin belirtilmesi ile beraber, eski tek ortağın ismi ve adresi de tescil edilecektir.[350]

Söz konusu İngiliz Şirketler Kanunu m. 123/2 ve 123/3 düzenlemelerinde tescil zamanı "olayı müteakiben" olarak belirlendiğinden, tescilin "derhal" yapılması gerektiğini kabul etmek gerekmektedir[351].Tescil yükümlülüğüne aykırı davranılması halinde ise m. 123/4'e göre şirket yöneticileriyle şirket tüzel kişisi sorumlu

[348] Katinka, 2010, s. 37.

[349] Companies Act, 2006, m. 123/2.

[350] Companies Act, 2006, m. 123/3.

[351] Katinka, 2010, s. 37-38.

tutulmuştur.[352] Söz konusu aykırı davranışın cezası ise İngiliz Şirketler Kanunu m. 123/5 gereğince para cezasıdır.[353]

2.2.4. Tek Ortağın Karar Alması

İngiliz Şirketler Kanunu, anonim şirketler ile limited şirketlerin genel kurul kararları arasında bir ayrıma gitmiştir.[354] Buna göre mezkûr kanun m. 281'e göre anonim şirketlerde genel kurul kararlarının mutlaka toplantı yapılarak alınması gerekirken, limited şirketlerde genel kurul kararları toplantı yapılarak alınabileceği gibi toplantı yapılmadan da yazılı şekilde alınabilmektedir.[355] Toplantı yapılmadan karar alınması, herhangi bir çağrıya ihtiyaç duyulmaması nedeniyle hızlı ve ucuz bir yöntemdir.[356] Toplantı yapılmadan yazılı şekilde karar alınmasına İngiliz Şirketler Kanunu m. 291 gereğince müdürler veya m. 292 gereğince oy haklarının en az %5'ine sahip ortaklar karar verebilirler.[357] Bununla birlikte İngiliz Şirketler Kanunu m. 318/1'de, tek kişilik şirketlerde toplantı ve karar yeter sayılarının bir *yetkili kişi* tarafından sağlanabileceği belirtilmiş ve aynı maddenin 3. fıkrasında *yetkili kişi*'nin, paysahibi, paysahibi şirketin temsilcisi veya paysahibi gerçek kişinin temsilcisinden

[352] Companies Act, 2006, m. 124/4.

[353] Companies Act, 2006, m. 125/5.

[354] Worthington, 2016, m. 202.

[355] Hannigan, 2009, s. 18., Ridley, 2013, s. 52., Companies Act, 2006, m. 281.

[356] ibid, s. 64.

[357] Worthington, 2016, s. 203-204. S. 288/2'de belirtilen kararlar bu yöntemle alınamamaktadır. Kararlar olağan ve özel olmak üzere ikiye ayrılırlar. Olağan kararlar salt çoğunlukla, özel kararlar ise dörtte üç çoğunlukla alınan kararlardır. Eskiden var olan seçimlik ve olağanüstü kararlar ise artık bulunmamaktadır. Hannigan, 2009, s. 64.,Worthington, 2016, s. 202.

oluşabileceği belirtilmiştir.[358] Bu anlamda tek kişilik limited şirketlerde toplantı yapılmadan yazılı şekilde karar alınması her zaman tek ortağın takdirinde olacaktır.[359]

İngiliz Şirketler Kanunu m. 355, limited ve anonim şirketlerde, toplantı yapılsın yapılmasın, alınan tüm genel kurul kararlarının kayda geçirilmesi zorunluluğunu getirmiştir.[360] Bu anlamda her şirket, genel kurul toplanmadan alınan tüm yazılı kararların kopyası ile genel kurul toplantı tutanaklarının kopyasını kayda geçirmek zorundadır.[361] Bununla beraber tek kişilik limited ve anonim şirketler için İngiliz Şirketler Kanunu m. 357 ile bir düzenleme daha yapılmıştır.[362] Buna göre tek ortak şirket tarafından normalde genel kurulda alınacak nitelikte bir kararı almışsa veya alınan bu karar etkisi itibariyle genel kurulda alnmış gibi bir sonuç doğuruyorsa, bu karar yazılı şekilde alınmadığı takdirde, tek ortak bu kararın detaylarını da şirkete bildirmek durumundadır.[363] Tek kişilik limited ve anonim şirketlerde tek ortağın karar alması ispat sorunu oluşturabileceğinden, İngiliz Şirketler Kanunu m. 357, bu sorunu gidermek amacıyla tek ortağın kararı yazılı şekilde almasını veya bu kararın detaylarını şirkete sunması gerektiğini düzenlemiştir.[364] Bu anlamda 12.Direktif m. 4/2'ye paralel bir düzenleme yapılmıştır.

İngiliz Şirketler Kanunu m. 355/2 gereğince yazılı olarak alınan kararlar, genel kurul toplantı tutanakları ve tek ortak tarafından yukarıda açıklandığı çerçevede şirkete sunulan karar detayları, şirket tarafından on yıl süreyle saklanmalıdır.[365] Söz konusu

---

[358] Worthington, 2016, s. 204.,Ann Ridley, **Company Law**, Routledge, 2013, s. 56., Companies Act, 2006, s. 318/1.

[359] Katinka, 2010, s. 43.

[360] Derek French, **Mayson, French & Ryan on Company Law**, Oxford University Press, 2017, s. 124.

[361] Companies Act, 2006, s. 355.

[362] Katinka, 2010, s. 43.

[363] Companies Act, 2006, s. 357.

[364] Worthington, 2016, s. 204-2015.

[365] Companies Act, 2006, s. 355/2

sorumluluğa aykırı davranan yöneticilerin sorumlu olacağı öngörülmüş ve bu sorumluluğun karşılığı ise para cezası olarak belirlenmiştir.[366] Bu çerçevede, söz konusu sorumluluğa aykırı davranılması kararın geçerliliğini etkilememektedir.[367]

2.2.5.Tek Ortak ile Şirket Arasında Yapılan Sözleşmeler

Tek kişilik limited ve anonim şirketlerde, tek ortağın şirketle yapacağı sözleşmeler, İngiliz Şirketler Kanunu'nda ayrı bir maddeyle düzenlenmiştir.[368] Buna göre İngiliz Şirketler Kanunu m. 231, aynı zamanda yönetici olan tek ortağın şirketle sözlü şekilde yapacağı ve şirketin olağan işleriyle ilgili olmayan sözleşmelerin, sözleşme yapılmasını müteakiben, yazılı hale getirilmesini veya şirket yöneticilerinin ilk toplantısında toplantı tutanağına kayıt edilmesi gerektiğini hükme bağlamıştır.[369] Böylece 12. Direktif m. 5 ile uyum sağlanmış ve sınırlama tek ortağın yönetici olması durumuna hasredilerek, tek ortağın yönetici/temsilci olmadığı durumlar için herhangi bir özel tedbir öngörülmemiştir.

İngiliz Şirketler Kanunu m. 231'de sözleşmenin yazılı hale getirilmesi için gereken süre belirlenirken *derhal* ifadesi yerine benzer bir ifade olan *müteakiben* ibaresi kullanılmıştır.[370] Ayrıca 12. Direktif m. 5/2'ye paralel şekilde şirketin *olağan işleri* yükümlülük kapsamından çıkarılmış, buna mukabil olağan işlerin *normal şartlar* altında yapılması aranmamıştır.

---

[366] Companies Act, 2006, s. 355/3

[367] Katinka, 2010, s. 44.

[368] Saleem Sheikh, **A Guide to the Companies Act 2006**, Routledge Cavendish, 2008, s. 484., Companies Act, 2006, m. 251/3.

[369]French, Mayson, Ryan, 2014, s. 625, Katinka, 2010, s. 50., Companies Act, 2006, s. 231.

[370] Companies Act, 2006, s. 231/1/c

Söz konusu yükümlülüğe aykırı davranılması halinde ise sözleşmenin geçersiz olmayacağı ancak bu yükümlülüğe aykırı davranan yöneticilerin sorumlu olacağı hükme bağlanmıştır.[371] Söz konusu hükme aykırı davranışın cezası ise İngiliz Şirketler Kanunu m. 231/4 gereğince para cezasıdır.[372] Ayrıca şirkette resmi olarak görev yapan yöneticilerle beraber, söz konusu yükümlülüğe aykırı davranan *gölge yöneticiler* de aynı sorumluluğa tabi tutulmuştur.[373] Gölge yönetici, şirketin işleyişinde etki sahibi olan ancak resmi olarak yöneticilik görevi yapmayan kişilerdir.[374] Nitekim gölge yöneticinin tanımının yapıldığı İngiliz Şirketler Kanunu m. 251'de gölge yönetici, yönlendirmeleri veya talimatları şirket yöneticileri tarafından uygulanan kişi olarak tanımlanmıştır.[375] Ancak belirtmek gerekir ki İngiliz Şirketler Kanunu m. 251/3 gereğince bir yavru şirketin hâkim şirketin yönlendirme ve talimatlarına uyuyor olması, hâkim şirketi gölge yönetici haline getirmemektetir.[376]

[371]French, Mayson, Ryan, 2014, s. 625., Companies Act, 2006, s. 231/6.

[372]Söz konusu para cezasının yüksek olduğu ve 5.000 Pounddan fazla oluğu belirtilmiştir. Katinka, 2010, s. 50.

[373]French, Mayson, Ryan, 2014, s. 625., Companies Act, 2006, s. 231/5.

[374] Hannigan, 2009, s. 64.

[375]Worthington, 2016, s. 329., Aynı bölümde, şirket yöneticilerin profesyonel anlamda görüş aldıkları kişilerin ise gölge yönetici olmadığı belirtilmiştir.

[376] Sheikh, 2008, s. 484., Companies Act, 2006, m. 251/3.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA TEK KİŞİLİK ŞİRKET

Tek kişilik şirket, bir kurum olarak ilk kez 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) ile kabul edilmiş ve tek kişilik limited ve anonim şirketlerin kurulabileceği açıkça hüküm altına alınarak tek kişilik şirketlere özgü özel düzenlemeler yapılmıştır.[377] 12. Direktif'te tanınmasına imkân verilen sınırlı sorumlu işletme modeline ise Almanya ve İngiltere hukuklarında olduğu gibi hukukumuzda da yer verilmemiştir.

1. Türk Ticaret Kanunu ile Tek Kişilik Şirkete İlişkin Getirilen Düzenlemenin Amacı

Tek kişilik şirketlere ilişkin kabul edilen düzenlemelerin amacı tek kişilik şirketin daha önceden belirtilen kazanımlarından yararlanmak ve AB'nin tek kişilik şirketlere ilişkin 12. Direktifi'ne uyum sağlamaktır.[378] Nitekim tek kişilik limited şirketlerin kuruluşunu düzenleyen TTK m. 573'ün gerekçesinde, tek kişilik limited şirketlerin bugün bir gereksinim olduğu ve AET'nin 89/667 sayılı Direktifi'nin de limited şirkette bu "sınıf"ı gerekli görmesi nedeniyle, kanuna bu yönde bir açıklığın getirildiğinden bahsedilmektedir.[379] Bununla beraber gerekçenin devamında, bu adımın sadece önemli bir gereksinime cevap vermek ve AB hukuku ile uyumu sağlamak haricinde uygulamadaki bazı görünüşte ortaklarla kurulan limited şirketlerden doğan kötüye kullanmalara da engelleyeceği ve perdeyi kaldırma kuramının uygulanmasına yardım edeceği belirtilmiştir.[380]

---

[377] Çelik, 2007, s.202-203.

[378] Tekinalp, 2007, s. 579-581.,TTK Gerekçe m. 573 ve m. 338.

[379] Çelik, 2007, s. 202.,TTK Gerekçe m. 573.

[380] TTK Gerekçe m. 573.

Anonim şirketlerin tek kişi ile kurulabilmesini düzenleyen TTK m. 338'in gerekçesinde ise AET'nin şirketlere ilişkin 89/667 sayılı 12.Direktifi'nin tanıdığı olanaktan yararlanıldığı ve tek pay sahipli veya ortaklı anonim ve limited şirketler bağlamında oluşacak öğretinin ve ilkesel yargı kararlarının Türk hukukuna katkıda bulunacağı belirtilmiştir.[381] Bununla beraber tek kişilik anonim şirketin, şirketler topluluğunda çatı şirket olarak kullanılabileceği, kurumsallaşmaya yardımcı olabileceği, vakıf işletmeciliğini kolaylaştırabileceği ve bu işlevlerin yerine getirilebilmesi için uydurma pay sahibi yaratmak şeklindeki hileli işlemlere kapıları kapattığı için hukukî dürüstlüğe ve gerçekçiliğe de uygun olduğu belirtilmiştir.[382]

Çalışmanın 12. Direktif'in anlatıldığı kısımında da belirtildiği üzere, 12. Direktif asıl olarak tek kişilik limited şirketleri düzenlemekte, bununla birlikte tek kişilik limited şirketleri kabul eden üye devletlerin isterlerse tek kişilik anonim şirketleri de kabul edebileceklerini belirtmektedir.[383] Bu anlamda limited şirketin, 12. Direktif tarafından tek kişilik şirket için ideal tür olarak düşünüldüğü ve kolay ve az masraflı yönetim açısından anonim şirketten daha çok tek kişi ortaklığına müsait bir ticaret şirketi olduğu değerlendirmesi yapılmıştır.[384] Bu çerçevede Türk hukuk sisteminde tek kişilik limited şirketin kabul edildiği ve dolayısıyla TTK m. 338'in gerekçesinde belirtilen hususların, tek kişilik limited şirket tarafından da gerçekleştirilebileceği belirtilerek, tek kişilik anonim şirketin kabul edilmesi eleştirilmiştir.[385] Söz konusu eleştiriye cevap bağlamında ise kişilerin tek kişilik şirketi tercih etme nedenlerindeki çeşitlilik göz önüne alındığında, somut olayın özelliklerine göre kişilerin özellikle tek kişilik anonim

[381] Çelik, 2007, s. 202.,TTK Gerekçe m. 338.

[382] TTK Gerekçe m. 338.

[383] Bkz.: 12. Direktif Ek 1 ve m. 6

[384] Tekinalp, 2012, s. 348.

[385] AÜHF Ticaret Hukuku ABD, TTK Tasarısı Hakkında Görüş, **Batider**, C. XXII, S. 2, Aralık 2005, s. 224.

şirketi tercih edebileceği belirtilmiştir.[386] Bu anlamda kişilerin halka açılmak isteyebileceği veya tahvil, nakit karşılığı intifa senedi ve benzer borç senetlerini çıkarma gibi imkânlardan yararlanabileceğini ve bu anlamda iki tek kişilik şirket türünü de kabul etmenin sisteme esneklik getireceği belirtilmiştir.[387]

Türkiye'de kurulan şirket istatistiklerine bakıldığında da kişilerin tek kişilik şirketleri benimsediğini ve hem anonim şirket hem de limited şirketlerin artık tek kişi tarafından kurulduğunu gözlemleyebiliriz.[388] Nitekim 6102 sayılı TTK'nın yürürlüğe girdiği 01.07.2012 tarihinden aynı yılın sonuna kadar kurulan şirket sayılarına bakıldığında, kurulan anonim şirketlerin yaklaşık %38'nin, limited şirketlerin ise %43'ünün tek ortak tarafından gerçekleştiridiğini görüyoruz. Söz konusu tercih diğer yıllarda daha da artmış ve 2017 yılında kurulan anonim şirketlerin %62'si ve limited şirketlerin %64'ü, 2018 yılında ise kurulan anonim şirketlerin %60'ı ve limited şirketlerin %73'ü tek kişilik şirket olarak kurulmuştur.

2. Türk Ticaret Kanunu Hükümleri

12. Direktif'in düzenlenme amacına uygun olarak, diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi Türk Ticaret Kanunu'nda da tek kişilik şirketlere özgü özel düzenlemeler yapılmıştır ve bunun dışında kalan genel durumlar için ise anonim ve limited şirketlere ilişkin genel kurallar uygulanacaktır.[389] Buna göre tek kişilik anonim ve limited şirketlere özgü TTK'da yer alan özel düzenlemeler, şirketin tek ortaklı olduğunun tescil ve ilanı (TTK m. 338/3, 574/1), tek ortağın genel kurul yerine geçmesi ve kararların

[386] Tekinalp, 2007, s. 601.

[387] ibid, s. 599.

[388] Söz konusu istatistiki verilen için bkz.: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kurulan/Kapanan Şirket İstatisikleri,https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php (erişim tarihi: 19.08.2018)

[389] Okutan Nilsson, 2001, s. 592.,Tekinalp, 2007, s. 597.

yazılı olarak alınması (TTK m. 408/2, 616/3) ile tek ortak ile şirket arasındaki sözleşmelerin yazılı olması (TTK m. 371/6, 629/2) düzenlemelerinden oluşmaktadır.[390]

2.1. Tek Kişilik Anonim Şirket

2.1.1. Kuruluş ve Ortak Sıfatı

TTK m. 338/1'de anonim şirketlerin pay sahibi olan bir kurucu tarafından kurulabileceği, TTK m. 338/2'de ise pay sahibi sayısının bire inmesi halinde şirketin mevcut haliyle devam edebileceği düzenlenmiş ve 12. Direktif'in 2. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak, genel anlamda şirketlerin baştan itibaren veyahut sonradan tek kişi ile oluşmasına imkân verilerek tek kişilik anonim şirketler kabul edilmiştir. Daha özel anlamda ise, tek kişilik anonim şirketlerin meydana gelmesi çeşitli şekillerde görülebilir. Buna göre tek kişilik anonim şirketler, tek ortakla kurulma yoluyla, miras edinimiyle, pay devriyle, payları satma zorunluluğu doğuran sözleşmeye riayet edilmesi suretiyle[391],şirketler topluluğunda hâkim şirketin azlığın paylarını alma hakkını kullanması yoluyla[392], birleşmeyle, bölünmeyle ve tek kişi işletmesinin anonim şirkete dönüşmesi yoluyla meydana gelebilir.[393]

Birleşmenin, mevcut bir ticaret ortaklığının diğer bir ticaret ortaklığını veya ticari işletmeyi devralması şeklinde gerçekleşmesi halinde "devralma şeklinde

---

[390] Aydoğan, 2012, s.170.

[391] Bununla birlikte TTK m. 480 çerçevesinde sözleşmeye uyulmaması aynen ifa hakkı değil sadece tazminat hakkı doğurmaktadır. Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku I**, 2014, s. 603.

[392] TTK m. 208'e göre "Hâkim şirket, doğrudan veya dolaylı olarak bir sermaye şirketinin paylarının ve oy haklarının en az yüzde doksanına sahipse, azlık şirketin çalışmasını engelliyor, dürüstlük kuralına aykırı davranıyor, fark edilir sıkıntı yaratıyor veya pervasızca hareket ediyorsa, hâkim şirket azlığın paylarını varsa borsa değeri, yoksa 202 nci maddenin ikinci fıkrasında öngörülen şekilde belirlenen değer ile satın alabilir."

[393]Tekinalp, 2011, s. 59.,Çelik, 2007, s. 203.

birleşme", birleşen ortaklıkların yeni kurulacak bir ortaklıkta birleşmeleri şeklinde gerçekleşmesi halinde ise "yeni kuruluş yoluyla birleşme" söz konusu olmaktadır.[394] Birleşmeye katılan şirketin ortakları "süreklilik ilkesi" gereği yeni kurulan veya devralan şirkette de kesintisiz olarak pay sahibi olduğundan, birleşme yoluyla tek kişilik anonim şirket ancak TTK m. 141 gereğince "ayrılma akçesi"nin devrolunan ortağın ortaklarına ödenmesi suretiyle ortaklık sıfatının sona erdirilmesi yoluyla gerçekleşebilir.[395] Bu halde birleşme sözleşmesinde, devrolunan şirketin ortaklarına, paylarına denk gelen bedeli alarak ortaklıktan ayrılabileceklerine ilişkin bir hak tanınabileceği gibi devrolunan şirketin ortakları mevcut oy hakkının %90'ının olumlu oyu ile ayrılma akçesi ödenerek şirketten çıkarılabileceklerdir.[396] Buna göre devralma şeklinde birleşmede, devralan şirketin tek ortaklı olması, devredilen şirketin ise aynı tek ortak kalacak şekilde birleşmeye katılması, yeni kuruluş yoluyla birleşmede[397] ise birleşmeye katılan şirketlerde aynı tek ortağın kalacak şekilde birleşmeye katılması yoluyla tek kişilik anonim şirket oluşabilecektir.[398] Bölünme ile tek kişilik anonim şirketin oluşturulması da mümkündür. Nitekim bölünen ortaklıktaki ortakların pay oranlarının, mevcut veya yeni kurulan bir ortaklığa aynen aktarılmadığı "simetrik olmayan bölünme"de, hem bölünen ortaklığın hem de devralan ortaklığın tek kişilik anonim şirket haline gelmesi mümkündür.[399] Buna ek olarak TTK m. 159/1/b çerçevesinde bölünen şirket, devredilen malvarlığı karşılığında devralan şirketlerdeki payları iktisap ederek yavru şirketini ve bu bağlamda tek kişilik anonim şirket

[394] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2014, s. 102.

[395] ibid., s. 117.

[396] ibid., s. 119-120.

[397] Bu halde iki şirket de devrolunan şirket statüsündedir.

[398] Tuğçe Nimet Yaşar, **Tek Ortaklı Limited Şirket**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2012, s. 70.

[399] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2014, s. 149-150.

oluşturabilecektir.[400] Tek kişilik anonim şirketin bir diğer oluşum yolu tek kişilik ticari işletmenin TTK 182 ila 193. maddelerinin kıyas yoluyla uygulanması suretiyle tek kişilik anonim şirkete dönüşmesidir. Burada dönüşebilmenin en önemli şartı olarak ise ticari işletmenin malvarlığı unsurlarının dönüşümden önce mevcut bulunması olduğu belirtilmiş ve ticari işletmenin önemli unsurlarının elden çıkarıldıktan sonra gerçekleşen dönüşümün geçerli olmayacağı belirtilmiştir.[401]

TTK m. 337'ye göre gerçek ve tüzel kişiler anonim şirketin kurucusu olabilirler.[402] Ayrıca söz konusu maddede, bir gerçek kişinin birden fazla tek kişilik şirketin tek ortağı olması ya da bir tek kişilik şirketin veya tüzel kişinin başka bir tek kişilik şirketin tek ortağı olmasının yasaklanmadığı ve böylece 12. Direktif'in 2. maddesinin 2. fıkrası ile düzenlenen ve üye devletlere söz konusu durumlara ilişkin özel düzenleme getirme imkânının kullanılmadığı görülmektedir.[403] Bu çerçevede, söz konusu sınırlamaların saman adamlar yoluyla kolayca aşılabileceği, bu nedenle bu konuda herhangi bir yasaklamaya gidilmemesi ancak özellikle grup bilançosu ve katılım oranları ile ilgili olarak kamuya açıklık gibi önemli konularda düzenlemeler yapılması gerektiği belirtilmiştir.[404]

Türk Ticaret Kanunu'nda tek ortak sıfatına ilişkin getirilen yegâne sınırlama TTK m. 338/3 ile öngörülmüştür.[405] Buna göre şirketin, tek pay sahibi olacak şekilde kendi payını iktisap edemeyeceği ve ettiremeyeceği düzenlenerek, ortaksız şirket

[400]Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2014, s 151.

[401] ibid., 175.

[402] Tek paysahibinin şirket veya teşebbüs olması durumunda, TTK m. 195 çerçevesinde şirketler topluluğu oluşacaktır. Nitekim bu durumda tek paysahibi hâkim şirket, tek kişilik anonim şirket ise bağlı şirket konumunda olacaktır. Şirketler topluluğu hükümleri konumuz dışında kaldığı için konu ayrıntılı olarak incelenmemiştir. Daha ayrıntılı bilgi için bkz.:Aydoğan, 2012, s.211-230.

[403] Çelik, 2007, s. 204.

[404] Okutan Nilsson, 2001, s. 610

[405] Çelik, 2007, s. 204.

kuruluşlarına izin verilmemiştir.[406] Söz konusu hükümle, ortaklığın tek paysahibi olacak şekilde gerek kendi paylarını iktisap edemeyeceği gerekse de yavru ortaklık tarafından veya üçüncü kişilerce ortaklık hesabına ettiremeyeceği düzenlenmiştir.[407] Bu emredici hükme aykırılık halinde ise yapılan işlemler geçersiz sayılmalıdır.[408]

Bununla beraber şirket paylarından bazılarının bizzat şirketin elinde veya şirket adına ya da hesabına üçüncü bir kişinin elinde olması halinde de yine tek kişilik şirketin söz konusu olduğu, zira TTK m. 389 uyarınca, şirketçe edinilen paylara bağlı haklar donarak hiçbir pay sahipliği hakkı vermediğinden, şirketin elinde tuttuğu bu paylar nedeniyle ortak sıfatını kazanamadığı belirtilmiştir.[409] Nitekim bu durumda, paylar iki farklı hukuki kişiliğe ait olmakla birlikte beraber, aynı ekonomik birlik altında bulunduğundan ve alacaklılar bakımından var olan menfaat çatışması riski ortadan kalkmadığından, hukuki görünüşe rağmen, tek kişi ortaklığının varlığının kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.[410]

TTK m. 338/2 ile 12. Direktifm. 3'te yer alan ve şirket paylarının sonradan tek kişinin elinde toplanması halinin kamuya açıklanmasını bir yükümlülük olarak öngören hükme paralel birdüzenleme yapılmıştır.[411] Söz konusu düzenlemeye göre pay sahibi sayısının bire düşmesi halinde, durumun, bu sonucu doğuran işlem tarihinden itibaren 7 gün içinde yönetim kuruluna yazılı olarak bildirileceği ve yönetim kurulunun da bu bildirimi aldığı tarihten 7 gün içinde şirketin pay sahipli anonim şirket olduğunu tecil ve ilan ettireceği hükme bağlanmıştır.[412]

---

[406] Aydoğan, 2012, s.174, Çelik, 2007, s. 204.

[407] Gündoğdu, 2007, s. 241.

[408] Aydoğan, 2012, s.269.,Tekinalp, 2011, s. 58.

[409] Tekinalp, 2007, s. 600.

[410] Okutan Nilsson, 2001, s. 597.

[411] Çelik, 2007, s. 205.

[412] TTK m. 338/2

Yönetim kuruluna bildirimin tüm payları elinde toplayan tek pay sahibi tarafından yapılacağı, zira payların, üçüncü kişilere sadece zilyetliğinin geçirilmesiyle devrolunduğu hamiline yazılı senetlere bağlandığı durumlarda, şirketin tek pay sahipli hale geldiğinin yönetim kurulu tarafından bilinemeyeceği belirtilmiştir.[413] Bu anlamda şirketin tek ortaklı hale gelmesi çeşitli işlemlere de dayansa, bildirim işleminin esasen tek ortak tarafından yapılacağı, maddenin devamında bildirimde bulunmayan paysahibi ve tescil işlemini yaptırmayan yönetim kurulunun sorumlu olacağı hükme bağlandığından, bildirim yükümlüsü olarak tek ortağın belirlendiği belirtilmiştir.[414] Bununla birlikte yönetim kurulunun ancak paysahibinin bildirimi üzerine tescil ve ilan yükümü altına sokulması eleştirilerek, payların senede bağlanmadığı veya nama yazılı pay senetlerine bağlandığı durumlarda, TTK m. 499 gereğince pay defterine kayıt suretiyle payın devir işlemine katılacağından, yönetim kurulunun da bildirimi beklemeden durumu sicile tescil ettirmekle yükümlü olması gerektiği ifade edilmiştir.[415]

Buna ek olarak, hukuk güvenliği ile şeffaflık ilkeleri esas alınmış ve gerek şirketin tek pay sahipli olarak kurulması gerekse de payların tek kişide toplanması halllerinde tek pay sahibinin adının, yerleşim yerinin ve vatandaşlığının da tescil ve ilan edileceği düzenlenmiştir.[416] Tescil ve ilanı gerekli olan bu iki bilginin farklı işlevleri olduğu belirtilmiştir. Buna göre anonim şirketin tek ortaklı olduğunun kamuya

[413] Aydoğan, 2012, s.174., Okutan Nilsson, 2001, s. 594.

[414] Çelik, 2007, s. 206.

[415] Moroğlu, 2007, s. 129., TTK 499'a göre, "(1) Şirket, senede bağlanmamış pay ve nama yazılı pay senedi sahipleriyle, intifa hakkı sahiplerini, ad, soyad, unvan ve adresleriyle, pay defterine kaydeder. (2) Payın usulüne uygun olarak devredildiği veya üzerinde intifa hakkı kurulduğu ispat edilmediği sürece, devralan ve intifa hakkı sahibi pay defterine yazılamaz. (4) Şirketle ilişkilerde, sadece pay defterinde kayıtlı bulunan kimse pay sahibi ve intifa hakkı sahibi olarak kabul edilir"

[416] TTK Gerekçe m. 338/2.,TTK m. 338/2.

açıklanması alacaklıların ikaz edilmesi, tek ortağın kimliğinin kamuya açıklanması ise tek paysahibinin ticari kamuya tanıtılması işlevini görmektedir.[417]

Bu yükümlülüğün ihlali halinde doğacak zarardan bildirimde bulunmayan pay sahibi ve tescil ve ilanı yaptırmayan yönetim kurulu sorumlu tutulmuştur.[418] Tekinalp ve Aydoğan tarafından söz konusu sorumluluğun hukuki temelinin, söz konusu hükme aykırı davranış nedeniyle oluşan haksız fiil sorumluluğu (BK m. 49 vd.) olduğu belirtilmiştir.[419] Tekinalp ise daha sonraki eserinde söz konusu sorumluluğun kanuni bir koruma ve gözetme yükümlülüğünün yerine getirilmemesinden kaynaklandığını ve sözleşmesel nitelikte olduğunu belirtmiştir.[420] Bununla beraber bildirilmeme durumunun kendi başına ne şekilde bir zarar doğuracağının belli olmadığı ve TTK m. 553 hükmündeki yönetim kurulunun sorumluluğu karşısında, böyle bir düzenlemeye gerek olup olmadığının tartışılması gerektiği belirtilmiştir.[421] Benzer şekilde tescilin yapılmamasının başlı başına (per se) alacaklıları zarara uğratan bir olgu olmadığı belirtilerek, tescil olmaması halinde özel bir yaptırımın bulunmaması önerilmiştir.[422]

TTK hükümlerine göre tek kişilik anonim şirketlerin baştan itibaren kuruluşu, tescil ve ilana ilişkin yukarıda bahsi geçen özel düzenleme haricinde çok ortaklı anonim şirketlerin kuruluşu ile aynıdır.[423] Buna göre TTK m. 335'e göre, tek kurucunun, sermayeyi nakit veya ayın olarak taahhüt ettiği, imzasının noterce onaylandığı veya ticaret sicili müdürü yahut yardımcısı huzurunda imzaladığı esas sözleşmede anonim

[417] Tekinalp, 2011, s. 93-94.,Tekinalp, 2007, s. 603.

[418]TTK m. 338/2.

[419] Tekinalp, 2007, s. 603, Aydoğan, 2012, s.176.

[420] Tekinalp, 2011, s. 94.,

[421] Gündoğdu, 2007, s. 240.

[422] Okutan Nilsson, 2001, s. 596.

[423] Tekinalp, 2011, s. 79.,Aydoğan, 2012, s.261.

şirket kurma iradesini açıklamasıyla beraber anonim şirket kurulacaktır.[424] Söz konusu madde değişmeden önce tek kurucu imzasını notere onaylatmaktaydı ancak Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile şirket kurulumundaki bürokrasiyi azaltmak amacıyla söz konusu onayın ticaret sicili müdürlüğünde yapılabilmesi kararlaştırılmıştır.[425] Şirket, TTK m. 354 gereğince kuruluşunu izleyen 30 gün içinde, şirketin merkezinin bulunduğu yer ticaret ticaret siciline tescil ve Türkiye Sicil Gazetesinde ilan olunur. TTK m. 355 gereğince anonim şirket tüzel kişiliğini tescil ile birlikte kazanacaktır.

Şirket sözleşmesinin imzalanması ile tescil edilmesi arasında geçen sürede ise TTK m. 335'in gerekçesine göre bir *ön şirket* mevcut olmaktadır.[426] Nitekim TTK m. 335'te noterde onaylanan esas sözleşmede, şirket kurma iradesinin açıklanması ile şirketin kurulacağı belirtilmiş ancak TTK m.355 ile tüzel kişiliğin oluşması tescil anına hasredilerek, şirketin kuruluşu ile tüzel kişilik kazanması hususları birbirinden ayrılmıştır.[427] Komisyon Başkanı tarafından gerekçe olarak, anasözleşme hükümlerinin tescilden önce de uygulanmasını sağlamak amacıyla ön şirket sisteminin benimsendiğinin açıklandığı belirtilmiş, ancak söz konusu durumun uygulamada rastlanma olasılığının çok düşük olduğu belirtilerek, teorik olarak uygulanacak olsa bile bu hususun taraflar arasında kararlaştırılarak, adi ortaklık sözleşmesi hükümleri gibi uygulanabileceği belirtilmiştir.[428] Buna göre arada geçen bu süre zarfında, Alman hukuku örnek alınarak, şirket tüzel kişiliğinin ön şekli olan ön şirketin söz konusu

[424] Tek kişilik anonim şirkette esas sözleşmenin yerini, esas taahhütnamenin alacağı belirtilmiştir. Tekinalp, 2011, s. 82-83.

[425] RG 15.02.2018/7099

[426] Tekinalp, 2011, s. 80., TTK Gerekçe m. 335.

[427] Aydoğan, 2012, s.248.

[428] Mehmet Bahtiyar, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Dili İle Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **Makaleler II**, Beta, İstanbul, 2008, s. 197.

olacağı düzenlenmiştir.[429] Ön şirketin, Alman hukukundaki hâkim görüşe göre, kurulacak olan şirketle ayniyetlik arz eden, tüzel kişiliği bulunmayan, amacı sadece tüzel kişiliğin kazanılması olan, el birliği mülkiyeti yapısına sahip ve tescil edilerek kurulacak olan şirketin hukukuna tabi bir organizasyon olduğu belirtilmiştir.[430]

Doktrinde oldukça eleştirilen ön şirket TTK m. 335'in gerekçesine göre bir adî şirket ve dernek olmayıp; bir elbirliği mülkiyeti (şirketi) oluşturur.[431] Yeni kanuna dek ön şirketin adi şirket olarak sayıldığı, buna mukabil gerekçede, kurumun adi şirket değil elbirliği mülkiyeti olarak belirtildiği, ancak adi şirketteki mülkiyet ilişkisinin de elbirliği mülkiyeti (BK. 638/1, MK. 701 vd.) olduğuna göre, değişikliğin gerekçesinin izaha muhtaç olduğu belirtilmiştir.[432] Aydoğan ve Pulaşlı'ya göre ise el birliği mülkiyeti birden fazla kişinin varlığını gerektirdiğinden ve tek kişilik şirkette bir kişi birliği olmadığından ön şirket de bulunmamaktadır.[433] Bahtiyar tarafından da, Alman hukukunda bir anonim şirketin kuruluşu ile tüzel kişilik kazanması arasında geçen sürenin uzun olduğu ve bu nedenle söz konusu kurumun bu boşluğu doldurmak amacıyla kabul edildiği, Türk hukukunda ise kuruluş ile tüzel kişilik kazanma arasında geçen sürenin bir kaç günü bulmaması nedeniyle böyle bir düzenlemeye gerek olmadığı ifade edilmiştir.[434] Moroğlu da söz konusu düzenlemeyi eleştirerek, ön şirketin BK m 620'de düzenlenen "Bir ortaklık, kanunla düzenlenmiş ortaklıkların ayırt edici niteliklerini taşımıyorsa, bu bölüm hükümlerine tabi adi ortaklık sayılır." hükmüne aykırı olduğunu belirtmiştir.[435] Tekinalp ise önceki eserinde Alman öğretisinde hâkim olan görüşe göre ön ortaklığın anonim ortaklığa denk düşen, kuruculardan soyutlanmış,

[429] Moroğlu, 2007, s. 126.

[430] Pulaşlı, 2015, s. 495.

[431] TTK Gerekçe m. 335.

[432] Bahtiyar 2014, s. 127.

[433] Aydoğan, 2012, s.257., Pulaşlı 2011, s. 15.

[434] Bahtiyar 2014, s. 127.

[435] Moroğlu, 2007, s. 126.

kendi hak ve borçları olan kendine özgü bir kişi birliği olduğunu belirttikten sonra, maddenin gerekçesine rağmen BK m. 620'yi atıf göstererek, ön şirketin bir adi şirket olduğunu belirtmiştir.[436] Sonraki eserinde ise Tekinalp tarafından ön ortaklık, kurulmakta olan ortaklık ve paysahipleri arası ilişkiler bakımından büyük oranda örtüşen ve bu sebeple esas sözleşme ve anonim şirket hükümlerinin uygulandığı, tescil ile anonim ortaklık haline gelen ortaklık olarak tanımlanmış ve bu ortaklığa adi şirket hükümlerinin bir adi şirket hükmünün anonim şirkete ugulandığı ölçüde uygulanacağı belirtilmiştir.[437] Bu çerçevede, tek kişilik anonim şirkette de ön ortaklık bulunmakta ve ön ortaklığa esas sözleşme hükümleriyle TTK'nın anonim ortaklığa ilişkin hükümleri uygulanacaktır.[438] Bu çerçevede, ön ortaklığın anonim ortaklık kurulana kadar ortaklar arası ilişkileri düzenlediği, anonim ortaklık herhangi bir nedenle kurulamaz ise de bu duruma hiç uymayan sebepsiz zenginleşme hükümleri yerine bir ortaklığın tasfiyesi hükümlerinin uygulanacağı belirtilerek ön ortaklık sistemine geçilmesinin yerinde olduğu belirtilmiştir.[439] TTK m. 335'in gerekçesine göre ise Türk hukukunda ön anonim şirketin niteliği ile hukukî durumu, öğretide ve mahkeme kararlarında açıklığa kavuşacaktır.[440]

TTK m. 335'in gerekçesine göre tek kişi anonim şirketinde ön şirket tek kurucunun özel malvarlığı niteliğini taşımaktadır.[441] Aydoğan, özel malvarlığından, vakıf gibi kişisel malvarlığından ayrı özel bir statüye sahip bir malvarlığı anlaşılması gerektiğini ancak özel bir malvarlığının kabulü halinde bağımsız bir yetki sahibinin (idareci veya yedd-i emin) de bulunması gerektiğini, ancak bu durumda mevcut

[436] Tekinalp, 2011, s. 87.

[437] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 314-315.

[438] ibid. s. 316.

[439] ibid. s. 314.

[440] TTK Gerekçe m. 335.

[441] TTK Gerekçe m. 335.

olmadığını, TTK m. 345/2'de düzenlenen, şirketin kurulamaması halinde bankaya yatırılan paranın sahibine iade edilmesi gerektiği hükmü karşısında da özel bir malvarlığı olmadığının, aksine tek ortağın ifa edilecek sermaye payının sahibi olduğunun kabulünün gerektiğini ve bu nedenle de tek ortağın henüz getirdiği veya getirmeyi planladığı sermaye ile şahsi malvarlığı arasında bir ayrım bulunmadığından, tek kurucunun şahsi alacaklılarının bu değerlere başvurabileceğini ifade etmiştir.[442]

TTK m. 335'in gerekçesine göre ön şirketin ortakları (kurucular) tacir sıfatını taşımazlar ve şirketin tescili ile ön şirket tasfiyesiz sona erer.[443] TTK m. 355/2'ye göre tescilden önce işlem yapanlar ve taahhütlere girişenler ise bu işlem ve taahhütlerden şahsen ve müteselsilen sorumludurlar.[444] Ancak, işlem ve taahhütlerin ileride kurulacak şirket adına yapıldığı açıkça bildirilmiş ve şirketin ticaret siciline tescilinden sonra üç aylık süre içinde bu taahhütler şirket tarafından kabul olunmuşsa, yalnız şirket sorumlu olur.[445] Bununla beraber, söz konusu maddede geçen "şirket adına" ibaresinin yerinde olmadığı ve ifadenin "şirket hesabına" olması gerektiği belirtilmiştir.[446] Tek kişilik anonim şirkette masrafların şirketçe kabul edilmeme ihtimali de mantıken bulunmamaktadır, ancak yine de şirket bir nedenle de olsa kurulamazsa tek ortak masraflardan sorumlu olacaktır.[447] TTK ile ön şirketin kabul edilmiş olmasına rağmen, şirket adına ve hesabına yapılan işlemlerle ilgili şahsi ve müteselsil sorumluluğun bulunması ve bu çerçevede ön şirketin ehliyet ve sorumluluğuyla ilgili bir düzenlemenin yapılmamış olması da eleştirilmiş ve Alman hukukunda, ön şirketin edindiği hakların ve

[442] Aydoğan, 2012, s.257.

[443] TTK Gerekçe m. 335.

[444] TTK m. 335/2.

[445] TTK m. 335/2.

[446] Bahtiyar, 2014 s. 133.

[447] Aydoğan, 2012, s.258.

borçların, asıl ortaklık kurulunca kendiliğinden asıl ortaklığa geçmesine olanak tanındığı belirtilmiştir.[448]

2.1.2. Genel Kurul

TTK m. 408/3'e göre tek pay sahipli anonim şirketlerde pay sahibi, genel kurulun tüm yetkilerine sahiptir ve tek pay sahibinin genel kurul sıfatıyla alacağı kararların geçerlilik kazanabilmesi için bu kararların yazılı olmasıgerekir.[449] Görüldüğü üzere mevcut TTK hükmü ile tek ortağın şirket genel kurulunun yetkilerini kullanacağını ve ortağın aldığı kararların tutanağa geçirilmesi veya yazılı olması gerektiğini belirten 12. Direktif'in 4. maddesi ile bire bir nitelikte bir düzenleme yapılmıştır.[450] Bununla beraber,12. Direktif'te bu şarta aykırı davranmanın sonuçları düzenlenmediğinden ve uygulama üye devlet hukuklarına bırakıldığından, TTK ile yazılılık şartına aykırı davranmanın yaptırımı geçersizlik olarak belirlenmiştir.[451]

Durum böyle olmakla birlikte, TTK'nın "Tutanak" başlıklı 422. maddesi göz önüne alındığında tek pay sahipli anonim şirketlerin genel kurul kararlarının ayrıca yazılı olarak düzenlenmesinin gerekliliği ve yerindeliği eleştirilmiştir.[452] Zira söz konusu maddeye göre tutanak, pay sahiplerini veya temsilcilerini, bunların sahip oldukları payları, gruplarını, sayılarını, itibarî değerlerini, genel kurulda sorulan soruları, verilen cevapları, alınan kararları ve her karar için kullanılan olumlu ve olumsuz oyların sayılarını içerir.[453] Söz konusu maddeye göre tutanak, toplantı başkanlığı ve Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanacaktır. Bununla beraber Anonim

[448] Bahtiyar, 2014 s. 127.

[449] TTK m. 408.

[450] Çelik, 2007, s. 207.

[451] TTK m. 408/3

[452] Gündoğdu, 2007, s. 244.,Aydoğan, 2012, s.257.

[453] TTK m. 422/1.

Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik[454] m. 14/2 ve 43 gereğince tek pay sahipli şirketlerde tutanak yazmanı ve oy toplama memuru seçilmesi zorunlu olmadığı gibi tek pay sahibi, toplantı başkanlığı için öngörülen tüm görevleri tek başına yerine getirebilir.[455] Tek kişilik anonim şirketlerde Bakanlık temsilcisinin bulunması durumu da, bir tek kişilik şirketin bahsi geçen Yönetmeliğin 32. maddesine girmesi halinde zorunludur.[456] TTK m. 422'ye göre yönetim kurulu, tutanağın noterce onaylanmış bir suretini derhâl ticaret sicili müdürlüğüne vermek ve bu tutanakta yer alan tescil ve ilana tabi hususları tescil ve ilan ettirmekle yükümlüdür.[457] Bu anlamda TTK m. 422/2'nin tek paysahipli anonim şirketlerde de uygulanacak olmasının aleniyeti sağlayacağı belirtilmiştir.[458]

---

[454]RG.28.11.2012, 28481.

[455]Mustafa Yavuz, Tek Kişilik Anonim Şirketlerde Genel Kurul, **Mali Çözüm Dergisi**, Ocak-Şubat 2014, s. 155.

[456]TTK m. 407/3'e göre bütün anonim şirketlerde değil, 333'üncü madde gereğince belirlenen şirketlerin genel kurul toplantılarında Gümrük ve Ticaret Bakanlığının temsilcisi yer alır. Bunlar dışında kalan şirketler bakımından ise hangi durumlarda temsilcinin bulunacağına ilişkin usul ve esaslar, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir. Buna göre Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik m. 32'ye göre "(1) Aşağıda sayılan genel kurul toplantılarında ve bunların ertelenmesi halinde yapılacak ikinci toplantılarda Bakanlık temsilcisinin bulunması zorunludur a) Kuruluş ve esas sözleşme değişikliği işlemleri Bakanlık iznine tabi olan şirketlerin bütün genel kurul toplantılarında, diğer şirketlerde ise gündeminde, sermayenin arttırılması veya azaltılması, kayıtlı sermaye sistemine geçilmesi ve kayıtlı sermaye sisteminden çıkılması, kayıtlı sermaye tavanının arttırılması veya faaliyet konusunun değiştirilmesine ilişkin esas sözleşme değişikliği ile birleşme, bölünme veya tür değişikliği konuları bulunan genel kurul toplantılarında. b) Genel kurula elektronik ortamda katılım sistemini uygulayan şirketlerin genel kurul toplantılarında.c) Yurt dışında yapılacak bütün genel kurul toplantılarında.ç) Yurt dışında yapılacak imtiyazlı pay sahipleri özel kurul toplantılarında." Bakanlık temsilcsinin bulunması zorunldudur. Bu anlamda tek kişilik anonim şirket, bu kapsama girdiği takdirde temsilci bulundurmak zorundadır. ibid, s. 153-154.

[457] TTK m. 422/2.

[458] Mehmet Bahtiyar, Esra Hamamcıoğlu, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirket Genel Kurulunun Fiziken Yapılması, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VIII, S. 2 (2011) - C. IX, S. 1 (2012), s. 341.

Görüldüğü üzere genel kurul kararlarının tutanağa bağlanarak tescil ve ilan edildiği bir sistemde, tek pay sahipli anonim şirketler için ayrıca yazılı olarak karar alınması zorunluluğunun getirilmesi gerekli olmamakla birlikte, buradaki yazılılık şartının tutanağı işaret ettiği söylenebilir. Nitekim Tekinalp tarafından tek paysahibinin, "422. maddedeki tutanağa bağlı olarak yazılı karar alması gerektiği" belirtilmiştir.[459] Moroğlu ise yazılı şekli tutanak haricinde tutarak genel kurul kararlarının sadece yazılı şekilde alınarak geçerlik kazanabilmesini ve geçerliliğinin belli bir aleniyet koşuluna bağlanmamasını eleştirerek, tek paysahibinin istediği an, istediği yönde, istediği tarihle arka arkaya kararlar alabileceği ve dolayısıyla kararların, ayrıca ticaret siciline tescil ve ilanı gibi unsurlarla aleniyet unsuru kazanmadığı sürece manipülasyonlara açık olacağını ve kararların geçersizliğinin dava edilmesinde sorunlar yaşanacağını belirtmiştir.[460] Aydoğan tarafından ise tüm genel kurul kararlarının yazılı ve imzalı olmasını gerekli kılan bir sistemde, tek kişilik şirketlere ilişkin ayrıca bir düzen öngörülmesine gerek olmadığı ve eğer tek kişilik anonim şirketler için ayrıca bir şekil şartı getirilmek istenseydi bunun TTK m. 422 ile yapılacağı belirtilmiştir.[461]

Tek kişilik şirketler açısından genel kurul toplantılarının da incelenmesi isabetli olacaktır, zira tek pay sahibi, genel kurulu tek başına meydana getiriyor olmasına ve genel kurulun tüm yetkilerine sahip olmasına rağmen, bu yetkilerini toplanarak karara bağlar.[462] Tek kişilik anonim şirketler, genel kurulun yetkileri, toplanma, toplantıya katılma, hazır bulunanlar cetveli ve karar alma gibi hususlarda, çok pay sahipli anonim

[459] Tekinalp, 2011, s. 163.

[460] Moroğlu, 2007, s. 128 ve 197.

[461] Aydoğan, 2012, s. 191. Aynı şekilde Okutan Nilsson da tek kişilik anonim şirketin kabul edilmesi halinde, tek paysahibinin genel kurul yetkisine sahip olacağının düzenlenmesinin yeterli olacağını ve genel kurul kararları zaten yazılı olarak alındığı için ayrıca bir yazılılık şartının getirilmesine gerek olmadığını belirtmiştir. Okutan Nilsson, 2000, s. 600.

[462] Tekinalp, 2011, s. 163.

şirket ile aynı hükümlere tabidir.[463] Bu anlamda tek kişilik anonim şirketlerde de olağan[464]veya olağanüstü[465] gerçekleştirilecek genel kurul toplantıları çağrılı ya da çağrısız şekilde toplanabilir.[466]

Kural olarak tek kişilik anonim şirketlerde genel kurulun çağrılı yapılmasına gerek bulunmamaktadır.[467] Nitekim çağrısız genel kurulu düzenleyen TTK m. 416'ya göre bütün payların sahipleri veya temsilcileri, aralarından biri itirazda bulunmadığı takdirde, çağrıya ilişkin usule uyulmaksızın, genel kurul olarak toplanabilir ve toplantı nisabı varolduğu sürece karar alabilirler.[468] Bu anlamda tüm payların bir kişide toplandığı tek kişilik anonim şirkette çağrı merasimine uymaksızın her zaman genel kurulun toplanması mümkündür.[469] Bununla birlikte tek pay sahibi, payları üzerinde üçüncü kişiler lehine intifa hakkı kurmuşsa TTK m. 432/2 gereğince[470], hamiline yazılı pay senetlerini ise üçüncü kişilere rehin ederek rehin sözleşmesiyle oy hakkı tanımışsa

[463] Aydoğan, 2012, s. 269.

[464] TTK m. 409/1'e göre, olağan toplantı, her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılır. Yapılmaması veya geciktirilmesi m. 553 vd. uyarınca sorumluluğa yol açabilir. Bahtiyar, 2014, s. 148.

[465] TTK m. 409/2'ye göre, gerektiği takdirde genel kurul olağanüstü toplantıya çağrılır. Bu tür toplantılar ihtiyaca göre bazen yılda bir kez yapılabilir veya yıllarca hiç yapılmayabilir. Bahtiyar, 2014, s. 148.

[466] TTK m. 425 gereğince, genel kurula aslen katılma zorunlu değildir, bu anlamda tek kişilik şirkette de paysahibi kendisini temsil etmesi için birini yetkilendirebilir ve temsil edilen payların bir kısmı toplantıda temsil edilmeyebilir. Tekinalp, 2011, s. 163-164., Pulaşlı ise tek kişilik anonim şirkette, çağrısız genel kurulda olduğu tüm payların temsil edilmesi gerektiği ve payların bir kısmıyla genel kurul yapılmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Pulaşlı, 2012, s. 460. Aydoğan da tek kişilik anonim şirkette, paysahibinin paylarının bir kısmıyla genel kurul toplantısına katılmasının anlamlı olmadığını belirtmiştir. Aydoğan, 2012, s.275.

[467]Pulaşlı, 2011, s. 18.

[468] TTK, m. 416, Bahtiyar, 2014, s. 156.

[469] Bahtiyar, Hamamcıoğlu, 2012, s. 354., Yavuz, 2014, s. 152., Gündoğdu, 2007, s. 243.

[470] TTK m. 427/2:"Bir payın üzerinde intifa hakkı bulunması hâlinde, aksi kararlaştırılmamışsa, oy hakkı, intifa hakkı sahibi tarafından kullanılır. Ancak, intifa hakkı sahibi, pay sahibinin menfaatlerini hakkaniyete uygun bir şekilde göz önünde tutarak hareket etmemiş olması dolayısıyla pay sahibine karşı sorumludur."

TTK m. 427/2[471] gereğince, oy hakkı bu üçüncü kişilere ait olacağından, bu kişilerin de çağrı usulüne uyularak genel kurul toplantısına davet edilmesi gerekecektir.[472] Nitekim bu durumda temsilci vasıtasıyla değil, asaleten oy kullanılması söz konusu olmaktadır.[473]

Genel kurulun çağrılı yapılması gereken hallerde, TTK m. 414'e göre genel kurul toplantıya, esas sözleşmede gösterilen şekilde, şirketin internet sitesinde ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanan ilanla çağrılır.[474] Bu çağrı, ilan ve toplantı günleri hariç olmak üzere, toplantı tarihinden en az iki hafta önce yapılır.[475] Çağrıya yetkili ve görevli organları düzenleyen TTK m. 410/1'e göre genel kurul, yönetim kurulu tarafından toplantıya çağrılır.[476]

Aynı şekilde m. 410/2'ye göre yönetim kurulunun, devamlı olarak toplanamaması, toplantı nisabının oluşmasına imkân bulunmaması veya mevcut olmaması durumlarında, mahkemenin izniyle, tek bir pay sahibi genel kurulu toplantıya çağırabilir.[477] Tek pay sahibinin yönetim kurulunu oluşturduğu durumlarda söz konusu hükmün bir uygulama alanı bulunmamakla birlikte, yönetim kurulunun tek pay sahibinden oluşmadığı ve herhangi bir nedenle yönetim kurulunun toplanamadığı

[471] TTK m. 427/2: "Hamiline yazılı pay senedini, rehin, hapis hakkı, saklama sözleşmesi veya kullanım ödüncü sözleşmesi ve benzeri sözleşmeler sebebiyle elde bulunduran kimse, pay sahipliği haklarını, ancak pay sahibi tarafından özel bir yazılı belge ile yetkilendirilmişse kullanabilir."

[472] Tekinalp, 2011, s. 169., Bahtiyar, Hamamcıoğlu, 2012, s. 354., Aydoğan, 2012, s.271.

[473] Hasan Pulaşlı, Anonim Şirketler Genel Kurullarında Oy Hakkının Kullanılması, **Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan**, Ankara, 2006, s. 787 dn. 3.

[474] Bahtiyar, 2014, s. 155.

[475] TTK m. 414.

[476] TTK, m. 410/1, Bahtiyar, 2014, s. 152.

[477] TTK, m. 410/2, Bahtiyar, 2014, s. 152.

durumlarda tek pay sahibi mahkeme aracılığıyla genel kurulu toplantıya çağırabilecektir.[478]

Bununla beraber TTK m. 411. ile sermayenin en az onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahiplerinin, yönetim kurulundan, yazılı olarak gerektirici sebepleri ve gündemi belirterek, genel kurulu toplantıya çağırmasını veya genel kurul zaten toplanacak ise, karara bağlanmasını istedikleri konuları gündeme koymasını isteyebilecekleri düzenlenmiştir.[479] Tek kişilik anonim şirkette azınlık kavramı mevcut olmadığından bu ve diğer azınlık hakları da kendisine uygulama alanı bulamayacaktır.[480] Nitekim bu türün tercih edilmesinin sebeplerinden biri de şirket içi ihtilaflardan kaçınmaktır. Bununla beraber, bu durumun istisnasının söz konusu olabileceği belirtilmiştir. Buna göre paysahibi, bazı payları üzerinde üçüncü kişi lehine intifa hakkı tanıdığında, intifa hakkı sahibi azınlık haklarını kullanabilir ve en azından bu ihtimalde azınlık hakları tek kişilik anonim şirkette söz konusu olabilir.[481]

İster olağan veya olağanüstü isterse çağrılı veya çağrısız yapılsın, genel kurul kendisini toplantıya çağıranlarca belirlenen gündem bağlamında toplanır ve toplantıya TTK m. 413/2 gereğince gündeme bağlılık ilkesi hâkimdir.[482] TTK m. 409, olağan

---

[478] Hükmün gerekçesine dair Adalet Komisyonu Raporunda, bu hükmün, özellikle gruplar arası uyuşmazlık ve çekişme dolayısıyla toplantı nisabının gerçekleşememesi, toptan istifa veyahut kaza gibi nedenlerle yönetim kurulunun mevcut olmaması halleri gibi birçok varsayımda TTK m. 530 anlamında organ yokluğuna engel olabileceği ve bu durumlarda kilitlenmeye giren şirketin çıkar yol bulabilmesi için genel kurulun toplanmasının sağlanmasının gerektiği belirtilmiştir. Kötüye kullanmalara engel olmak amacıyla çağrı mahkeme kararıyla yapılmaktadır ve işin niteliği kararın kesin olmasını gerektirmektedir. Kararın dosya üzerinden mi duruşmalı olarak mı verilmesi gerektiği ise somut olayın özelliklerine göre mahkenenin takdirine bırakılmıştır. Bahtiyar, Hamamcıoğlu, 2012, s. 350, dn. 59.

[479] TTK, m. 411, Bahtiyar, 2014, s. 153.

[480] Yavuz, 2014, s. 153., Gündoğdu, 2007, s. 243.

[481] Aydoğan, 2012, s.273 ve dn. 805'te anılan yazarlar.

[482] Seniha Dal, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Anonim Şirket Genel Kuruluna Özgü Düzenlemeleri, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VIII S. 2 (2011), C. IX, S. 1 (2012), s. 668., Tekinalp, 2011, s. 171.

genel kurul toplantısında görüşülecek gündemin asgari içeriğini belirlemiştir. Olağanüstü toplantıların gündemi ise kanunda gösterilmemiştir, bu anlamda toplantıya duyulan ihtiyaç gündemi de belirler.[483] Bununla beraber TTK m. 416/2'e göre çağrısız toplanan genel kurulda gündeme oybirliğiyle madde eklenebilir ve bunun aksine bir sözleşme hükmü de geçersizdir.[484] Tek kişilik anonim şirketlerde genellikle çağrı merasimine uymaksızın her zaman genel kurulun toplanması mümkün olduğundan, bu tür toplantılarda istenilen her konunun gündeme alınarak karara bağlanabileceği de söylenebilir.[485]

Tek kişilik anonim şirkette tüm paylar tek pay sahibine ait olduğundan, anonim şirketlerde toplantı ve karar nisabını düzenleyen TTK m. 418 ile esas sözleşme değişikliklerinde toplantı ve karar nisaplarını düzenleyen TTK m. 421 uygulama alanı bulamayacaktır.[486] Ancak yukarıda açıklandığı üzere rehin veya intifa hakkıyla kendisine oy hakkı tanınan kişilerin varlığı halinde bu nisaplara uyulması gerekecektir.[487]

TTK m. 436. oydan yoksunluğu düzenlemektedir. TTK m. 436/1'e göre pay sahibi kendisi, eşi, alt ve üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hâkimiyetleri altındaki sermaye şirketleri ile şirket arasındaki kişisel nitelikte bir işe veya işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin olan müzakerelerde oy kullanamaz. TTK m. 436/2 göz önüne alındığında ise tek pay sahibinin yönetim kurulu üyesi olduğu tek kişilik anonim şirketlerde ibra kararı

[483] Bahtiyar, Hamamcıoğlu, 2012, s. 342.

[484] TTK m. 340'ta geçen "Esas sözleşme, bu Kanunun anonim şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak Kanunda buna açıkça izin verilmişse sapabilir." hükmü nedeniyle düzenlemedeki ikinci kısmın gereksiz olduğu söylenmiştir. Bahtiyar, 2014, s. 156.

[485] Aydoğan, 2012, s.272.

[486] Yavuz, 2014., s. 156.

[487] Tekinalp, 2007, s. 606.,Aydoğan, 2012, s.274.

alınamayacağı sonucuna varılabilir.[488] Nitekim söz konusu maddeye göre yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz.[489] Bu anlamda tek pay sahibi oydan yoksun olacağından ibra kararı alınamayacaktır.[490] Bu çerçevede, TTK m. 424'te, bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin ibrası sonucunu doğuracağı belirtilmesine rağmen, tek kişilik anonim şirketlerde bilançonun onaylanmasının ibra sonucu doğurmayacağı belirtilmiştir.[491] Bununla beraber söz konusu oydan yoksunluk nedeniyle ibra kararı alınamamasının yönetim kurulunun ibra edilmediği anlamına gelmemesi gerektiği belirtilmiştir.[492]

Bununla beraber bu durumda ibra kararının alınmasında pratik bir fayda da bulunmadığı, zira alınan ibra kararının TTK m. 558/2 gereğince sadece şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin sorumluluk davası açmasına engel olduğu ve yönetici tek paysahibi istemediği zaman sorumluluk davasının zaten açılamayacağı belirtilmiştir.[493] Buna ek olarak, ibra kararının alınması, TTK m. 553 gereğince alacaklıların sorumluluk davası açma hakkını etkilememektedir.[494] Bununla beraber alacaklıların dava açma hakkı TTK m. 556/1 gereğince şirketin iflası şartına hasredilmiştir.[495] Pay sahibi ile yönetim kurulu üyesinin ayrı kimselerden olması halinde ise tek üye için ibra kararı alınabilecektir.[496]

---

[488] Aydoğan, 2012, s.278., Tekinalp, 2007, s. 606., Yavuz, 2014, s. 154.

[489] TTK m. 436/2.

[490] Aydoğan, 2012, s.278.

[491] Aydoğan, 2012, s.277, Aksi yönde bkz.:Yavuz, 2014, s. 156.

[492] Tekinalp, 2011, s. 164., Pulaşlı, 2011, s. 20., Pulaşlı, 2015, s. 758.

[493] Aydoğan, 2012, s. 274.

[494] Pulaşlı, 2012, s. 461.

[495] Aydoğan, 2012, s.279 dn. 820.,Tekinalp, 2011, s. 292.

[496] Necla Akdağ Güney, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu**, 2016, s. 439.

Genel kurul kararlarına karşı iptal ve butlanın tespiti davaları, tek pay sahipli anonim şirketlerde de çok pay sahipli anonim şirketlerde olduğu kadar önem arz etmektedir.[497] Nitekim tek kişilik anonim şirketlerde TTK m. 446/1 gereğince yönetim kurulu ve kararların yerine getirilmesi kişisel sorumluluğuna yol açacak yönetim kurulu üyeleri genel kurul kararlarına karşı iptal davası açabilirler.[498] Tek ortağın aynı zamanda tek yönetici olduğu durumlarda kişinin kendi aldığı kararın iptalini istemesi pek olası olmadığından hükmün pratik bir önemi bulunmamaktadır.[499] Bununla beraber yönetim kurulunun profesyonel üçüncü kişilerden oluştuğu durumlarda söz konusu hükmün uygulanma olasılığı daha fazladır.[500] Bu anlamda TTK m. 360/1 ile kurumsal yönetim ilkeleri gözetilerek kabul edilen ve yönetim kurulunda bir denge işlevi gören bağımsız yönetim kurulu üyeleri, ilgili sektörde ve şirketin yönetiminde risk analizi yapabilen, şirket yönetimi ve paysahipleriyle menfaat ilişkisi olmayan profesyonel kişilerden oluştuğundan iptal davası açmaları daha olasıdır.[501] Nitekim tek paysahibinin şirkette hâkim konumda bulunması halinde farklı kişiden oluşan ve bu anlamda profesyonel olmayan yönetim kurulunun iptal davası açmasının düşük bir ihtimal olduğu belirtilmiştir.[502] Tüm bunlara ek olarak, her ne kadar TTK m. 445'te dava açabilecek kişilerden sayılmasa da, oy hakkının kullanılmasında karar yetersayılarında olduğu gibi, intifa hakkı sahiplerinin de iptal davası açma imkânının bulunduğu belirtilmiştir.[503]

Aynı şekilde batıl olan genel kurul kararlarının sayıldığı TTK m. 447'de de anonim şirketin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı

---

[497] Tekinalp, 2011, s. 226.

[498] Aydoğan, 2012, s. 282. Paysahibinin dava açması olası değildir.

[499] Gündoğdu, 2007, s. 245.,Aydoğan, 2012, s. 281.

[500] Tekinalp, 2011, s. 227.

[501] Didem Göç Gürbüz, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu, **Legal Hukuk Dergisi**, C. 10, S. 110, 2012, s. 58.

[502] Gündoğdu, 2007, s. 245.

[503] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 540, Aydoğan, 2012, s. 281.

olan genel kurul kararlarının batıl olacağı hükme bağlandığından, korunmaya değer bir menfaati olan tüm ilgililer, söz konusu özelliği taşıyan genel kurul kararının butlanının tespiti davasını açabileceklerdir.[504] Bu anlamda ilgililer kavramına, butlanın tespitinde menfaati bulunan paysahibi, alacaklılar, yönetim kurulu üyeleri ile pay üzerinde rehin ve intifa hakkı sahipleri girmektedir.[505] Maddenin lafzında yer alan "özellikle" ifadesinden ve madde gerekçesinden sayılan butlan hallerinin örnek teşkil edici nitelikte olduğu belirtilmiştir.[506] Buna ek olarak genel hüküm olan BK m. 26 ve 27 çerçevesinde yasanın emredici hükümlerine, kamu düzenine, ahlaka ve kişilik haklarına aykırı olan ya da konusu imkânsız olan kararlar da batıldır.[507]

Maddede belirtilen anonim şirketin temel yapısına aykırı kararlar; her bir payın bir pay sahipliği konumu oluşturması, ortakların sınırlı ve sadece şirkete karşı sorumluluğu, bağımsız denetime bağlı olma, organlar arası işlevler ayrılığı ve organların devredilemez yetkileri bulunması ile yönetimin hesap verebilirliği gibi ilkelere aykırı olan kararlardır.[508] Sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan genel kurul kararları ise örneğin; itibari değersiz veya asgari itibari değerin altında pay oluşturulmasına (TTK m. 476), şirketin kendi paylarını izin verilen ölçü dışında edinmesine (TTK m. 379 vd.), finansal tabloların ve faaliyet raporlarının incelenmeden kaldırılmasına (TTK m. 437), pay sahiplerinin ve yöneticilerin şirkete borçlanabilmesine, karşılığı ödenmeksizin de hamiline senet çıkarılabilmesine (TTK m.

[504] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 530.,Aydoğan, 2012, s.281. Bu dava, herhangi bir zamanaşımı veya hak düşürücü süreye tabi olmadığı gibi, herkes tarafından ileri sürülebilir ve hâkim tarafından da resen dikkate alınır. Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku**, Karahan Kitabevi, Adana, 2007, s.262.

[505] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 540.

[506] Gizem Alper, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, **Tuğrul Arat'a Armağan**, Ankara, 2012, s. 76.

[507] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 528.

[508] Bahtiyar, 2014, s 185.

484/2), yedek akçelerin (TTK m. 519 vd.) çözülerek tamamen paysahiplerine dağıtılmasına ilişkin kararlardır.[509]

2.1.3. Yönetim Kurulu

TTK m. 359 ile yönetim kurulunun en az üç üyeden oluşacağına ilişkin hüküm terk edilerek bir üyeli yönetim kuruluna olanak tanınmıştır.[510] Bu durumda tek kişilik anonim şirketlerin yönetim kurulu bir veya birden fazla üyeli olabilecektir.[511] Tek paysahibinin, yönetim kurulu üyesi olmadığı durumlarda bağımsız denetimle birlikte, şirkette keskin güçler ayrılığı vardır.[512] Tek paysahibinin çok üyeli yönetim kurulunda bulunması halinde ise etkisi sınırlıdır ve bu halde şirket içindeki denge, diğer yönetim kurulu üyeleri ile bağımsız denetim tarafından sağlanmaya çalışılır.[513] Bu halde yönetim kurulu üyelerinin yukarıda açıklandığı üzere profesyonel olup olmamaları da önem arz etmektedir.[514] Tek paysahibinin, tek kişilik yönetim kurulunu oluşturması halinde ise malvarlıklarının karışması ihtimali fazla olduğundan denetçinin bu noktayı özellikle incelemesi lazım gelir.[515]

Tek üyeden oluşan kurul lafzi anlamda bir çelişki içermekle birlikte[516] gerekçede duruma amaçsal olarak yaklaşılmış ve tek kişi ile kurul ifadesinin çelişki yaratmayacağı

---

[509] Bahtiyar, 2014, s 185.

[510] ibid, s 197.

[511] Çelik, 2013, s. 301.

[512] ibid. s. 301.

[513] ibid. s. 302.

[514] Tekinalp, 2011, s. 227.

[515] Çelik, 2013, s. 303.

[516] Mehmet Bahtiyar, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Dili ile İlgili Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **TBB Dergisi**, Sayı 61, 2005, s. 57., Ömer Teoman, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Anonim Ortaklık Yönetim Kuruluna İlişkin Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **Batider**, C. XXVI, S. 3, 2010, s. 6., Moroğlu, 2007, s. 149.

belirtilmiştir.[517] TTK Gerekçe m. 359'a göre buradaki "kurul" kelimesi birden ziyade kişiden çok, "organ"a işaret etmektedir ve modern şirketler hukuku anlayışında kurulun birden çok kişi anlamı gün geçtikçe vurgusunu yitirmektedir. Bu anlamda tek üyeli yönetim kurulu birçok komite ve komisyonla birlikte çalışıp bir yönetim örgütü oluşturabilir.[518]

Yönetim kurulu üyelerini düzenleyen TTK m. 359'un gerekçesine göre tek üyeli kurula izin verilmesinin sebebi, bir taraftan, sistemde tek pay sahipli anonim şirkete yer verilerek birçok AB devletinin aynı kuralı uygulamakta olması dolayısıyla AB hukuku ile uyum sağlanması, diğer taraftan ise küçük anonim şirketler ile ana şirketlerde daha kolay yönetme yöntemlerinin uygulanmasına olanak tanınmasıdır.[519] Zira tek üyeli yönetim kurulu kolay ve hızlı karar alarak görüş ayrılıklarına yer vermez ve bu çerçevede pratik bir kolaylık sağlar.[520] Nitekim yabancı sermaye yatırımcısı da tek üyeli yönetim kurulunu tercih etmektedir.[521]

Benzer şekilde tek kişilik yönetim kurullarının küçük anonim şirketler ile grubu yöneten şirketlere uygun bir araç olduğu ve bu durumun tüzel kişilerin yönetim kurulu üyesi olabildiği mevcut sistemde önemli bir anlam kazandığı belirtilmiştir.[522] Nitekim TTK m. 359/2'ye göre tüzel kişiler de anonim şirketin yönetim kurulu üyesi olabileceklerdir. Bu anlamda tüzel kişi ile onun adına hareket edecek gerçek kişi arasındaki hukuki ilişki ve bu ilişkinin niteliği, şirketin değil, yönetim kurulu üyesi tüzel kişinin bir iç ilişki sorunudur.[523] Moroğlu ise, yönetimin yabancılaşmasının önlenmesi

[517] TTK Gerekçe m. 359.

[518] TTK Gerekçe m. 359.

[519] TTK Gerekçe m. 359.,Aydoğan, 2012, s. 282.

[520] Tekinalp, 2011, s. 117.

[521] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 440.

[522] Tekinalp, 2011, s. 114.

[523] İsmail Kırca, Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyeliği, **Batider**, C. XXVIII, S. 2, 2012, s. 54.

bakımından, şirket tarafından atanmayan tüzel kişi temsilcisinin tek üye olarak görev yapmasının engellenmesi gerektiğini belirtmiştir.[524] Esas sözleşmeye konulacak bir hükümle, yönetim kurulu üyelerinin sadece gerçek kişi olması veya sadece belirli bir hukuki tipte olması şartının getirilmesi demümkündür.[525] Tek üyeli yönetim kurulunun söz konusu olduğu durumlarda karar alma yetkisi ve şirketi dış ilişkide temsil yetkisi tek üye tarafından kullanılacaktır.[526]

TTK m. 359/2 ile tüzel kişinin yönetim kurulu üyeliğine seçildiği durumlarda, onunla birlikte kendisinin seçtiği bir gerçek kişinin de tescil ve ilan olacağı düzenlenmiştir. Böylece anonim şirketin tek pay sahibi konumundaki tüzel kişi de, şirketin yönetim kurulu üyeliğine seçilebilecek ancak kendisini bir gerçek kişi aracılığıyla temsil ettirecektir[527] TTK m. 359/2 hükmü sadece bir gerçek kişinin tescil ve ilanını emrettiğinden, yedek kişi ve birlikte temsil kaydıyla birden fazla kişi tayinine imkân vermemektedir.[528] Bu halde sadece tescil edilmiş olan kişi tüzel kişi adına toplantılara katılıp oy kullanabilir, zira bu şekilde tüzel kişinin her toplantıya farklı kişileri yollayarak kurulun çalışmasını ve istikrarını bozmasına engel olmak istenmiştir.[529]

TTK m. 395/1'e göre yönetim kurulu üyesi, genel kuruldan izin almadan, şirketle kendisi veya başkası adına herhangi bir işlem yapamaz; aksi hâlde, şirket yapılan işlemin batıl olduğunu ileri sürebilir ancak diğer taraf böyle bir iddiada bulunamaz.[530] Böylece yasa koyucu yönetim kurulu üyelerinin, mevki ve yetkilerini kötüye

[524] Moroğlu, 2007, s. 149.

[525] Kırca, 2011, s. 53.

[526] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 444.

[527] Aydoğan, 2012, s.265.

[528] Kırca, 2011, s. 54.

[529] Kırca, 2012, s. 53.,Bahtiyar, 2014, s. 216.

[530] TTK m. 395, Bahtiyar, 2014, s. 224.

kullanmalarını engelleyerek ortaklığın menfaatini korumuş olmaktadır.[531] Tek kişilik anonim şirkette ise genel kurul tek ortaktan oluştuğundan ve tek ortağın yönetim kurulu üyesi olduğu durumlarda mantıken işlemin batıl olduğunun ileri sürülmesi beklenmediğinden, hükmün pratik bir öneminin ve koruyucu etkisinin bulunmadığı söylenebilir.[532] Bununla beraber yönetim kurulu üyesinin şirketle işlem yapmasının tamamen yasaklanmadığı ancak genel kurul iznine bağlandığı, tek üyenin yönetim kurulu üyesi olduğu tek kişilik şirketlerde de bu iznin her zaman verilebileceği belirtilmiştir.[533] Bu iznin verilmesi halinde yönetim kurulu üyesi şirketin tek temsilcisi olduğundan temsilcinin kendisiyle işlem yapması söz konusu olmaktadır.[534] Borçlar kanunumuza göre temsilcinin kendisiyle sözleşme yapması veya temsilcinin iki tarafın temsilcisi olarak işlem yapması (çifte temsil) yasaklanmamıştır.[535] Bununla birlikte Yargıtaya göre çifte temsil ancak çifte temsil için temsilciye açık bir yetkinin verilmesi ve böyle bir işlemden dolayı temsil olunanın zarara uğraması ihtimalinin bulunmaması halinde geçerli olacak, aksi halde ise temsil olunanın işlem ile bağlı olmayacaktır.[536] Bu halde söz konusu işlem askıda hükümsüzlük müeyyidesine tabi olacağından, ancak temsil olunan tarafından onay verildiği takdirde baştan itibaren geçerli olacak, aksi halde askıdaki hükümsüzlük, kesin hükümsüzlüğe dönüşecektir.[537] Bu halde, tek paysahibinin yönetim kurulu üyesi olmadığı tek kişilik anonim şirketlerde, genel kurul yönetim kurulu üyesine şirketle işlem yapma iznini baştan vermeyebileceği gibi, izin

---

[531] Pulaşlı, 2007, s.321.

[532] Okutan Nilsson, 2001, s. 603., Gündoğdu, 2007, s. 246.

[533] Aydoğan, 2012, s.183.

[534] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 444.

[535] Bahadır Demir, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:6 Sayı:1 Yıl 2015 s. 264-265

[536] (19.HD. 1.2.2007; 6832/692)., Nihat Yavuz, Müvekkil Adına Veya Hesabına Bizzat Kendisi İle İşlem Yapabilmesi (Kendisiyle Sözleşme Yapması) Ve Sözleşmenin İki Tarafını Temsil Edebilmesi (Çifte Temsil) Sorunu, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,**C. XII, Y. 2008, Sa. 1-2, s. 1297

[537] Demir, 2015, s. 266.

vermesine rağmen çifte temsilin ortaklık zararına olduğunu öğrenmesi halinde işleme onay vermeyebilecektir. TTK m. 395/2 ise sermayenin korunması ilkesinin bir sonucu olarak yönetim kurulu üyesinin ve yakınlarının şirkete karşı borçlanması yasağını getirmekte ve aksi halde şirkete borçlanılan tutar için şirket alacaklılarının bu kişileri şirketin yükümlendirildiği tutarda şirket borçları için doğrudan takip edebileceğini düzenlemektedir.[538]

Rekabet yasağını düzenleyen TTK m. 396'da yönetim kurulu üyelerinden birinin, genel kurulun iznini almaksızın, şirketin işletme konusuna giren ticari iş türünden bir işlemi kendi veya başkası hesabına yapamayacağı gibi, aynı tür ticari işlerle uğraşan bir şirkete sorumluluğu sınırsız ortak sıfatıyla da giremeyeceği düzenlenmiştir.[539] Bununla birlikte tek ortağın yönetim kurulu üyesi olduğu tek ortaklı anonim şirketlerde genel kurul tek ortaktan oluştuğundan rekabet yasağının tek ortak için uygulanamayacağı söylenebilir.[540] Nitekim bu nedenden dolayı, tek kişilik şirkette, yönetim kurulu üyesinin rekabet yasağının mutlak olması gerektiği önerilmiştir.[541]

Bununla beraber tek ortağın yönetim kurulu olmadığı durumlarda, yönetim kurulu üyesinin genel kuruldan izin alamama ihtimali ortaya çıkmaktadır. NitekimTTK m. 396'nın devamında rekabet yasağına aykırı davranan yönetim kurulu üyelerinden şirketin tazminat isteme veya yapılan işlemi şirketadına yapılmış sayma ve üçüncü kişiler hesabına yapılan sözleşmelerden doğan menfaatlerin şirkete ait olduğunu dava etmekte serbest olduğu belirtilmiş ve bu haklardan birinin seçiminin aykırı harekette bulunan üyenin dışındaki üyelere ait olduğu belirtilmiştir.[542] Yönetim kurulunun tek

[538] Tekinalp, 2011, s. 114.

[539] TTK m. 396, Bahtiyar, 2014, s. 224.

[540] Gündoğdu, 2007, s. 246.

[541] Okutan Nilsson, 2001, s. 599.

[542] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 446.

üyeden oluştuğu durumlarda ise yasada boşluk olduğu belirtilmiştir.[543] Bu anlamda, böyle bir durumda konunun genel kurul gündemine getirilerek orada değerlendirilebileceği veya MK m. 426/3 çerçevesinde ortağın veya şirket alacaklılarının ilgili sıfatıyla mahkemeden kayyım atanmasını talep edebileceği belirtilmiştir.[544] TTK m. 396/4'e göre, anılan haklar her halde ihlal eyleminin vuku tarihinden itibaren 1 yıl, rekabet yasağını diğer üyelerin öğrenmesinden itibaren ise 3 ay içerisinde zamanaşımına uğrar. Bu halde tek üyeli yönetim kurulunda üç aylık sürenin, konu genel kurula götürülmüşse genel kurul toplantı tarihinden itibaren, şirkete temsil kayyımı atanmışsa ise bu tarihten itibaren başlayacağı belirtilmiştir.[545]

Anonim şirketlerde TTK m. 369/1 ile yönetim kurulu üyelerine özen ve bağlılık yükümlülüğünün yüklendiği ve bu anlamda tek kişilik anonim şirkette de yönetici tek paysahibinin görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetmek yükümlülüğü altında olduğu ifade edilmelidir.[546] Bu anlamda özen yükümlülüğü yönetim kurulu üyesinin görevini yaparken duruma uygun araştırma yapmasını, bağlılık yükümlülüğü ise şirketin menfaati doğrultusunda karar alınmasını gerektirir.[547] Tek kişilik anonim şirketlerde yönetim kurulu üyesinin şirketin menfaatini korurken özellikle şirket malvarlığının korunmasına özen göstermesi gerektiği ve saklı kalması şirketin menfaatine olan hususları açıklamaması gerektiği belirtilmiştir.[548] Bununla beraber tek paysahibinin

[543] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 445.

[544] ibid, s. 446.

[545] ibid, s. 446.

[546] Tekinalp, 2011, s. 157.

[547] Güney, 2016, s. 203.

[548] Pulaşlı, 2015, s. 1160.

şirketin sahibi olmasının, yönetim kurulu üyesi olan paysahibinin daha hafif veya daha ağır özen yükümlülüğüne tabi olmasını haklı göstermeyeceği belirtilmiştir.[549]

Anonim şirketlerde yönetim kurulu ve kurucuların sorumluluğu TTK m. 553/1 ile düzenlenmiştir. Nitekim TTK m. 553/1'e göre kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar.[550] Bu çerçevede tek kişilik anonim şirketlerde tek paysahibinin, yönetim kurulu üyesi olması halinde bu sıfatıyla veya kurucu sıfatıyla şirkete ve şirket alacaklılarına verdiği zararlardan sorumlu olması söz konusudur.[551] Bir gerçek veya tüzel kişinin menfaatlerini koruyan ve bu kişiden aldığı talimatlar doğrultusunda görevlerini yerine getiren inançlı yönetim kurulu üyeleri de bu anlamda sorumlu olacaklardır.[552] Bu anlamda şirket adına sorumluluk davası, ya bu göreve seçilecek yeni üye ya da MK m. 426/3 uyarında mahkemece atanacak temsil kayyımı tarafından açılacaktır.[553] Bununla beraber inançlı yönetim kurulu üyesinin tek paysahibinin talimatıyla hareket etmesi halinde anonim şirketin açtığı sorumluluk davasının düşmesi gerektiği zira burada "haksızlığa rıza gösteren haksızlıktan söz edemez" (volenti non fit iniuria) def'inin ileri sürülebileceği belirtilmiştir.[554]

Tek kişilik anonim şirkette başka paysahibi olmadığı için paysahiplerine karşı bir sorumluluk ise söz konusu olmayacaktır.[555] Bununla beraber alacaklıların dava açma

[549] Tekinalp, 2011, s. 159.

[550] TTK m. 553/1

[551] Aydoğan, 2012, s.240.

[552] Pulaşlı, 2015, s. 2039.

[553] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 447.

[554] Tekinalp, 2011, s. 256.

[555] Aydoğan, 2012, s.240.

hakkı TTK m. 556/1 gereğince şirketin iflası şartına hasredilmiştir.[556] Alacaklının alacağının bir zarar davasıyla korunmasına gerek olmadığı, TTK'ya hâkim olan düşünceye göre alacaklıların alacaklarının güvencesinin şirket varlığı olduğu belirtilmiş ve anonim şirket iflas etmemişken anonim şirket zararını talep hakkının, anonim şirket ve pay sahibine ait olduğu belirtilmiştir.[557] Bu halde TTK'ya göre şirketin borçlarını ödediği müddetçe alacaklıların zarara uğramadığını varsaydığı kabul edilebilir.[558] Yönetim kurulunun sorumluluk davalarında TTK m. 557 gereğince farklılaştırılmış teselsül uygulanacaktır. Bu çerçevede, tek kişilik yönetim kurulunda, zarar doğurucu eylemde yönetim kurulu üyesiyle birlikte örneğin genel müdürün veya muhasebecinin de katkısının bulunması halinde, bu kişiler de zarara katkıları oranında sorumlu olacaklardır.[559]

Zamanaşımını düzenleyen TTK m. 560'a göre dava hakkı yetkililerin sorumluyu ve zararı öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her halukarda zararı doğuran eylemin vukuundan itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Bu halde iki yıllık zamanaşımı süresi, alacaklıların dava açması halinde alacaklıların sorumluyu ve zararı öğrenmesinden itibaren, şirket adına sorumluluk davası açılması halinde ise yeni üyenin göreve başlayarak sorumluyu ve zararı öğrenmesinden itibaren ya da MK m. 426/3 uyarında mahkemece atanacak temsil kayyımının atama tarihinden itibaren başlar.[560]

Tek kişilik anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeliği çeşitli şekillerde sona erebilir. Buna göre yönetim kurulu üyesi esas sözleşmeyle atanmış olsa bile her zaman genel kurul kararıyla azil edilebilir, yönetim kurulu üyesi tek taraflı bozucu yenilik doğuran istifa hakkını kullanabilir veya TTK m. 363/2 ile TCK m. 53/1/d'de sayılan

[556] Aydoğan, 2012, s.279 dn. 820., Tekinalp, 2011, s. 292.

[557] Tekinalp, 2011, s. 292.

[558] Bahtiyar, 2014, s. 370.

[559] ibid., s. 447.

[560] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 448.

seçilme engellerinin gerçekleşmesi halinde yönetim kurulu üyeliği herhangi bir işleme gerek kalmadan kendiliğinden sona erebilir.[561] TTK 363/1'de yönetim kurulu üyeliğinin boşalması halinde yönetim kurulunun kanuni şartlara sahip birini, geçici olarak yönetim kurulu üyeliğine seçerek ilk genel kurulun onayına sunacağı belirtilmiştir. Tek üyeli yönetim kurulunda ise bu hüküm uygulama alanı bulamayacağından, boşalan yönetim kurulu üyeliği kural olarak genel kurul tarafından belirlenecek, genel kurulun gecikmesi halinde ise tüm ilgililer MK m. 426/3 gereğince şirkete kayyım atanmasını isteyebileceklerdir.[562]

2.1.4. Tek Paysahibinin Yükümlülükleri

Tek paysahibi ayrılık ilkesi gereği kendi işleri ve malvarlığını şirketin işleri ve malvarlığından ayırmak mecburiyetindedir.[563] Söz konusu ilkenin bir yansıması olarak TTK m. 371 ile tek pay sahipli anonim şirketlerde pay sahibi ile şirket arasındaki sözleşmenin geçerli olması, tek kişilik şirketin sözleşmenin yapılması sırasında tek pay sahibi tarafından temsil edilip edilmediğinden bağımsız olarak yazılı şekilde yapılmasına bağlanmıştır.[564] Bununla beraber sözleşmenin geçerliliğinin belli bir aleniyet koşuluna bağlanmaması eleştirilerek, tek paysahibinin istediği an, istediği tarih ile ve istediği yönde arka arkaya sözleşmeler düzenleyebileceği belirtilmiştir.[565] Bu anlamda tek paysahibinin, şirketle sözleşme yapma yetkisine sahip olduğunun esas sözleşmede belirtilmesinin ve sözleşmelerin aynı zamanda noter tasdikli defterlere kaydedilmesinin isabetli olacağı belirtilmiştir.[566] Benzer şekilde sözleşmenin içeriğinin

[561] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 442-443.

[562] ibid. s. 355.

[563] Tekinalp, 2011, s. 46.

[564] ibid, s. 145.

[565] Moroğlu, 2007, s. 159.

[566] Okutan Nilsson, 2001, s. 606.

değiştirilmemesi ve üçüncü kişilerin haberdar edilmesini teminen, sözleşmenin geçerliliğinin esas sözleşmede hüküm bulunmasına bağlanmasına veya sözleşmelerin ticaret siciline tescil edilmesine ve internet sitesinde ilan edilmesine bağlanması gerektiği belirtilerek, hükmün mevcut halinin, üçüncü kişilerin veya ortağın çıkarlarını korumada yeterli olmadığı ifade edilmiştir.[567]

Görüldüğü üzere söz konusu hüküm ile 12. Direktif'in 5. maddesinde öngörülen ve tek ortak ile onun tarafından temsil edilen şirket arasında yapılan sözleşmelerin tutanağa kaydedilmesi veya yazılı olması şartına paralel bir düzenleme yapılmıştır.[568] Aslına bakılacak olursa TTK'da benimsenen düzenleme, 12. Direktif'te benimsenen düzenlemeden daha sınırlayıcıdır, zira 12. Direktif'te tek ortak ile temsilcisi olduğu şirket arasında yapılan sözleşmelerden bahsedilmekteyken, TTK m. 371'de şirketi temsil etsin veya etmesin yapılan tüm sözleşmeler yazılılık şartına bağlanmıştır.[569] Bu halde tek ortak temsilci sıfatına sahip olmasa dahi yazılılık yükümüne tabidir.[570] Yine maddede sadece paysahibi ile şirket arasındaki sözleşmelerden bahsedilse de tek ortağın yönetim kurulu üyesi olduğu durumlarda da şirketle işlem yapması durumuna uygulanması gerektiği belirtilmiştir.[571]

12. Direktif'teki benzer düzenlemenin gerekçesinde de açıklandığı üzere, söz konusu hükmün amacı şirket ile tek ortak arasındaki menfaat çatışmasının önlenerek anonim şirketin menfaatlerinin korunması ve malvarlıklarının karışmasına ve yolsuzluk yapılmasına engel olunmasıdır.[572] Söz konusu hükümde sadece sözleşme kavramı

[567] Gündoğdu, 2007, 249.

[568] Çelik, 2007, s. 207.

[569] Aydoğan, 2012, s. 529.

[570] Çelik, 2007, s. 206.,Tekinalp, 2007, s. 605., Gündoğdu, 2007, 248.

[571] Gündoğdu, 2007, 249.,Aydoğan, 2012, s. 183. Zira yönetim kurulu üyesinin, şirketle işlem yapmasına yasak getiren TTK m. 395/1'in tek kişilik anonim şirkette pratik bir yasak getirmediğini yukarıda belirtmiştik.

[572] Tekinalp, 2011, s. 145.

geçtiğinden, hukuki işlemlerin yazılı şekilde yapılmasına gerek yoktur.[573] Buradaki sözleşme kavramının geniş yorumlanması gerektiği, türüne, konusunun piyasa, borsa veya benzeri değerinin bulunmasına bakılmaksızın tüm sözleşmelerin yazılı şekilde yapılması gerektiği belirtilmiştir.[574]

12. Direktif'te kendisine yer bulan benzer hükümde, söz konusu şarta aykırı davranmanın sonuçları düzenlenmemiş ve aykırılığın sonucunu belirleme yetkisi üye devletlere tanınmıştı.[575] Buna göre TTK m. 371/6, yazılı şeklin geçerlilik şartı olduğunu düzenleyerek, şekli şartına uyulmaması yaptırımını geçersizlik olarak belirlemiştir.[576] Bununla beraber TTK m. 371/6'nın devamında, 12. Direktif'in ilgili maddesinde tanınan istisnaya paralel olarak, yazılılık şartının, piyasa şartlarına göre günlük, önemsiz ve sıradan işlemlere ilişkin sözleşmelerde uygulanmayacağı belirtilmiştir.[577] Nitekim şirketin durumunu etkilemeyen her ufak sözleşmenin yazılı yapılmasının gereksiz bürokrasiye neden olacağı belirtilmiştir.[578] 12. Direktif'in ilgili maddesi yazılılık şartının sadece normal şartlar altında yapılan olağan işlemler için uygulanmak zorunda olmadığını hükme bağlarken, TTK "günlük" işlemlere ek olarak "önemsiz ve sıradan

[573] Aydoğan, 2012, s.183. Bu nedenle yönetim kurulu üyesi olan tek paysahibinin bu sıfatından kaynaklanan ücret, huzur hakkı gibi parasal haklarının belirlenmesi bu hükmün dışındadır. Aydoğan, 2012, s.183, dn. 582. Tekinalp ise bu hakların genel kurul kararıyla alınmasının yazılılık şartını kaldırmayacağını belirtmiştir. Tekinalp, 2011, s. 145.

[574] Tekinalp, 2011, s. 145.

[575] Çelik, 2007, s. 208.

[576] Aydoğan, 2012, s.184.,Yazılı şekil şartına uyulmakla birlikte temsilcinin kendi kendisiyle sözleşme yapma şartına uyulmadığı, mesela temsil edilen olarak şirketin onayının alınmadığı durumlarda askıda hükümsüzlüğün söz konusu olduğu belirtilmiştir. Tekinalp, 2007, s. 605. Buna ek olarak, TTK m. 371/6'nın temsilcinin kendisiyle işlem yapmasına ilişkin kuralları bertaraf etmediği, aksine kuralların alanı genişletilerek uygulanması gerektiği, bu anlamda tek paysahibi anonim şirketi temsil etmese bile, şirketle yaptığı sözleşmelerin "kendi kendine sözleşme yapması"nın bir türü olarak kabul edilmesi gerektiği, bu nedenle paysahibi anonim şirketi temsil etmese ve sözleşme yazılı yapılsa bile, açık menfaat çatışmasına yer veren ve paysahibini anonim şirket karşısında kayıran sözleşmelerin geçersiz olacağı belirtilmiştir. Tekinalp, 2011, s. 146.

[577] Çelik, 2007, s. 207.

[578] Okutan Nilsson, 2001, s. 602.

işlemler" ifadesine de yer vermiştir.[579] Bununla beraber söz konusu şekil şartının istisnası olan bu tür işlemleri tanımlayan sıfatların ise anlamlarına uygun ve dar yorumlanması gerektiği belirtilerek, örnek olarak anonim şirkete günlük ihtiyaç için alınan ve toptan nitelik taşımayanalımlar[580]ile piyasa veya borsa fiyatı olan bir eşyanın alımı gösterilmiştir.[581]

Ayrılık ilkesinin diğer bir yansıması TTK m. 358'de düzenlenen paysahiplerine şirkete borçlanma yasağını getiren hükümdür.[582] Söz konusu maddeye göre pay sahipleri, sermaye taahhüdünden doğan vadesi gelmiş borçlarını ifa etmedikçe ve şirketin serbest yedek akçeleriyle birlikte kârı geçmiş yıl zararlarını karşılayacak düzeyde olmadıkça şirkete borçlanamaz.[583] Söz konusu yasağın tek kişilik şirketin koruyucu sigortalarından biri olduğu ve bu yasakla paysahibinin şirketi kasası gibi kullanmasının ve iki malvarlığının birbirine karışmasının engelleneceği belirtilmiştir.[584] Yönetim kurulunun anlatıldığı bölümde de aktarıldığı üzere[585], benzer bir borçlanma yasağı TTK m. 395/2 ile paysahibi olmayan yönetim kurulu üyeleri ile yönetim kurulu üyelerinin TTK m. 393'te sayılan yakınlarına getirilmişir. Bununla birlikte TTK m. 395/2'de şirketin bu sayılan kişilere kefalet ve garanti verilemeyeceği de düzenlenmiş olmasına rağmen TTK m. 358'deki borçlanma yasağı bu konuya bir açıklık getirmemiştir.[586] Bu anlamda, paysahibi ile şirket arasında ödünç verme, garanti verme kefil olma gibi bazı önemli işlerin yapılmasının tamamen yasaklanmasının gerektiği

[579] Aydoğan, 2012, s.184.

[580] Tekinalp, 2011, s. 145-146.

[581] Tekinalp, 2007, s. 604.

[582] Tekinalp, 2011, s. 48.

[583] TTK m. 358.

[584] Tekinalp, 2011, s. 48.

[585] Bkz.: 2.1.3. Yönetim Kurulu, s. 93 vd.

[586] Aydoğan, 2012, s.201.

belirtilmiştir.[587] TTK m. 562 ile söz konusu yasağa aykırı davranmanın üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılacağı belirtilmiştir. Belirtmek gerekir ki, tek paysahibi tarafından ayrılık ilkesine uyulmaması halinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması da söz konusu olabilecektir.[588]

Anonim şirketlerde paysahibinin, diğer paysahiplerinin ve şirketin ortaksal çıkarlarını destekleme ve bu çıkarlara aykırı davranmama anlamına gelen sadakat ve bağlılık yükümlülüğünün bulunmadığına ilişkin genel kanaatin tek kişilik anonim şirketlerde de geçerli olduğu belirtilmiştir.[589] Anonim şirketlerde sadakat yükümlülüğünün bulunmadığına ilişkin düşüncenin temelinde, pay sahiplerinin aralarında böyle bir yükümlülüğe esas teşkil edecek bir hukuki ilişkinin bulunmadığı düşüncesi ile paysahibinin şirkete karşı borcunun TTK m. 480/1'de yer alan sermaye koyma borcu ile sınırlandırılmış olması yer almaktadır.[590] Bununla beraber Aydoğan tarafından şirketin feshine, tasfiyesine karar verebilen, rekabet yasağı ve şirketle işlem yapma yasağı gibi yasaklardan etkilenmeyen tek paysahibinin de bu serbestisini şirketin zararına olacak şekilde kullanamayacağı, zira BK m. 626'ya göre ortakların, kendilerinin veya üçüncü kişilerin menfaatine olarak, ortaklığın amacını engelleyici veya zarar verici işleri yapamayacağı belirtilmiştir.[591] Pulaşlı da ortağın sadakat yükümü altında olmadığı ancak yönetim kurulundaki görevi itibariyle önemli bir organsal işlevi olan ya da sahip olduğu oy ve sermaye gücüyle doğrudan veya dolaylı olarak yönetim fonksiyonu icra etmesiyle şirketin idaresinde rol oynayan paysahibinin, MK m. 2

[587] Eroğlu, 2008, s. 1262.

[588] Bkz.: 3.3.Şirket Yapısının Alacaklıların Aleyhine Kullanılacağı Eleştirisi ve Ayrılık ilkesi ile Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması

[589] Tekinalp, 2011, s. 48.

[590] Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt II, 2015, s. 1544.

[591] Aydoğan, 2012, s. 268.

çerçevesinde dürüstlük kuralına uygun hareket etmek borcu altında olduğunu belirtmiştir.[592]

Tek kişilik anonim şirketlerde tek paysahibinin fiili organ olarak sorumluluğu da söz konusu olabilecektir. Fiili organ, kanun ve şirket esas sözleşmesinde organ olarak öngörülmediği halde, şirketin iradesini oluşturan ve gerçekte şirketi yöneten kişileri ifade etmektedir.[593] Bu anlamda, örneğin yöneticilerin seçimi ve azli, yöneticilere talimat verme gibi konularda etkili olan ve böylece şirketin kaderini belirleyen kişilerin, etkiledikleri işler nedeniyle şirketin zarara uğraması halinde sorumlu tutulmaları gerektiği belirtilmiştir.[594] Tek kişilik anonim şirkette de şirket paylarının tamamını elinde tutan, şirket yöneticisini istediği zaman azledebilen ve fiilen şirket yöneticisine talimat verebilen veya ikazda bulunabilen tek paysahibinin olgu organ sıfatıyla sorumlu olup olmayacağı gündeme gelmiştir.[595] Nitekim TTK m. 553'de "yöneticiler"in de kurucular, yönetim kurulu üyeleri ve tasfiye memurlarıyla birlikte kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlal etmeleri halinde şirkete, paysahiplerine ve alacaklılara karşı verdikleri zararlardan sorumlu olacaklarının düzenlenmesi karşısında, fiili organ olan tek paysahibinin bahsi geçen "yönetici" sayılıp sayılmayacağı sorusu akla gelmektedir.[596] Söz konusu maddenin gerekçesinde, maddenin kaynağının İsviçre Borçlar Kanunu m. 754 olduğu ve söz konusu kaynak maddede "yönetim kurulu üyeleri ile yönetim ve tasfiye ile uğraşan kişiler" ifadesine yer verildiği, geniş anlama sahip "uğraşan" sözcüğü ile görevli olmadığı halde yönetime karışan ve talimat veren başta büyük paysahipleri olmak üzere fiili organların kastedildiği belirtilmiştir. Bununla

[592] Pulaşlı, 2015, s. 1546. Aynı yönde bkz.: Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2014, s. 603.

[593] Pulaşlı, 2015, s. 2040.

[594] Aydoğan, 2012, s.230.

[595] ibid, s. 230. Tek ortağın hâkim şirket veya teşebbüs olması halinde özel düzenleme olması sebebiyle şirketler topluluğu hükümlerinin uygulanacağı, hâkim şirket, bağlı şirket ilişkisinin bulunmadığı durumlarda tek ortağın olgu organ sıfatıyla sorumlu olacağı belirtilmiştir. ibid, s. 230.

[596] Aydoğan, 2012, s.230.

beraber madde gerekçesinin devamında TTK'da ucu açık "uğraşan" ibaresinin hukukumuza aktarılması halinde ibarenin amacı ve İsviçre'deki anlayışı aşan bir anlam ve boyut kazanacağından endişe edildiği belirtilerek, bunun yerine "yöneticiler" sözcüğünün seçildiği ve bu kavramın yorumlanmasının öğretiye ve yargı kararlarına bırakıldığı belirtilmiştir. Bu anlamda söz konusu maddenin fiili organ niteliğindeki kişilere uygulanıp uygulanmayacağı hususu netlik kazanmamıştır. Bununla beraber öğretide "yöneticiler" kavramına fiili organ konumunda olanların da dâhil edilmesi gerektiği belirtilmiştir.[597] Bu anlamda tek paysahibinin zarara sebebiyet verebilecek veya önleyebilecek konumda bulunması halinde fiili organ olarak değerlendirileceği belirtilerek şirkete verdiği zararlardan sorumlu tutulacağı belirtilmiştir.[598] Bu çerçevede, fiili organın eylemlerinden olduğu kadar ihmalinden doğacak zararlardan da sorumlu olduğu ancak etkili olmadığı ve karışmadığı alan ve görevlerden dolayı sorumlu olmadığı belirtilmiştir.[599] Bu halde sorumluluk davasını hukuken şirket, pay sahibi veya şirketin iflası halinde şirket alacaklıları açabilmekle birlikte, tek kişilik anonim şirkette şirketin ve pay sahibinin bu davayı açması olası değildir.[600]

2.1.5. Sermaye Koyma Borcu

TTK m. 329/1'de de belirtildiği üzere, anonim şirket, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan bir şirkettir ve bu anlamda tek kişilik anonim şirket de aynı özelliği taşımaktadır.[601] Bu çerçevede TTK m. 476/1 gereğince payın itibari değeri en az bir

[597] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2014, s. 184, Pulaşlı, 2015, s. 2040, Tekinalp, 2011, s. 112, Aydoğan, 2012, s.233.

[598] Tekinalp, 2011, s. 112.

[599] Pulaşlı, 2015, s. 2037.

[600] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2014, s. 184, Aydoğan, 2012, s.235.

[601] Aydoğan, 2012, s.283.

kuruş olacak ve bu değer en az birer kuruş ve katları olarak yükseltilebilecektir.[602] Bununla beraber tek paysahipli anonim şirketlerde imtiyazlı pay da çıkarılabilecektir.[603] Böylece tek paysahibi ileride imtiyazlı paylar haricindeki payları üçüncü kişilere devrederek, imtiyazlardan yararlanmaya devam edebilir.[604]

TTK m. 332'ye göre anonim şirketlerde esas sermayenin[605] en az elli bin Türk Lirası, kayıtlı sermaye sistemini[606] kabul etmiş anonim şirketlerde ise başlangıç sermayesinin en az yüz bin Türk Lirası olması öngörülmüştür. Bu anlamda tek kişilik anonim şirketler de esas veya kayıtlı sermaye sistemlerinden birini seçebilir.[607] Bununla beraber gerek 12. Direktif'te gerekse 12. Direktif hükümlerini esas alan TTK'da tek pay sahibinin sermaye koyma borcuna ilişkin özel bir düzenleme öngörülmediğinden, tek kişilik anonim şirketler açısından tek pay sahibinin sermaye koyma borcu, genel olarak sermaye koyma borcunu düzenleyen maddelere tabi olacaktır.[608] Buna göre tek kişilik anonim şirketlerde de sermayenin nakit ile ifade edilmesi, tamamen taahhüt edilmesi ve önceden belirlenmiş ve sabit olması gerekir.[609]

---

[602] Aydoğan, 2012, s.283.

[603] Tekinalp, 2011, s. 71.

[604] Aydoğan, 2012, s.283.

[605] Esas sermaye, kurucular tarafından esas sözleşmede taahhüt edilen vesadece genel kurul tarafından esas sözleşmenin değiştirilmesiyle artırılıp azaltılabilen bir rakamdır ve anonim şirketin malvarlığındaki artış ve azalışlardan etkilenmeyen sabit bir rakamdır. Tekinalp, 2011, s. 69. Bu anlamda bilançonun pasifinde yer almakta ve şirket malvarlığında alacaklılar için teminat teşkil edecek miktarı göstermektedir. Pulaşlı, 2007, s. 190.

[606] Kayıtlı sermaye sisteminde, kayıtlı sermaye, başlangıç sermayesi ve çıkarılmış sermaye olmak üzere üç tür sermaye bulunmaktadır. Buna göre kayıtlı sermaye, esas sözleşmede sermayenin yönetim kurulu tarafından artırılabileceği üst sınırı gösteren soyut miktar; başlangıç sermayesi, anonim şirket kurulurken sahip olması gereken asgari tutar; çıkarılmış sermaye ise sermayenin yönetim kurulu artırımı ile ulaştığı güncel seviye anlamına gelmektedir. Pulaşlı, 2007, s. 192-193., Tekinalp, 2011, s. 70.

[607] Tekinalp, 2011, s. 69.

[608] Çelik, 2007, s. 209.

[609] Bahtiyar, 2014 s. 102.

Ayni sermaye getirilmesi hususunda, anonim şirketler açısından özel bir düzenleme öngörülmediğinden, genel olarak ticaret şirketlerinde sermaye koyma borcunu düzenleyen TTK m. 128 uygulama alanı bulacaktır.[610] Buna göre şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede bilirkişi tarafından belirlenen değerleriyle yer alan taşınmazlar tapuya şerh verildiği, fikrî mülkiyet hakları ile diğer değerler, varsa özel sicillerine kaydedildikleri ve taşınırlar güvenilir bir kişiye tevdi edildikleri takdirde ayni sermaye kabul olunur.[611] TTK m. 343 gereğince görevli asliye mahkemesinin, bilirkişilere değer biçme görevi verirken, anonim şirketin tek pay sahipli olduğunu özellikle bildirip, bilirkişileri bu hususta ikaz etmesi gerektiği belirtilmiştir.[612] Anonim şirketlerde nakdi sermaye borcunun yerine getirilmesini düzenleyen TTK m. 344'e göre, nakden taahhüt edilen payların itibarî değerlerinin en az yüzde yirmibeşi tescilden önce, gerisi de şirketin tescilini izleyen yirmidört ay içinde ödenir.

Anonim şirketlerde pay bedelini ifa borcunu ve ifa etmemenin sonuçlarını düzenleyen TTK m. 480 ve devam hükümleri, tek kişilik anonim şirketler için de geçerlidir.[613] Buna göre sermaye borcuna aykırılığın yaptırımları, TTK m. 482 gereğince pay sahibinin, ihtara gerek olmaksızın temerrüt faizi ödemesi ve şirketten ıskat edilmesidir.[614] Bununla beraber, maddelerden de anlaşılacağı üzere, söz konusu yaptırımları uygulayacak birim yönetim kuruludur ve tek pay sahibinin aynı zamanda yönetim kurulu olduğu durumlarda söz konusu yaptırımlar da uygulanamayacaktır.[615] Buna ek olarak, tek kişilik anonim şirketlerde ıskat işleminin uygulanmasının pratik açıdan mümkün olmadığı, zira TTK m. 364'e göre pay sahibinin genel kurul kararıyla

[610] Çelik, 2007, s. 209.,Eroğlu, 2008, s. 1261.

[611] TTK m. 128/2

[612] Tekinalp, 2011, s. 95.

[613] Aydoğan, 2012, s.283.

[614] TTK m. 364.,Aydoğan, 2012, s.283.

[615] Çelik, 2007, s. 210.

her zaman yönetim kurulu üyesini azletme imkânına sahip olduğu belirtilmiştir.[616] Bu anlamda ıskat işleminin tek kişilik anonim şirketlerde ancak teorik olarak mümkün olduğu ve bu halde şirket kendi payını iktisap etmediğinden ve ancak payların satılıp yerine yeni bir paysahibinin alınması söz konusu olduğundan, şirketin TTK m. 338/3 çerçevesinde ortaksız şirkete dönüşmeyeceği belirtilmiştir.[617]

Tek kişilik anonim şirketlerde var olan söz konusu riski ortadan kaldırmak için, tek ortağın sermaye koyma borcunun tamamını yerine getirmesi veya nakden taahhüt edilen payların ödenmeyen kısmı için teminat gösterilmesi, bu teminatın sağlanmaması halinde ise şirketin tescil edilmemesi gerektiği önerilmiştir.[618] Benzer şekilde teminat yükümlülüğünün dolanılmaması için, payların sonradan bir kişinin elinde toplanmasını sağlayan devirler için de sermayenin ödenmeyen kısmı için teminat gösterilmesi gerektiği aksi halde devrin hüküm ifade etmemesi gerektiği önerilmiştir.[619] Bununla beraber teminata rağmen, tek kişinin hâkimiyeti altındaki yönetim kurulunun veya tek yöneticinin bu alacağı takip etmeyeceği, bu nedenle de istismarları önlemek için nakdi sermayenin tamamının ödenmesi gerektiği belirtilmiştir.[620]

Tek paysahibinin sermaye koyma borcunu yerine getirmemesi hali iki şekilde görülebilir. İlk halde tek pay sahibi, esas sözleşmede taahhüt ettiği sermaye koyma borcunu yerine getirmediği halde, yerine getirmiş gibi beyanda bulunursa TTK m. 550 gereğince, bu payları üstlenmiş sayılır ve karşılıkları ile zararı, kusurlu şirket yetkilileri ile birlikte müteselsilen öder.[621] Bu anlamda tek pay sahibi örneğin şerh işlemini yapmamışken yapmış gibi belgeler sunabilir veya ödenmemiş bir tutarı ödenmiş

[616] Aydoğan, 2012, s.283.

[617] ibid, s.284.

[618] Çelik, 2007, s. 210., Okutan Nilsson, 2001, s. 600-601.

[619] Okutan Nilsson, 2001, s. 600-601.

[620] Gündoğdu, 2007, 248.

[621] Çelik, 2007, s. 210., Tekinalp, 2011, s. 265.

gösterebilir.[622] Madde gerekçesinde, şirket yetkilisi kavramının geniş anlaşılması gerektiği ve kurumların, yönetim kurulu üyelerinin bu ibare içerisinde düşünülebileceği belirtilmiştir.[623]

İkinci olarak, bu tür bir gerçeğe aykırı beyanda bulunmaksızın sermaye borcunun yerine getirilmemesi halinde ise tek pay sahibi TTK m. 553 gereğince sorumlu olacaktır.[624] Zira söz konusu maddeye göre kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar.[625] Söz konusu maddeler çerçevesinde zarar gören şirketin, pay sahiplerinin ve alacaklıların tazminat davası açma hakları olmakla birlikte, bu durumda tazminat şirkete ödenecektir.[626]

2.2. Tek Kişilik Limited Şirket

2.2.1. Kuruluş ve Ortak Sıfatı

TTK m. 573/1'de limited şirketin bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından kurulacağı, TTK m. 574/2'de ise ortak sayısının bire düşmesi halinde şirketin mevcut haliyle devam edebileceği düzenlenerek 12.Direktif m. 1/2'ye uygun olarak, şirketlerin genel olarak baştan itibaren veyahut sonradan tek kişi ile oluşmasına imkân verilerek gerçek anlamda tek kişilik limited şirketler kabul edilmiştir.[627] Daha özel anlamda ise, tek kişilik limited şirketlerin meydana gelmesi çeşitli şekillerde görülebilir.

[622] Tekinalp, 2011, s. 265.

[623] Bahtiyar, 2014, s. 368.

[624] Çelik, 2007, s. 211.

[625] ibid, s. 211.

[626] Bahtiyar, 2014, s. 370-371.

[627] Çelik, 2007, s. 202.

Buna göre tek kişilik limited şirketler, tek ortakla kurulma yoluyla, miras edinimiyle, pay devriyle, payları satma zorunluluğu doğuran sözleşmeye riayet edilmesi suretiyle, birleşmeyle, bölünmeyle, tek kişi işletmesinin limited şirkete dönüşmesi yoluyla ve ortaklıktan çıkarma yoluyla meydana gelebilir.[628] Birleşme, bölünme ve dönüşmeye ilişkin anonim şirketlerde yaptığımız açıklamalar burada da geçerliliğini korumaktadır.[629] Her ne kadar, anonim şirketlerde esas sözleşme ile kanunda öngörülenler haricinde çıkarılma sebepleri düzenlenemez ise de[630], TTK m. 640 ile limited şirketlerde şirket sözleşmesinde bir ortağın genel kurul kararıyla çıkarılma sebeplerinin öngörülebilceği belirtilmiş, TTK m. 640/3 ile de haklı sebeplerin varlığı halinde şirketin istemi üzerine ortağın mahkeme kararıyla şirketten çıkarılabileceği düzenlenmiştir.[631]

TTK m. 574/2'nin gerekçesinde "tek ortaklı limited şirket geçici ancak farklı bir konumu ifade eder" hükmü karşısında, söz konusu ifadenin 12. Direktif ve TTK m. 573. madde gerekçesine uygun olmadığı belirtilmiş ve tek kişilik anonim şirkete izin verilirken limited şirket için böyle bir farklılığın belirtilmesi eleştirilmiştir.[632] Nitekim TTK m. 573/2'nin gerekçesinde limited şirketin bir gereksinim olduğu ve 12. Direktif'in limited şirketlerde bu "sınıf"ı öngördüğünden bu konuya açıklık getirildiği belirtilmiştir.[633]

12. Direktif m. 2/2'ye paralel olarak tek kişilik limited şirketlerde tek ortağın gerçek ve tüzel kişi olabileceği düzenlenmiş ve 12. Direktif m. 2/2'de yer alan özel

---

[628] Ünal Tekinalp, **Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 348.

[629] Bkz.: 2.1.1. Kuruluş ve Ortak Sıfatı

[630] Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2015, s. 602-603.

[631] Tekinalp, 2011, s. 61.

[632] Şükrü Yıldız, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Anonim ve Limited Şirketlere İlişkin Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **Makalelerim 1988-2007**,Yetkin, Ankara, 2008.

[633] TTK Gerekçe m. 573/2

düzenleme imkânından yararlanılmayarak bir gerçek kişinin birden fazla tek kişilik şirketin tek ortağı olması ya da bir tek kişilik şirketin veya tüzel kişinin başka bir tek kişilik şirketin tek ortağı olması yasaklanmamış ancak TTK m. 574/3 ile sınırlama olarak ortaksız şirkete izin verilmemiştir.[634]Tek kişilik limited şirkette tek ortağın yabancı olmasına bir engel olmadığı ve bu durumda Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanununun uygulanacağı belirtilmiştir.[635]

TTK m. 574/2'de, 12. Direktif m. 3'te yer alan kamuya açıklanma yükümlülüğü düzenlemesine paralel olarak, şirketin tek ortaklı hale gelmesine neden olan işlemin yazıyla bildirimini alan müdürlerin bildirimin alınması tarihinden başlayarak yedinci günün sonuna kadar, şirketin tek ortaklı olduğunu, bu ortağın adını, yerleşim yerini ve vatandaşlığını tescil ve ilan ettirecekleri, aksi hâlde doğacak zarardan sorumlu olacakları düzenlenmiştir.[636]Buradaki yazılı bildirimin anonim şirketlerdekine benzer şekilde, tek ortak tarafından yapılacağı belirtilmiştir.[637]TTK m. 574/2'nin devamında müdürlerin yükümlülüğünün şirketin tek ortakla kurulması halinde de geçerli olacağı belirtilmiştir.

Tek kişilik limited şirketlerde, anonim şirketlerde var olan düzenlemeden farklı olarak bildirim yapmayan tek ortağın sorumluluğu öngörülmemiş ve sadece müdürler sorumlu tutulmuştur.[638] Bu çerçevede, TTK m. 595/2 gereğince, şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse esas sermaye payının devri için, ortaklar genel kurulunun onayı şart olduğundan ve devir bu onayla geçerli olacağından, müdürlerin pay devrini ve ortaklığın tek ortaklı hale geldiğini bilmemelerinin düşünülemeyeceği belirtilmiş ve bu nedenle payı devralanın müdürlere bildirimde bulunmasına dahi gerek olmadığı ve

[634] Çelik, 2007, s. 204.

[635] Tekinalp, 2012, s. 347.

[636] Aydoğan, 2012, s.286, Çelik, 2007, s. 204.

[637] Bahtiyar, 2014, s. 15.

[638] Moroğlu, 2007, s. 303.

bunun sadece pay devrinin, ortaklık genel kurulunun onayına tabi tutulmadığı durumlarda söz konusu olabileceği belirtilmiştir.[639] Bu açıdan bakıldığında, tek ortağın bildirimde bulunmaması halinde dahi müdürlerin sorumlu tutulmasına ilişkin düzenlemenin gerekçesinin açığa çıktığı ifade edilmiştir.[640]

Tek kişilik limited şirketin kuruluş aşamaları, esas sözleşmenin hazırlanması (TTK 575-578), esas sermayenin taahhüt edilmesi, ön şirketin kurulması (TTK m. 585) ve ticaret siciline tescil (TKK m. 586, 588/1) ile tüzel kişiliğin kazanılması olarak belirtilebilir.[641] Tek ortak şirket sözleşmesini yazılı şekilde hazırlar ve imzasını TTK m. 575/2 gereğince ticaret sicili müdürlüğünde yetkilendirilmiş personelin önünde imzalar.[642] Söz konusu madde değişmeden önce tek ortak imzasını noterce onaylatmaktaydı ancak Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile şirket kurulumundaki bürokrasiyi azaltmak amacıyla söz konusu onayın ticaret sicili müdürlüğünde yapılabilmesi kararlaştırılmıştır.[643] Şirket sözleşmesinin içeriğine ilişkin zorunlu kayıtları düzenleyen TTK m. 576 tek kişilik limited şirketlerde de geçerlidir.[644] Tek kişilik limited şirketlerde de tek kişilik anonim şirketlerde olduğu gibi ön şirketin kurulduğu bir aşamaya yerilmiştir. Nitekim TTK m. 585'e göre limited şirket "kurucuların kanuna uygun olarak düzenlenmiş bulunan, sermayenin tamamını ödemeyi şartsız olarak taahhüt ettikleri, ticaret sicili müdürlüğünde yetkilendirilmiş personelin huzurunda imzaladığı şirket sözleşmesinde limited şirket kurma iradelerini açıklamalarıyla kurulur."[645] Bu anlamda

[639] Moroğlu, 2007, s. 303.

[640] ibid, s. 303.

[641] Tekinalp, 2012, s. 349.

[642] Aydoğan, 2012, s.286

[643] RG15.02.2018/7099

[644] Aydoğan, 2012, s.286

[645] TTK m. 585.

kurulan şirket bir ön şirkettir.[646]Tek kişilik anonim şirkette ön şirket ile ilgili yaptığımız açıklamalar burada da geçerlidir.[647]

2.2.2. Genel Kurul

TTK m.616/3, 12. Direktif m. 4/1'e uygun olarak tek kişilik limited şirkette, tek ortağın genel kurulun tüm yetkilerine sahip olacağını hükme bağlamıştır.[648] TTK m. 617/1'de genel kurulun müdürler tarafından toplantıya çağırılacağı belirtildikten sonra, TTK m. 617/3'te, toplantıya çağrı, azlığın çağrı ve öneri hakkı, gündem, öneriler, çağrısız genel kurul, hazırlık önlemleri, tutanak, yetkisiz katılma konularında anonim şirketlere ilişkin hükümlerin, Bakanlık temsilcisine ilişkin olanlar hariç[649], kıyas yoluyla uygulanacağı belirtilmiştir.[650] Bu anlamda tek kişilik anonim şirketlerde olduğu gibi tek kişilik limited şirketlerde de toplantıya çağrı hükümlerine uyulmasına gerek olmadığı ve genel kurulun çağrısız toplanabileceği ve genel kurulda her türlü konunun gündeme alınabileceği söylenebilir.[651]

TTK m. 616/3 ile12. Direktif m.4/2 ve anonim şirket hükümlerine paralel olarak, tek ortağın genel kurul sıfatıyla alacağı kararların geçerlilik kazanabilmeleri için yazılı olmaları şartı getirilmiştir.[652] TTK m. 617/3'teki tutanak atfı karşısında, TTK m. 422 tek kişilik limited şirketlerde de uygulanacağından, tek kişilik anonim şirketler hakkındaki açıklamalarımız limited şirketler açısından da geçerlidir. Bu çerçevede tek kişilik

[646] Tekinalp, 2012, s. 354.

[647] Bkz.: 2.2.1.1. Kuruluş ve Ortak Sıfatı

[648] Çelik, 2007, s. 207.

[649] Bu anlamda limited şirket genel kurullarında Bakanlık Temsilcisi olmayacaktır.

[650] TTK m. 617.,Aydoğan, 2012, s.289

[651] Aydoğan, 2012, s.289

[652] Çelik, 2007, s. 207.

limited şirketler için ayrıca, genel kurul kararlarının yazılı olması gerektiğine ilişkin bir düzenleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.[653]

TTK m. 619/1'e göre şirket yönetimine katılmış bulunanlar, müdürlerin ibrasına ilişkin kararlarda oy kullanamayacağından, tek kişilik limited şirketlerde, tek ortağın aynı zamanda müdür olması halinde ibra kararı alınamayacaktır.[654] ETK döneminde ibra kararı verilecek ortağın bu kararın alınmasında oy kullanamayacağı düzenlenmekteyken, mevcut TTK'da herhangi bir şekilde şirket yönetimine katılmış bulunanlar oy kullanamadığından mevcut TTK ile oy hakkından yoksunluğun genişletildiği söylenebilir.[655] Bununla beraber TTK m. 644'ün ibraya ilişkin TTK m. 558'e ve yöneticilerin sorumluluğuna ilişkin TTK m. 553'e yaptığı atıflar nedeniyle[656]tek kişilik anonim şirketlerde olduğu gibi tek kişilik limited şirketlerde de ibra kararının alınmasında pratik bir fayda bulunmadığı söylenebilir.[657] Bu anlamda, tek kişilik anonim şirketlerde yaptığımız açıklamalara paralel olarak, TTK m. 558/2 gereğince, yönetici tek ortak istemediği zaman sorumluluk davasının zaten açılamayacağı hususunu ve TTK m. 553 gereğince ibra kararının alacaklıların sorumluluk davası açma hakkını etkilemediği hususunu burada yineleyebiliriz.[658]

Anonim şirket genel kurul kararlarının butlanına ve iptaline ilişkin hükümlerin, kıyas yoluyla limited şirketlere de uygulanacağını düzenleyen TTK m. 622 karşısında,

---

[653] Aydoğan, 2012, s.289

[654] Şengül Al, TTK Tasarısına Göre Limited Şirketlerde Genel Kurul, **Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan**, I. Cilt, Ankara, 2010, s. 165.

[655] Bahtiyar, 2014, s. 402

[656] Şükrü Yıldız, Limited Ortaklıklarda Müdürlerin Sorumluluğu, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** Yıl:12 Sayı: 24 Güz 2013/2, s. 62.

[657] Aydoğan, 2012, s.290.

[658] ibid, s. 290.

tek kişilik anonim şirket hakkındaki açıklamalarımız, tek kişilik limited şirketler açısından da kendisine yer bulacaktır.[659]

2.2.3. Müdürler

TTK m. 623/1'e göre şirketin yönetimi ve temsili şirket sözleşmesi ile müdür sıfatını taşıyan bir veya birden fazla ortağa veya tüm ortaklara ya da üçüncü kişilere verilebilir. Bu anlamda, tek kişilik limited şirkette birçok müdürden oluşan bir müdürler kurulu olabileceği gibi tek bir müdürün bulunması da mümkündür.[660] TTK m. 623 ile şirketin yönetiminin ve temsilinin şirket sözleşmesi ile düzenleneceği kabul edildiğinden, özden organ ilkesi terk edilerek, yönetim ve temsil bir yükümlülük olmaktan çıkmış ve bir hak haline gelmiştir.[661] Bununla beraber, TTK m. 623/1 ile en azından bir ortağın, şirketi yönetim hakkının ve temsil yetkisinin bulunması gerektiği belirtildiği için tek kişilik limited şirket bu durumun istisnasını oluşturmakta ve bu durumda tek ortağın müdür olması bir zorunluluk haline gelmektetir.[662] Tek ortağın üçüncü kişilerden müdür atamasına ise bir mani bulunmamaktadır.[663]

Müdürler gerçek kişiden oluşabileceği gibi, tüzel kişiden de oluşabilirler ve bu halde TTK m 623/2 gereğince tüzel kişi bu görevi kendi adına yerine getirecek bir gerçek kişiyi belirleyecek ve bu kişi tescil edilecektir.[664] Bu anlamda şirketin tek ortağının bir tüzel kişi olması halinde, bu tüzel kişi müdürlük görevini kendi adına

---

[659] Tekinalp, 2012, s. 411.,Bahtiyar, 2014, s. 402.

[660] Tekinalp, 2012, s. 413.

[661] Bahtiyar, 2014, s. 403. TTK seçilmiş yönetim organı sistemini benimsediğinden, ortakların şirketi idare yükümlülüğü kalkmıştır. Mustafa Erdem Can, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XV, S. 4, Ankara, 2011, s. 13.

[662] Çelik, 2007, s. 207.,Aydoğan, 2012, s.290, Gündoğdu, 2007, 254-255.

[663] Çelik, 2007, s. 207.,Aydoğan, 2012, s.290,

[664] Tekinalp, 2012, s. 413.

yerine getirecek bir kişiyi belirleyecektir.[665] TTK m. 359/2 anonim şirketlerde tüzel kişi tarafından belirlenen gerçek kişinin tescil ve ilan edilmesi gerektiğini ve şirketin internet sitesinde hemen açıklanması gerektiğini düzenlediği halde, TTK m. 623'te buna benzer bir açıklama yer almamıştır.[666] Müdürlerden en az birinin yerleşim yerinin Türkiye'de bulunmasını zorunlu kılan TTK m. 628 hükmü ise 6335 sayılı kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.[667] Buna ek olarak müdürlerin Türk vatandaşı olma zorunluluğu da bulunmamaktadır.[668]

TTK m. 623/3 ile müdürlerin kanunla veya şirket sözleşmesi ile genel kurula bırakılmamış bulunan yönetime ilişkin tüm konularda karar almaya ve bu kararları yürütmeye yetkili olduğu belirtilmiştir.[669] TTK m. 625 müdürlerin devredilemez ve vazgeçilemez görevlerini saymakla birlikte bu nitelikteki görevlerin sadece burada sayılanlarla sınırlı olmadığı ve tescil başvurusu yapma hususunda da yine müdürlerin yetkili olduğu belirtilmiştir.[670]

TTK m. 644/2 müdürlerin yakınlarının şirkete borçlanmasına ilişkin TTK m. 395/2'nin uygulanacağını belirtmektedir. Her ne kadar maddenin lafzında sadece "müdürlerin yakınları" ibaresi geçse de yapılan atfın "müdürlerin ve yakınlarının" şirkete borçlanmasıyla ilgili olduğunun kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.[671] TTK m. 626 gereğince müdürler ve yönetimle görevli kişiler görevlerini tüm özeni göstererek yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini, dürüstlük kuralı çerçevesinde gözetmekle

[665] Aydoğan, 2012, s.290.

[666] Bahtiyar, 2014, s. 402.

[667] ibid, s. 402.

[668] ibid, s. 402.

[669] TTK m. 623/3.,Tekinalp, 2012, s. 411.

[670] Bahtiyar, 2014, s. 407 dn 687.

[671] ibid, s. 402.

yükümlü tutulmuşlardır.[672] Burada yönetimle ilgili kişilerin geniş anlaşılması gerektiği, zira bu ibarenin, müdürler dışındaki tüm yönetim kadrosunu, ticari mümessilleri, ticari vekilleri, imzaya yetkili diğer kişileri ve kararı yürütenleri kapsadığı belirtilmiştir.[673] Aynı şekilde dürüstlük kuralı ifadesi ile somut ve nesnel bir ölçüt getirildiği belirtilmiş ve dürüstlük kuralının bu yükümlülüğün sınırını oluşturduğu ifade edilmiştir.[674]

TTK m. 626/2 gereğince müdürler şirketle rekabet oluşturan bir faaliyette bulunamasalar da, madde gereğince şirket sözleşmesinde aksi öngörülebildiğinden veya diğer tüm ortaklar yazılı olarak buna onay verebildiğinden, tek ortak kendisine ve diğer müdüre şirketle rekabet oluşturan faaliyetlerde bulunma iznini verebilecektir.[675] Maddede geçen şirketle rekabet oluşturan faaliyet ibaresinin geniş anlaşılması gerektiği ve bu anlamda limited şirketin işletme konusunda giren işlemlerin doğrudan yapılmasını ve diğer şahıs şirketleri veya tek kişilik şirketler vasıtasıyla dolaylı olarak yaptırılmasını kapsadığı belirtilmiştir.[676] TTK m. 626/3 ile de müdürlerin ortaklar için öngörülmüş bulunan bağlılık borcuna tabi olacağı belirtilmiştir. TTK m. 627'de düzenlenen ve müdürlerin ortaklara eşit şartlar altında eşit işlem yapacaklarına ilişkin yükümlülük de tabiatı gereği tek kişilik limited şirketlerde ugulama alanı bulmaz.[677]

Müdürlerin sorumluluğu konusunda ise, TTK m. 644'ün atfı ile anonim şirkete ilişkin kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının sorumluluğunu düzenleyen TTK m. 553'ün uygulanacağı hükme bağlanmıştır.[678] Anonim şirketler hakkındaki açıklamalarımız burada da geçerliliğini korumaktadır.

---

[672] TTK m. 626/1.

[673] Tekinalp, 2012, s. 416.

[674] ibid, s. 416.

[675] Aydoğan, 2012, s.290., Gündoğdu, 2007, 255.

[676] Tekinalp, 2012, s. 417.

[677] Aydoğan, 2012, s.291.

[678] Bahtiyar, 2014, s. 402.

2.2.4. Tek Ortağın Yükümlülükleri

Tek kişilik anonim şirkette olduğu gibi, tek kişilik limited şirkette de ortağın ve şirketin malvarlıkları ile işlerinin ayrılmasını ifade eden ayrılık ilkesi önem arz etmektedir.[679] Bu çerçevede TTK m. 629/2 ile tek ortaklı limited şirketlerde, sözleşmenin yapılması sırasında şirket tek ortak tarafından ister temsil edilsin ister edilmesin, bu ortak ile şirket arasında yapılan sözleşmenin geçerli olması, sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasına bağlanmıştır.[680] Bu zorunluluk, piyasa şartlarına göre günlük, önemsiz ve sıradan işlemlere ilişkin sözleşmelere uygulanmaz. Hüküm tek kişilik anonim şirketlerde TTK m. 371/6 ile düzenlenen yükümlülüğün birebir aynısı olduğundan açıklamalarımız burada da geçerliğin koruyacaktır.

Ayrılık ilkesinin bir yansıması olarak tek kişilik limited şirketlerde de ortağın şirkete karşı borçlanması yasağı kabul edilmiş ve TTK m. 644/1/b bu konuya ilişkin anonim şirketlere ilişkin TTK m. 358'in uygulanacağını düzenlemiştir.[681] Tek kişilik anonim şirket hakkında yaptığımız açıklamalar burada da geçerlidir.

Anonim şirketlerden farklı olarak TTK m. 613 ile limited şirketlerde ortakların şirkete karşı bağlılık yükümlülüğü olduğu kabul edilmiştir.[682] Bu çerçevede TTK m. 613/1 ile ortakların şirket sırlarını korumakla yükümlü olduğu ve bu yükümün şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla kaldırılamayacağı düzenlenmiştir.[683] Sır saklama yükümlülüğünün ortağın bağlılık yükümlülüğünün bir cephesi olduğu ve şirketi üçüncü kişilere, özellikle rakiplere ve tek kişilik limited şirkette ortağa karşı koruduğu ifade

[679] Tekinalp, 2011, s. 46.

[680] Aydoğan, 2012, s.291.

[681] Tekinalp, 2011, s. 48.

[682] ibid, s. 49.

[683] TTK m. 613/1.

edilmiştir.[684] TTK m. 613/2'nin ilk cümlesi ise ortakların özellikle kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemler yapamayacaklarını ve genel anlamda şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunamayacaklarını düzenlemişlerdir.[685] Maddede ortağın limited şirkete zarar veren tüm karar ve işlemlerini yasakladığından, ortağın şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışları, şirketin işletme konusu dışında kalan bir alanla da ilgili olabilecek ve örneğin ortağın limited şirket tarafından satın alınacak bir arsayı önce kendisinin satın alması bu madde kapsamında değerlendirilecektir.[686] Ortakların kendilerine özel bir menfaat sağlayan işlemleri ise, bir yatırım çerçevesinde şirketin satın alacağı makinalardan ortağın komisyon alması gibi, ortağın limited şirket üzerinden kazandığı menfaatleri işaret etmektedir.[687]

TTK m. 613/2'nin ikinci cümlesi ortakların şirket sözleşmesiyle, şirketle rekabet eden işlem ve davranışlardan kaçınmak zorunda olduklarını öngörebileceklerini düzenlemiştir.[688] Bu anlamda rekabet yasağının ortaklar için bir kural olmadığını ve şirket sözleşmesiyle öngörülmesi halinde söz konusu olacağını söyleyebiliriz.[689] Tekinalp ise tek kişilik limited şirketlerde ortağın sır saklama yükümlülüğünün rekabet yasağını da zorunlu bir şekilde içereceğini belirtmiştir.[690] TTK m. 613/1 ve 613/2'ye aykırılığın sonuçları çok ortaklı limited şirketlerde ihraç ve tazminat iken tek kişilik limited şirketlerde sadece tazminattır.[691] Burada bağlılık yükümlülüğünün tek ortağın limited şirketle yaptığı sözleşmelerde ve tek ortağın genel kurulda aldığı kararlarda da

[684] Tekinalp, 2011, s. 49.

[685] TTK m. 613/1.

[686] Tekinalp, 2011, s. 50.

[687] ibid, s. 50.

[688] TTK m. 613/2.

[689] Bahtiyar, 2014, s. 402.

[690] Tekinalp, 2011, s. 49.

[691] ibid, s. 49.

uygulanacağı ve bu çerçevede ortağın TTK m. 616/3 ve m. 629/2 ile düzenlenen yazılılık şartına uysa bile bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranması halinde tazminat yükümlülüğü doğabileceği ve hatta somut olaya göre işlemin geçersiz hale gelebileceği belirtilmiştir.[692]

TTK m. 613/4 ise geri kalan ortakların tümünün yazılı olarak onay verdikleri takdirde, bağlılık yükümüne veya rekabet yasağına aykırı düşen faaliyetlerde bulunabileceğini düzenlemiştir.[693] Aynı maddenin devamında esas sözleşme ile birinci cümledeki onay yerine ortaklar genel kurulunun onay kararının öngörülebileceği belirtilmiştir. Maddenin lafzından tüm ortakların rekabet borcunun olduğu ve onay verilmesi durumunda rekabet yasağına aykırı eylemlerde bulunabilecekleri gibi bir anlam çıkıyor ise de bir önceki fıkrada ortakların kural olarak rekabet yasağına tabi olmadıkları belirtilmiştir.[694] Söz konusu hüküm nedeniyle tek kişilik limited şirketlerde tek ortağın kendisine bağlılık yükümlülüğüne aykırı düşen eylemlerde bulunmak için onay verebileceği belirtilmiştir.[695] Tekinalp ise kişiliklerin ayrılığı ilkesi gereği tek ortağın kendisine bu yönde bir onay veremeyeceğini ve tek ortağın TTK m. 613/4 hükmünden faydalanamayacağını ifade etmiştir.[696]

2.2.5. Sermaye Koyma Borcu

TTK m. 580'e göre limited şirketin esas sermayesi en az on bin Türk Lirası olup, TTK m. 576/1/c gereğince şirket sözleşmesinde bu miktarın gösterilmesi zorunludur. Farklı bir sermaye belirtilmediğinden tek kişilik limited şirketler açısından da bu miktar

[692] Tekinalp, 2011, s. 49.

[693] TTK m. 613/4.

[694] Bahtiyar, 2014, s. 402.

[695] Aydoğan, 2012, s.291

[696] Tekinalp, 2011, s. 49.

geçerli olacaktır.[697] TTK m. 583/1 ile şirket sözleşmesinde esas sermaye paylarının itibarî değerlerinin en az yirmibeş Türk Lirası olarak belirlenebileceği ancak şirketin durumunun iyileştirilmesi amacıyla bu değerin altına inilebileceği belirtilmiştir.[698] TTK m. 583/2'de de esas sermaye paylarının değerlerinin yirmibeş Türk Lirası veya bunun katları olması şart olduğu belirtilmiştir.

TTK'da, anonim şirketlerdeki gibi, limited şirketlerde de tek ortağın sermaye koyma borcuna ilişkin özel bir düzenleme öngörülmediğinden tek kişilik limited şirketler açısından tek ortağın sermaye koyma borcu, genel olarak sermaye koyma borcunu düzenleyen maddelere tabi olacaktır.[699] Buna göre TTK m. 585'e göre limited şirketlerde esas sermaye pay bedellerinin ödenmesi, ödeme yeri, ifa borcu, ifa etmemenin sonuçları, bedelleri tamamen ödenmemiş payların devri hususlarında anonim şirketlere ilişkin hükümleri kıyasen uygulanır.[700] Bununla birlikte ilgili maddede Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun[701]ile değişiklik yapılarak maddenin devamında nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmi beşinin tescilden önce ödenmesi şartının limited şirketler bakımından uygulanmayacağı belirtilmiştir. Tek kişilik limited şirketlerde de, anonim şirketlerde olduğu gibi sermayenin ödenmeyen kısmı için herhangi bir önlem öngörülmemiştir.[702]

Nakdi sermayeden başka, ayni sermaye getirilmesi halinde de, TTK m. 578 gereğince anonim şirketlere ilişkin hükümler uygulanacaktır. Ayni sermaye başlığını taşıyan TTK m. 581 ile üzerlerinde sınırlı ayni hak, haciz veya tedbir bulunmayan,

[697] Tekinalp, 2012, s. 353.

[698] TTK m. 583/1, Tekinalp, 2012, s. 354.

[699] Çelik, 2007, s. 209.

[700] TTK m. 585.,Çelik, 2007, s. 209.

[701] RG 15.02.2018 /7099

[702] Aydoğan, 2012, s.287.

nakde çevirlebilen ve devir edilebilen fikri mülkiyet hakları da dâhil her çeşit malvarlığının ayni sermaye olarak konulabileceği belirtilmiştir.[703] Bununla birlikte ayni sermaye konusunda anonim ortaklıklara ilişkin hükümlere genel bir yollama yapan TTK 578'in yanında, ayni sermayeyi tekrar düzenleyen TTK m. 581'in gereksiz olduğu belirtilmiştir.[704] Ayni sermaye konulması anonim şirket hükümlerine tabi olduğundan ayni sermaye limited şirketin bulunacağı yer asliye mahkemesince mahkemesince atanmış bilirkişilerce değerlenecektir.[705]

TTK m. 585'e göre limited şirketlerde esas sermaye pay bedellerinin ödenmesi, ifa borcu ve ifa etmemenin sonuçları hususlarında anonim şirketlere ilişkin hükümleri kıyasen uygulanacaktır.[706] Bu çerçevede tek kişilik limited şirketlerde de sermaye borcuna aykırılığın yaptırımı TTK m. 482 gereğince pay sahibinin, ihtara gerek olmaksızın temerrüt faizi ödemesi ve şirketten ıskat edilmesidir.[707] Bununla beraber söz konusu yaptırımları uygulayacak birim müdürler olacağından söz konusu yaptırımların uygulanması olası gözükmemektedir.[708] Aynı şekilde TTK m. 630 çerçevesinde tek paysahibinin genel kurul kararıyla her an müdürü azletme imkânı da bulunmaktadır.[709] Bununa birlikte TTK m. 644/1/a'nın atfı nedeniyle tek kişilik limited şirketlerde sermaye hakkında yanlış beyanlar ve ödeme yetersizliğinin bilinmesi hakkında TTK m. 550, değer biçilmesinde yolsuzluğa dair TTK m. 551, kurucuların, müdürlerin ve yöneticilerin sorumluluğu hakkında ise TTKm. 553 uygulanacağından, tek kişilik anonim şirketlerde sermaye koyma borcuna aykırılık için yaptığımız açıklamalar burada da geçerli olacaktır.

---

[703] TTK m. 581

[704] Yıldız, 2008, s. 411.,Bahtiyar, 2014, s. 402, dn. 632.

[705] Tekinalp, 2012, s. 354.

[706] TTK m. 585.,Çelik, 2007, s. 209.

[707] TTK m. 364.,Aydoğan, 2012, s.283.

[708] Çelik, 2007, s. 210.

[709] Aydoğan, 2012, s.283.

SONUÇ

Tek kişilik şirket kavramı teoride gerçek (dar) ve fiili (geniş) olmak üzere iki anlamda kullanılmaktadır. Gerçek anlamda tek kişilik şirket, şirkette resmi olarak sadece bir ortağın bulunduğu şirketi ifade etmektedir. Söz konusu şirket iki şekilde ortaya çıkabilir. Bu anlamda şirket, en başından itibaren tek kişi ile kurulabileceği gibi, birden fazla ortakla kurulan şirketin sonradan bütün paylarının tek kişinin elinde toplanması sonucu da ortaya çıkabilir. Şirket paylarına tek ortakla beraber şirketin de sahip olması durumunda da yine gerçek (dar) anlamda tek kişilik şirket söz konusu olmaktadır. Fiili (geniş) anlamda tek kişilik şirket ise şirketin görünüşte birden fazla ortağa sahip olduğu ancak bu ortaklardan sadece birinin şirket faaliyetlerini yönettiği, diğer ortak veya ortakların ise saman adam konumunda bulunduğu şirketi ifade etmektedir. Tek kişilik şirket kavramı, asıl olarak şirkette resmi olarak tek ortağın bulunduğu dar anlamda tek kişilik şirketi ifade ettiğinden, tek kişilik şirkete mahsus hükümler de sadece bu şirketlere uygulanacaktır.

Tek kişilik şirket, yeni bir şirket türü olmayıp anonim veya limited şirketin tek kişi ile faaliyetine devam eden bir sınıfıdır. Bununla beraber tek kişilik şirketlerin klasik anlamda şirketler hukuku teorisiyle örtüşmeyen bir yapılanması vardır. Bu çerçevede şirket unsurlarından olan *kişi birliği* unsuru, tabiatı gereği tek kişilik şirketlerde bulunmamaktadır. Söz konusu unsurun yerini ise işletme konusunun elde edilmesi için şirketteki menfaat sahiplerinin birbiriyle beraber çalıştığı *ekonomik organizasyon* kavramının aldığı belirtilmiştir. Tek kişilik şirketlerde birden fazla kişinin iradesini gerektiren *sözleşme unsuru* da bulunmamakta, bu unsurun yerini, tek taraflı, varması gerekli olmayan irade beyanına dayanan ve kuruluş işlemi / belgesi

işlevi gören bir hukuki işleme, diğer bir ifade ile bir organizasyon işlemine bıraktığı kabul edilmektedir. Yine, kavramsal açıdan birden fazla kişinin varlığını zorunlu kılan ve kar elde etmek olarak açıklanabilecek *ortak amaç* unsurunun yerini, tek kişilik şirketlerde kazanç sağlama amacını içeren *organizasyon amacı*'nın aldığını söylemek doğru olacaktır. Benzer şekilde ortakların, ortak amacı birlikte gerçekleştirmek amacıyla, müştereken çaba göstermeleri gereğine işaret eden *affectio societatis* unsuru da tek kişilik şirketlerde, tek ortağın, kazanç sağlama amacı için çaba sarf etmesi şeklindeki bireysel çabasına dönüşmektedir. Bununla beraber tek kişilik şirketler ile çok ortaklı şirketler arasında, *sermaye unsuru* bakımından bir farklılık bulunmamaktadır.

Tek kişilik şirketlerin klasik şirketlerden farklılık göstermesi ve şirket yapısından kaynaklanan bazı riskler ihtiva etmesi, bu şirketlerin hukuk sistemlerinde şüpheyle karşılanmasına ve uzunca bir süre kabul edilmemesine sebep olmuştur. Tek kişilik şirkete getirilen eleştirilerden biri bu şirketlerin klasik şirketler hukuku teorisine uymamasıdır. Bununla beraber söz konusu görüş, şirketin kişi birliğinden ziyade organizasyon olarak kabul edilmesiyle beraber değer kaybetmiştir. Diğer bir eleştiri ise, tek pay sahibinin işlem yaptığı üçüncü kişilerin, şirketin tüzel kişiliği ile mi yoksa tek pay sahibinin kişiliğiyle mi işlem yaptıklarını bilememeleri tehlikesinin bulunmasıdır. Söz konusu sakıncayı ortadan kaldırmak için ise hukuk sistemlerinde açıklık ilkesi kabul edilerek, şirketin gerek baştan itibaren tek kişi ile kurulması halinde gerekse de şirketin paylarının sonradan tek kişinin hâkimiyetine geçmesi halinde durumun ticaret siciline tescil ve ilan edileceği belirtilmiştir. Tek kişilik şirketlere getirilen en büyük eleştiri ise, tek kişilik şirketlerde iç denetim mekanizmasının saman adam bulunmayan çok ortaklı şirketlerde olduğu gibi

işleyememe riskinin bulunması ve bu nedenle şirket malvarlığı ve işleri ile ortağın malvarlığı ve işlerinin karışması sonucu alacaklıların zarara uğrayacağı ihtimalidir. Bu anlamda, ortaklığın malvarlığı ve işleri ile ortağın şahsi malvarlığının ve işlerinin karışmayacak şekilde birbirinden ayrılmasını zorunlu kılan ayrılık ilkesi tek kişilik şirketlerde de kabul edilmiş ve tek ortağın karar alması ve sözleşme yapması gibi durumları düzenleyen tek kişilik şirketlere özgü tedbirler alınmıştır. Ayrılık ilkesinin ihlal edilmesi halinde ise birçok hukuk sisteminde müeyyide olarak, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması önlemi uygulanmaktadır. Söz konusu müeyyide gereği, tüzel kişilik perdesi kaldırılarak şirket ile tek ortak özdeş kılınabilir ve tarafların birinin sahip olduğu bilgi ve vasıflar diğerine izafe edilebilir. Buna ek olarak, söz konusu ilkenin ihlal edilerek şirket yapısının ve sınırlı sorumluluğun kötüye kullanılması, özkaynak yetersizliği, şirket malvarlığı veya işlerinin ortağın malvarlığı veya işleri ile karışması, şirket üzerindeki hâkimiyetin ortağın yararı için kullanılması ve şirketler topluluğundan doğan sorumluluk hallerinin gerçekleşmesi hallerinde ise tüzel kişilik perdesi kanun veya mahkeme kararı gereği kaldırılarak tek ortak, şirket borçlarından sınırsız sorumlu hale gelmektedir.

Tek kişilik şirket, birçok riski yaratmakla birlikte birçok olumlu özelliği de kendisinde barındırmaktadır. Bu anlamda tek kişilik şirketlerin yasa koyucular tarafından yasalaştırılmasının gerekçesi, giderdiği ekonomik ihtiyaçların yarattığı risklerine oranla daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda tek kişilik şirketlerin yasa koyucular tarafından yasalaştırılmasının gerekçeleri olarak şirketleşmenin sağlanması, tek kişilik şirketlerin fiilen var olmaları ve devletlerin yabancı yatırımcı çekme isteği olarak gösterilebilir. Nitekim şirketler hukukunun ekonomi üzerinde doğrudan etkisi olduğunu gören kanun koyucular, ekonomide

üretimin ve istihdamın sağlanmasında önemli bir rol oynayan küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) sınırlı sorumlu şirket modeliyle işletilebilmesine olanak sağlamak amacıyla tek kişilik şirket müessesini kabul ederek yaygınlaşmasını sağlamışlardır. Buna ek olarak tek kişilik şirketler, kişiler tarafından da benimsenmiştir. Bu çerçevede tek kişilik şirketlerin kişiler tarafından tercih edilmesinin nedenleri olarak, sınırlı sorumluluk prensibinden ve şirket yapısının avantajlarından faydalanma, ihtilafların önlenmesi, işletme devamlılığının ve ekonomik yoğunlaşmanın sağlanması olarak sayılabilir. Tek kişilik şirketler ile tacirlere sınırlı sorumluluk imkânı tanınmak istendiğinden, hukuk sistemlerinde tek kişilik şirketlerin kabulü anonim ve limited şirket şeklinde gerçekleşmiş, şahıs şirketleri ise bu sürecin dışında kalmıştır.

Nitekim bahsedilen ekonomik ihtiyaçların baş göstermesi ve şirket kavramındaki gelişmelerden sonra Alman kanun koyucusu, 1980 yılında limited şirketlerin, 1994 yılında da anonim şirketlerin tek kişi ile kurulabilmesine ilişkin düzenleme yaparak pozitif hukuk anlamında tek kişilik şirketlere ilişkin tartışmaya bir son vermiştir. Bununla beraber tek kişilik şirketlerin baştan itibaren tek ortakla kurulabilmesi birçok Avrupa ülkesinde AB düzeyinde kabul edilen ve 1989 yılında yürürlüğe giren *Tek Ortaklı Limited Şirketler Hakkında 12. Şirketler Hukuku Direktifi*'nin iç hukuklarına aktarılması suretiyle gerçekleşmiştir. Bu anlamda İngiltere'de tek kişilik limited şirketler, 12. Direktif'e uyum sağlanması amacıyla 1992 yılında kabul edilmiş, tek kişilik anonim şirketlere ise 2006 yılında izin verilmiştir. Türk hukukunda ise tek kişilik şirket örneğini ilk olarak tek ortağı hazine olan anonim şirket şeklinde kurulan kamu iktisadi teşekkülleri ile görüyor olmakla birlikte, gerek tek kişilik şirket yapısından faydalanmak gerekse AB mevzuatına

uyum sağlamak amacıyla, tek kişilik şirket, bir kurum olarak ilk kez 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'yla hukukumuza girmiş ve tek kişilik limited ile anonim şirketlerin kurulabileceği açıkça düzenleme altına alınmıştır.

12. Direktif esasen tek kişilik limited şirketleri düzenlemekle birlikte, üye devletlerin tek kişilik anonim şirketlere izin vermeleri durumunda da uygulama alanı bulacaktır. 12. Direktif'te tek kişilik şirketlere özgü olarak getirilen ve tek kişilik şirketlerin kuruluş ve işleyişiyle ilgili çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Nitekim kabul edilen bir maddeye göre üye devletler, bir gerçek kişinin birden fazla şirketin tek ortağı olması durumu ile tek ortaklı bir şirketin veya başka bir tüzel kişinin bir şirketin tek ortağı olması durumlarına ilişkin özel düzenleme yapabileceklerdir. Bununla beraber Alman, İngiliz ve Türk hukuklarında söz konusu imkândan faydalanılmadığı görülmektedir. 12. Direktif'te kabul edilen bir diğer madde ile bütün payların tek kişinin elinde toplanması sonucu bir şirketin sonradan tek ortaklı hale gelmesi halinde, bu durumun tek ortağın kimliği ile birlikte kamuya açıklanması zorunluluğu getirilmiştir. Bu çerçevede, Alman, İngiliz ve Türk hukuklarında, söz konusu düzenlemeye paralel olarak, şirketin sonradan tek ortaklı hale gelmesi durumunun, ortağın kimliği ile birlikte kısa bir süre içerisinde ticaret siciline bildirilmesi gerektiği düzenlenmiştir. 12. Direktif'teki diğer bir düzenleme tek ortağın karar alması ile ilgilidir ve tek ortağın genel kurul yetkisini kullanırken aldığı kararları yazılı şekilde almasını veya bir tutanağa kaydetmesi gerekliğini düzenlemektedir. Alman ve Türk hukuklarında limited ve anonim şirketlerde tek ortağın toplantı yapmadan karar almasına izin verilirken, İngiliz hukukunda sadece limited şirketlerde bu duruma izin verilmiş, anonim şirketlerde ise toplantı yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte üç hukuk sisteminde de tek ortağın, alınan

genel kurul kararını yazılı hale getirmesi gerektiği düzenlenmiştir. Dördüncü ve son düzenleme ise tek ortak ile tek ortak tarafından temsil edilen şirket arasında yapılan sözleşmelerin bir tutanağa geçirilmesini veya yazılı şekilde yapılmasını şart koşmaktadır. Bununla beraber üye devletlerin, söz konusu kuralı, normal şartlar altında yapılan olağan işlemler için uygulamak zorunda olmadıkları hükme bağlanmıştır. Alman hukuku söz konusu düzenlemeden daha kısıtlayıcı bir madde kabul ederek sadece sözleşmelerin değil tüm hukuki işlemlerin yazılı hale getirilmesi gerekliliğini aramış ve normal şartlar altında yapılan olağan işlemler için bu kuralın uygulanmak zorunda olmadığına ilişkin istisnai düzenlemeden de faydalanmamıştır. İngiliz hukuku ise söz konusu düzenlemeye paralel bir düzenleme yapmış ve daha esnek bir yaklaşım sergileyerek şirketin yapacağı olağan işleri yükümlülük kapsamından çıkarmış ve olağan işlerin normal şartlar altında yapılıp yapılmamasını aramamıştır. Türk hukuku da söz konusu düzenlemeden daha kısıtlayıcı bir madde kabul ederek, tek ortağın şirketi temsil etsin veya etmesin yaptığı tüm sözleşmeleri yazılılık şartına bağlamıştır. Yazılılık şartının ise, piyasa şartlarına göre günlük, önemsiz ve sıradan işlemlere ilişkin sözleşmelerde uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Türk hukuku açısından, tek kişilik limited ve anonim şirketler de birer limited veya anonim şirket olduğundan, bu şirketler için uygulanan kurallar bu şirketin yapısına uygun düştüğü ölçüde tek kişilik şirketlere de uygulanacaktır. Bu çerçevede TTK hükümlerine göre tek kişilik limited ve anonim şirketlerin baştan itibaren kuruluşu, çok ortaklı limited ve anonim şirketlerin kuruluşu ile aynıdır. Bu anlamda tek kişilik şirketlerde de şirket sözleşmesinin imzalanması ile tescil edilmesi arasında geçen sürede bir *ön şirket* mevcut olmaktadır. Bununla birlikte söz konusu düzenlemenin gerekliği, yerindeliği ve yapının hukuki mahiyetindeki belirsizlik

doktrince eleştirilmiştir. Çok ortaklı limited ve anonim şirketlerde olduğu gibi tek kişilik limited ve anonim şirketlerde de olağan veya olağanüstü gerçekleştirilecek genel kurul toplantıları çağrılı ya da çağrısız şekilde toplanabilir. Bununla beraber tüm paysahipleri genel kurulun çağrısız yapılmasına karar verebileceğinden, tek kişilik limited ve anonim şirketlerde çağrı merasimine uymaksızın her zaman genel kurulun toplanması mümkündür. Ancak, genel kurul karalarının tutanağa bağlanmasını öngören TTK'nın "Tutanak" başlıklı 422. maddesine rağmen, tek kişilik şirketlerde genel kurul kararlarının ayrıca yazılı olarak düzenlenmesine ilişkin maddenin gerekliliği ve yerindeliği doktrin tarafından eleştirilmiştir. Tek kişilik limited ve anonim şirketlerde tek pay sahibi oydan yoksun olacağından, tek pay sahibinin yönetim kurulu üyesi veya müdür olduğu durumlarda ise ibra kararı alınamayacaktır. Mevcut TTK ile tek kişilik limited ve anonim şirketlerde bir üyeli müdürler kuruluna ve yönetim kuruluna olanak tanınmıştır. Kural olarak anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin şirketle işlem yasağı ve rekabet yasağı bulunmasına rağmen tek kişilik anonim şirketlerde bu yasakların şirket yapısından dolayı işlevsiz kaldığı söylenebilir. Benzer bir durum tek kişilik limited şirketlerde, müdürlerin şirketle rekabet yasağı için geçerlidir. Ayrılık ilkesi gereği tek kişilik anonim ve limited şirketlerde ortağın şirkete karşı borçlanması yasağı kabul edilmiştir. Şirkete karşı bağlılık yükümlülüğü sadece limited şirketler için kabul edilmiş, anonim şirketlerde ise kabul edilmemiştir. Bununla beraber tek paysahibinin bu serbestisini şirketin zararına olacak şekilde kullanamayacağı, zira BK m. 626'ya göre ortakların, kendilerinin veya üçüncü kişilerin menfaatine olarak, ortaklığın amacını engelleyici veya zarar verici işleri yapamayacağı belirtilmiştir. Tek kişilik şirketlerde tek ortağın sermaye koyma borcu ise genel olarak sermaye koyma

borcunu düzenleyen maddelere tabi olacaktır. Bu anlamda gerek tek kişilik limited şirketlerde gerekse anonim şirketlerde sermayenin ödenmeyen kısmı için herhangi bir önlem öngörülmemiştir.

Görüldüğü üzere 12 Direktif hükümlerini iç hukuklarına aktaran Alman ve İngiliz hukukları ile yine 12. Direktif hükümlerini örnek alan Türk hukuku benzerlik göstermekte ve bu ülkelerin mevzuatları birbirine yakın düzenlemeler içermektedir. Bahsi geçen mevzuatların 12. Direktif hükümlerinden fazla sapma göstermemesi, söz konusu Direktif hükümlerinin, tek kişilik şirketin kabul edilmesi için gereken temel hükümlere ve genel anlamda hukuk mantığına uygun gelen bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir. Nitekim tek kişilik şirketlerin hem AB hem de Türkiye düzeyinde oldukça yoğun şekilde kullanılması da Direktif hükümlerinin kişilerin ihtiyaçlarına cevap verdiğini göstermektedir.

Bununla beraber her ne kadar 12. Direktif hükümlerinin, kişilerin ihtiyaçlarına cevap vererek tek kişilik şirketlerin kullanılmasını yaygınlaştırması anlamında temel işlevini yerine getirdiği söylenebilirse de, söz konusu hükümlerin, AB'nin gerçekleştirmeyi hedeflediği asıl amaç olan şirketlerin sınır ötesi faaliyetlerinin yaygınlaştırılmasını gerçekleştiremediğini söyleyebiliriz. Nitekim çalışmada da anlatıldığı üzere 12. Direktif hükümleri tek kişilik şirketlere ilişkin sadece temel prensipleri belirleyerek detayları üye devlet hukuklarına bırakmış ve bu durum üye devletlerde tek kişilik şirketin kuruluş ve işleyişine ilişkin birbirinden farklı düzenlemelerin kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır. Üye devlet hukukları arasındaki söz konusu uyumsuzluk özellikle hukuki danışmanlık almanın, idari yükümlülükleri yerine getirmenin ve sınır ötesi faaliyette bulunmanın kendileri açısından büyük şirketlere nazaran daha masraflı olduğu KOBİ'ler açısından olumsuz bir hukuki iklim

yaratmıştır. Söz konusu olumsuzluğu gidermek amacıyla 2014 yılında Avrupa Komisyonu tarafından, "Societas Unius Personae (SUP)" isminde yeni bir tek kişilik şirket türü oluşturulması yönünde Direktif teklifi verilmiş, 2015 yılında AB Konseyi söz konusu teklifte bazı değişiklikler yaparak yeni bir taslak yayınlamış ancak içeriğinde bulunan tartışmalı kısımlar nedeniyle Avrupa Komisyonu söz konusu Direktif teklifini 2018 yılında geri çekmiştir.

Söz konusu Direktif teklifinin geri çekilmesinin AB'ye hukuki ve ekonomik anlamda iki olumsuz tezahürü olacağı kanaatindeyim. Hukuki anlamdaki olumsuzluk söz konusu Direktif teklifinin geri çekilerek, AB düzeyinde çok kullanılma ihtimali bulunan yeni bir şirket türünün kuruluş ve işleyişine ilişkin uyumlaştırma yapma şansının kaçırılmasından kaynaklanmaktadır. Üye devletler, şirketler hukukunun kendi egemenlik alanlarına girdiğini düşünerek bu alanda fazlaca bir değişiklik yapılmasına sıcak bakmadıkları için, AB düzeyinde kabul edilen Direktifler bu yaklaşımın değiştirilmesi anlamında önemli bir psikolojik etki yaratmakta ve her kabul edilen direktif şirketler hukuku alanında yapılacak başkaca bir uyumlaştırmayı tetikleme işlevi görmektedir. Bu anlamda söz konusu SUP Direktifi'nin geri çekilmesinin, AB düzeyinde gerçekleştirilmesi gereken, kişiler tarafından yoğun şekilde kullanılan yeni bir şirket yapısının oluşturulması ve şirketler topluluğunda asgari uyumlaştırmanın sağlanması hedeflerine ulaşılmasında geciktirici bir etkiye neden olacağını söyleyebiliriz. Buna ek olarak, yeni bir şirket türünün kuruluş ve işleyişine ilişkin belirli bir uyumlaştırmanın sağlanması, üye devletler arasındaki şirketler hukukuna ilişkin bazı görüş ayırılıklarının da törpülenmesi işlevini görecekti. SUP Direktifi'nin geri çekilmesi sonucu oluşacak ekonomik anlamdaki olumsuzluk ise SUP şirket türü ile AB düzeyinde yaratılacak ekonomik büyümeden

mahrum kalınacak olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim SUP Direktifi'nde, SUP şirket türünün kuruluş işlemleri uyumlaştırıldığından, şirket kurucusunun şirketin kurulacağı ülkede fiziken bulunmadan şirketini elektronik olarak tescil edebilmesi kabul edildiğinden ve asgari sermaye tutarı 1 Avro olarak belirlendiğinden KOBi'lerin daha kolay ve yoğun şekilde şirketleşmesi planlanmıştı. Nitekim bu şekilde daha çok şirket kurulacak, şirketler daha çok sınır ötesi faaliyette bulunarak büyüme ve istihdama katkıda bulunacak, tüketiciler daha çok mal ve hizmet çeşitliliği elde edebilecek ve nihayetinde AB ekonomisi büyüklüğü üzerinde olumlu bir etki yaratılmış olunacaktı.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Akipek, Jale; Akıntürk, Turgut, **Kişiler Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2002.

Al, Şengül, TTK Tasarısına Göre Limited Şirketlerde Genel Kurul, **Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan**, I. Cilt, Ankara, 2010.

Antalya, Gökhan, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, **1. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu**, 02 Şubat 2008, İstanbul, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi,2008.

Alper, Gizem, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, **Tuğrul Arat'a Armağan**, Ankara, 2012.

Andenas, Mads; Wooldridge, Frank, **European Comparative Company Law**, Cambridge University Press, 2009.

Aydoğan, Fatih, **Tek Kişi Ortaklığı**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012.

Bahtiyar, Mehmet, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Dili İle Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **Makaleler II**, Beta, İstanbul, 2008

Bahtiyar, Mehmet, **Ortaklıklar Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2012.

Birds, John; Et. al.,**Boyle & Birds' Company Law**, Jordans, 2004.

Çelik, Feyzan Hayal Şehirali, Tek Kişilik Anonim Şirket, **Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu**, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.

Çelebican, Özcan Karadeniz, **Roma Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2003.

Çevik, Kemal, Fransız ve Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirket / Sınırlı Sorumlu Ticari İşletme, **Prof. Dr. Ali Bozere'e Armağan**, Ankara 1998.

Dine, Janet, **Company Law**, PalgraveMacmillan, 2001.

Dorresteijn, Adriaan; Et. al.,**European Corporate Law**, WoltersKluwer, 2009.

Ercan, Tayfun, **Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Yenilikler ve Mali Hukuka Etkileri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.

Esen, Emre, **Milletlerarası Özel Hukukta Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması**, İstanbul, Beta, 2011.

Ferran, Eilis; Ho, Look Chan, **Principles of Corporate Finance Law**, OUP Oxford, 2014.

French, Derek; Mayson, Stephen; Ryan, Christopher, **Mayson, French & Ryan on Company Law**, Oxford University Press, 2014.

French, Derek; **Mayson, French & Ryan on Company Law**, Oxford University Press, 2017.

Grundmann, Stefan; Möslein, Florian, **European Company Law: Organization, Finance and Capital Markets**, Intersentia, 2007.

Güney Akdağ, Necla, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu,** Vedat Kitapçılık, İstanbul,2016.

Hannigan, Brenda, **Company Law**, Oxford, 2009.

Kendigelen, Abuzer, **Makalelerim**, Cilt I: 1986-2001, Arıkan, İstanbul, 2006.

Kılıçoğlu, Ahmet M.,**Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004.

Kırca İsmail; Şehirali Çelik, Feyzan Hayal; Manavgat, Çağlar, **Anonim Şirketler Hukuku**, C. 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013.

Kraakman, Reinier, Et al.,**The Anatomy of Corporate Law**, Oxford Unıversity Press, 2004.

Moroğlu, Erdoğan, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı - Değerlendirme ve Öneriler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007.

Noack, Ulrich; Beurskens, Michael, Of Tradition and Change - The Modernization of the German GMBH in theFace of European Competetion, **Private Company Law Reform: International and European Perspectives**, McCahery, Joseph A.; Timmerman, Levinus; Vermeulen, Erik P. M. (ed), T.M.C. Asser Press, 2010.

Oelrich, Marcus, MoMİG'den Sonra Limited Ortaklıklar Kanunu, Çev. Şener, Oruç Hami; Uzunallı, Sevilay, **Fırat Öztan'a Armağan**, II. Cilt, Ankara, 2010

Okan, Neval, Avrupa Birliği'nde Birleşik Krallık, İrlanda, Belçika ve İspanya Hukuklarında Tek Üyeli Özel Limited Ortaklıklar, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan**, Ocak 2012.

Okutan Nilsson, Gül, "Tek Kişi Ortaklığı", **Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu – Acquis Communautaire'nin Alınması - Açıklamalar,**

Derlemeler, Öneriler (Proje Yöneticisi Prof. Dr. Ünal Tekinalp), İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonu, Proje No: GP-17/07.03.2000.

Okutan Nilsson, Gül, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Şirketler Topluluğu Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, 2009.

Ridley, Ann, **Company Law**, Routledge, 2013.

Pekdinçer, Tamer, İki Ortaklı Limited Şirketlerde Ortaklardan Birinin Haklı Sebeplere Dayanarak Mahkeme Kararı İle Çıkma İstemi ve Bu İsteme Yüksek Mahkemenin Yaklaşımı, **Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan**, Beta, İstanbul, 2003.

Poroy, Reha; Tekinalp, Ünal; Çamoğlu, Ersin, **Ortaklıklar Hukuku I**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.

Pulaşlı, Hasan, Anonim Şirketler Genel Kurullarında Oy Hakkının Kullanılması, **Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan**, Ankara, 2006.

Pulaşlı, Hasan, Alman Federal Mahkemesinin Ön Şirkete İlişkin 23.10.2006 Tarihli Kararı ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Bakımından Değerlendirilmesi, **Hüseyin Ülgen'e Armağan**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007.

Pulaşlı, Hasan, **Şirketler Hukuku**, Karahan Kitabevi, Adana, 2007.

Pulaşlı, Hasan, **Yeni Şirketler Hukuku Genel Hususlar**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

Pulaşlı, Hasan, **Şirketler Hukuku Şerhi**, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

Rado, Türkan, **Roma Hukuku Dersleri - Borçlar Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

Ramsay, Ian M., Models of Corporate Regulation: The Mandatory / Enabling Debate, içinde, **Corporate Personality In The 20th Century**, C Rickett, R Grantham, (ed.), Hart Publishing, Oxford, 1998.

Ribstein, Larry, **The Rise of the Uncorporation**, Oxford, 2010.

Schuit, Steven R., Et al., **Corporate Law And Practice of The Netherlands**, Kluwer Law International, 2002.

Sheikh, Saleem, **A Guide to the Companies Act 2006**, Routledge Cavendish, 2008.

Şener, Oruç Hami, Roma Hukukunun Modern Ortaklıklar Hukukuna Etkileri, **Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, 2002.

Shepherd, Chris; Ridley, Ann,**Company Law**, Routledge, 2015.

Tekinalp, Ünal, Tarihi Gelişim İçinde Tek Ortaklı Şirketler Sorunsalı ve Türk Hukukunun Bu Konudaki Açılımı, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007.

Tekinalp, Ünal, Tek Kişilik Ortaklık, **C. I: Tek pay sahipli Anonim Ortaklık**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011.

Tekinalp, Ünal, **Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, Vedat Kitapçılık, 2012.

Topaloğlu, Mustafa, Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Bu Konuda Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Getirilen Hükümler, **Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan**, C. 2, Ankara 2010.

Vandekerckhove, Karen, **Piercing the Corporate Veil**, Kluwer Law International, 2007.

Werlauff, Erik, **EU Company Law**, 2nd Edition, Djof Publishing, 2003.

Worthington, Sarah, **Sealy and Worthington's Text, Cases, and Materials in Company Law**, Oxford University Press, 2016.

Yanlı, Veliye, **Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması**, Beta, İstanbul, 2000.

Yıldız, Şükrü, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Anonim ve Limited Şirketlere İlişkin Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **Makalelerim 1988-2007**, Yetkin, Ankara, 2008.

Yılmaz, Asuman, **Şirketler Topluluğuna Güvenden Doğan Sorumluluk**, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2010.

MAKALELER

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı, TTK Tasarısı Hakkında Görüş, **Batider**, C. XXII, S. 2, Aralık 2005.

Antalya, Gökhan, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, **1. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2 Şubat 2008.

Arkan, Sabih, İngiliz Hukukunda Ortaklık Türleri, **Batider**, C. VIII, S. 3., 1976.

Atabek, Reşat, Tek Ortaklı Şirket, **Batider**, C. XIV, S. 1, 1987.

Bahtiyar, Mehmet, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Dili ile İlgili Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **TBB Dergisi**, Sayı 61, 2005.

Bahtiyar, Mehmet; Hamamcıoğlu, Esra; Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirket Genel Kurulunun Fiziken Yapılması, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VIII, S. 2, 2011 - C. IX, S. 1, 2012.

Can, Mustafa Erdem, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XV, S. 4, Ankara, 2011.

Conac, Pierre Henri, The Societas Unius Personae (SUP): A "Passport" for Job Creation and Growth, **European Company and Financial Law Review**, 2/2015.

Çelebican, Özcan Karadeniz, Roma Hukukunda Peculium Müessesesi, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: 25, S: 3, 1968.

Çelik, Feyzan Hayal Şehirali, Hukukun Ekonomik Gerçekliğe Yanıtı: Tek Kişilik Şirketler, **Batider**, C. XXIV, S.1., Haziran 2007.

Dal, Seniha, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Anonim Şirket Genel Kuruluna Özgü Düzenlemeleri, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VIII S. 2, 2011, C. IX, S. 1, 2012.

Demir, Bahadır, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 6 Sayı:1 Yıl 2015

Dunn, Edwina, Single-Member Private Limited Liability Companies: 12th Company Law Directive, **European Business Law Review**, September 1990.

Eroğlu, Muzaffer, Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirketler, **Legal Hukuk Dergisi**, Nisan 2008.

Forum Europaeum on Company Groups, Proposal to Facilitate the Management of Cross-Border Company Groups in Europe, **European Company and Financial Law Review**, 2/2015.

Gündoğdu, Gökmen, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Tek Kişilik Anonim Ortaklık ve Tek Kişilik Limited Ortaklık, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. LXV, S. 1, 2007.

Güneş, Biset Seda, Tek Kişilik Anonim Şirketler, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 86, S. 2013/3, Mayıs-Haziran 2012.

Gürbüz, Diğdem Göç, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu, **Legal Hukuk Dergisi**, C. 10, S. 110, 2012.

Hansen, Jesper Lau, The SUP Proposal: Registration and Capital (Articles 13-17), **European Company and Financial Law Review**, 2015.

Harbarth, Stephan, From SPE to SMC: The German Political Debate on the Reform of the "Small Company", **European Company and Financial Law Review**, 2/2015.

Hertig, Gerard; McCahery, Joseph A., Optional Rather Than Mandatory European Law: Framework and Specific Proposals, **European Company and Financial Law Review**, C. 4, 2006.

Jianlin, Chen, Clash of Corporate Personality Theories: a Comparative Study of One-Member Company in China and Singapure, **Hong Kong LawJournal**, 2008.

Jocic, Dragana Radenkovic, A Single Member Company - Convenient or Not For the Founders, **Economics and Organization**, Vol. 2, No 3, 2005.

Jung, Stefanie, Societas Unius Personae (SUP) - The New Corporate Element, **European Business Law Review**, 2015.

Kervankıran, Emrullah, Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: **Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Erzurum Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 3-4, 2007.

Kırca, İsmail, Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyeliği, **Batider**, C. XXVIII, S. 2, 2012.

Knapp, Vanessa, Directive on Single-Member Private Limited Companies: Distributions, **European Company and Financial Law Review**, 2/2015.

Malberti, Corrado, The Relationship between the Societas Unius Personae Proposal and the Acqius: Creeping Toward an Abrogation of EU Company Law?, **European Company and Financial Law Review**, 2/2015.

Miao, Beihui, A Comparative Study of Legal Framework for Single Member Company in European Union and China, **Journal of Politics and Law**, V. 5, No. 3, 2012.

Okan, Neval, Türk Hukukunda Ticaret Ortaklıklarında Ortak Sayısının Bire Düşmesi ve Sonuçları, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C:1, S:1, Aralık 2000.

Presser, Stephen B., The Bogalusa Explosion, "Single Business Enterprise," "Alter Ego," And Other Errors: Academics, Economics, Democracy, And Shareholder Limited Liability: Back Towards A Unitary "Abuse" Theory of Piercing The Corporate Veil, **Northwestern University Law Review**, V. 100, N.1, 2006.

Rammeloo, Stephan, The 2015 Proposal for an EU Directive on the Societas Unius Personae (SUP), Another Attempt to Square the Circle?, **The Dovenschmidt Quarterly**, No. 2, December 2015.

Sousa, António Frada de, Company's Cross-Border Transfer of Seat in the EU After Cartesio, **Jean Monnet Working Paper,** 07/09, 2009, s. 3-7.

Teichmann, Cristoph; Fröhlich, Andrea Legal Development, Societas Uniues Personae Facilitating Cross-Border Establishment, **The Maastricht Journal of European and Comparative Law**, 2014.

Teichmann, Cristoph, Corporate Groups within the Legal Framework of the European: The Group-Related Aspects of the SUP Proposal and the EU Freedom of Establishment, **European Company and Financial Law Review**, 2/2015.

Tekinalp, Ünal, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, **Bankacılar Dergisi**, S. 53, 2005.

Teoman, Ömer, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Anonim Ortaklık Yönetim Kuruluna İlişkin Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **Batider**, C. XXVI, S. 3, 2010.

Ter Brake, Stephanie; Van Duuren, Tom, The Societas UNIUS Personae: A Welcome European Vehicle, **European Company Law 12**, no. 6, 2015.

Usluel, Aslı E. Gürbüz, Considerations On The Economic Effect Of The New Turkish Commercial Code Provisions Regarding Single Member Companies, **Law and Economics Conference**, Bilkent-Ankara/Turkey, 25-26 April 2014.

Usluel, Aslı E. Gürbüz, Societas Unius Personae (SUP): Yeni Tek Kişilik Şirket Taslak Yönergesi ve Türk Şirketler Hukukuna Etkileri, **Batider**, C. XXXI, S. 4, 2015.

Wuisman, Iris, The Societas Unius Personae (SUP), **European Company Law**, S. 12, C. 1, February 2015.

Yanlı, Veliye, Alman Anonim Ortaklıklar Hukukunun Kuralsızlaştırılması Hakkında Kanun ile Yapılan Değişiklikler, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. LVI, S. 1-4, 1998.

Yavuz, Mustafa, Tek Kişilik Anonim Şirketlerde Genel Kurul, **Mali Çözüm Dergisi**, Ocak-Şubat 2014.

Yavuz, Nihat, Vekilin; Müvekkil Adına Veya Hesabına Bizzat Kendisi İle İşlem Yapabilmesi (Kendisiyle Sözleşme Yapması) Ve Sözleşmenin İki Tarafını Temsil Edebilmesi (Çifte Temsil) Sorunu, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XII, Y. 2008, Sa. 1-2.

Yıldız, Şükrü, Limited Ortaklıklarda Müdürlerin Sorumluluğu, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:12 Sayı: 24 Güz 2013/2.

Yücel, N. Özgü, Avrupa Topluluğu Şirketler Hukukunda Özel Şirketler ve Türk Hukukundaki Durum, **Ankara Barosu Dergisi**, 1997/3.

DİĞER

Katinka, Beretka, Concept of SingleMember Companies in the Light of EU Harmonization - Comparative Analysis of Serbia, Germany, United Kingdom, **LL.M. Short Thesis**, Central European University, 2010.

Yarg. 11. HD., 27.12.1985, E. 7060, K. 7313, **Batider**, C. XIII, Haziran 1985.

Yarg. 11. HD., 29/11/1991, E. 1991/3056, K. 1991/6358., **Yargıtay Kararları Dergisi**, C. 18, S. 2, Şubat 1992.

Yaşar, Tuğçe Nimet,**Tek Ortaklı Limited Şirket**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2012.

LİNKLER

Alman Anonim Şirketler Kanunu, http://www.nortonrosefulbright.com/files/german-stock-corporation-act-2010-english-translation-pdf-59656.pdf (Erişim tarihi 09/07/2015)

Bulletin of theEuropean Communities, Supplement 5/88, http://aei.pitt.edu/56106/ (erişim tarihi 29.07.2018)

Directive 2009/102/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 in the area of company law on single-member private limited liability companies, OJ L 258, 1.10.2009, p. 20–25, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32009L0102(erişim tarihi 29.07.2018)

Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law, OJ L 169, 30.6.2017, p. 46–127.,https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32017L1132 (Erişim tarihi 30/07/2018).

EESC, Opinion of the European Economic and Social Committee on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on single-member private limited liability companies, 10 September 2014, COM (2014) 212 final.,http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/imco/dv/eesc_opinion_/eesc_opinion_en.pdf

European Commission, Executive Summary of the Impact Assessment, SWD (2014) 123 final, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014SC0123&from=en (erişim tarihi 25.02.2017)

European Commission, Impact Assessment, SWD (2014) 124 final, s. 9, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014SC0124&from=EN (erişim tarihi 25.02.2017)

European Commission, Proposal for a Directive on single-member private limited liability companies – frequently asked questions, MEMO/14/274,

http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-274_en.html (erişim tarihi 25.02.2017)

Commission White Paper on growth, competitiveness, and employment. The challenges and ways forward into the 21st century, COM (93) 700 Final.https://www.cvce.eu/content/publication/1997/10/13/b0633a76-4cd7-497f-9da1-4db3dbbb56e8/publishable_en.pdf (erişim tarihi 29.07.2018)

Council of the European Union, Outcome of Proceedings: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Single-Member Private Limited Liability Companies, Interinstitutional File: 2014/0120 (COD), 9050/15, 29 May 2015, http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9050-2015-INIT/en/pdf (erişim tarihi 13.02.2017)

Council Resolution of 3 November 1986 concerning the action programme for small and medium sized enterprises (SMEs), OJ 1986 C 287/1.,https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=OJ%3AC%3A1986%3A287%3ATOC (erişim tarihi 13.02.2017)

External Study Commissioned by the European Commission, Report on the Proportionality Principle in the European Union (May 2007), http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/shareholders/study/final_report_en.pdf (erişim tarihi 13.01.2017)

Hopt, Klaus J., Groups of Companies A Comparative Study on the Economics, Law and Regulation of Corporate Groups, ECGI Working Paper Series in Law, N.

286/2015, February 2015, s.2, http://ssrn.com/abstract=2560935 (Erişim tarihi 09/07/2015)

Proposal for a Directive of the European Parliement and of the Council on Single Member Private Limited Liability Companies, COM (2014) 212 final, 29.04.2014, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014PC0212&from=en (erişim tarihi 13.02.2017)

SUP Eplanatory Memorandum, https://eur lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:100dbdec-c08b-11e3-86f9 01aa75ed71a1.0002.01/DOC_1&format=PDF (erişim tarihi 13.08.2018)

Tessema, Assamen Mekonnen, Comparative Single-Member Companies of Germany, France and England: A Recommendation to Ethiopia, 2012, http://ssrn.com/abstract=2193070 (Erişim tarihi 09/07/2015)

Twelfth Council Company Law Directive 89/667/EEC of 21 December 1989 on single-member private limited-liability companies, OJ L 395, 30/12/1989 p.40-42., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:31989L0667

ÖZET

Bir kişi tarafından kurulabilen tek kişilik şirketler, ekonomik ihtiyaçların baş göstermesi sonucunda hukuk sistemleri tarafından kabul edilmiş ve günümüzde şirketler hukukunun önemli bir parçası haline gelmişlerdir. Çalışmada ilk olarak tek kişilik şirket kavramı tanıtılarak şirketler hukuku teorisindeki yeri incelenmiş ve çok ortaklı şirketlerden ayrılan özellikleri tetkik edilmiştir. Tek kişilik şirketler hukuk dünyasında uzun süre kabul edilmediğinden, müteakiben tek kişilik şirketlerin tarihi gelişimi ve kabul edilme süreci incelenmiştir. Söz konusu kabul edilme sürecini aydınlatmak amacıyla tek kişilik şirketlerin yasalaştırılmasının gerekçeleri, tercih edilmesinin nedenleri ve yarattığı riskler bu risklere karşı alınan önlemler ile beraber açıklanmıştır. Tek kişilik şirketlerin kabulü birçok Avrupa ülkesinde *Tek Ortaklı Limited Şirketler Hakkında 12. Şirketler Hukuku Direktifi*'nin kabulüyle gerçekleştiğinden söz konusu Direktif hükümleri de incelemeye tabi tutulmuştur. Bununla beraber söz konusu Direktif üye devlet hukuklarının uyumlaştırılması açısından yetersiz kaldığından Avrupa Komisyonu tarafından geri çekilen Societas Unius Personae (SUP) Direktif teklifi de sadece tartışmalı kısımlarıyla özet şekilde incelenmiştir. Müteakiben tek kişilik şirketlere ilişkin düzenlemeler söz konusu 12. Direktif'i iç hukuklarına aktaran Alman, İngiliz ve Türk hukuk sistemlerinde detaylı olarak tetkik edilmiştir.

ABSTRACT

Due to the emergence of economic requirements single member companies, the foundation of which can be realized by one person, have been adopted by law systems and these structures today have become an important part of the company law. In this paper the concept of single member company, its place in company law theory and differences from the multi member companies have firstly been introduced. Then since the single member companies have hardly been recognized by the law systems, their adoption period have been examined. In order to enlighten the mentioned period of adoption, the reasons of the enactment and usage of single member companies have been examined together with the risks they are containing and the possible measures that can be taken against these risks. Due to the fact that the single member companies have been accepted in many European countries as a result of the introduction of the *Twelfth Council Company Law Directive On Single-Member Private Limited Liability Companies*, the provisions of the mentioned Directive have been analyzed. However, since the mentioned Directive has failed to harmonize the laws of the member states, the controversial parts of Societas Unius Personae (SUP) Directive Proposal has also been examined shortly, although the said Proposal has already been withdrawn by European Commission. Finally the provisions concerning the single member companies in German, English and Turkish law systems, the systems of which are implementing the Twelfth Company Law Directive, have been analyzed in detail.